

**T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

SELENDİ (MANİSA) HALK HEKİMLİĞİ ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Erol ÇANLI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN

BARTIN 2018

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SELENDİ (MANİSA) HALK HEKİMLİĞİ ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Erol ÇANLI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN

“Bu tez 03/09/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN	
Dr. Öğr. Üyesi Haluk ÖNER	
Dr. Öğr. Üyesi Berna AYAZ	

KABUL VE ONAY

Erol ÇANLI tarafından hazırlanan “Selendi (Manisa) Halk Hekimliği Çalışması” başlıklı bu çalışma, 03/09/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN
(Danışmanı)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Haluk ÖNER

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Berna AYZAZ

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../..... tarih ve ..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Metin SABAN
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “**Selendi (Manisa) Halk Hekimliği Çalışması**” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Erol ÇANLI
03.09.2018

ÖN SÖZ

Selendi (Manisa) ilçe merkezi ve köylerinde Halk Hekimliği adını taşıyan bu çalışmada yöre halkının halk hekimliği uygulamalarını ve bu çerçevede şekillenen düşüncelerini incelemeye çalıştık.

Yüksek lisans döneminde öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, Halk bilimine ve halk edebiyatına bakış açımı değiştiren tez konusu tespitinde benden yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN 'a, saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırma sırasında benden yardımlarını esirgemeyen, maddî ve manevî her türlü desteği veren, babam Tahsin ÇANLI 'ya, fedakârlıklarıyla yanımda olan aileme, kaynak kişilere ulaşmamda bana yol gösteren ve bu çalışmamda bana yardımcı olan sevgili hemşerilerime sonsuz minnet, saygı ve teşekkürü bir borç bilirim.

Erol ÇANLI

Bartın, 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Selendi (MANİSA) Halk Hekimliği Çalışması

Erol ÇANLI

Bartın Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN

Bartın-2018, Sayfa: xiv + 116

Selendi ilçe merkezi ve köylerinde Halk hekimliği adını taşıyan bu çalışmada; yöre halkının geleneksel halk hekimliği uygulamalarını, yörede bulunan ocakları, şifalı suları ve türbeleri, bu çerçevede şekillenen düşüncelerini incelemeye çalıştık.

Türk halk hekimliğinin şüphesiz ki en önemli unsurlarından biri, ocaklardır. Bu ocaklar Türk toplumunun gözünde kutsaldır ve şifa kaynağı olarak kabul edilmektedir. Anadolu ocaklar, geleneksel halk hekimliği uygulamaları, şifa kaynağı bitkiler, Türbe ve yatırlar, şifalı sular bakımından son derece zengin bir birikime sahiptir. Anadolu'nun her köşesinde, halkın alternatif tedavi maksadıyla gittiği ocaklar, türbeler, şifalı sular, aktarlar mevcuttur. Araştırmamıza konu olan Selendi yöresi de diğer bölgeler gibi ocaklar ve bitkisel tedavi yönünden oldukça zengindir.

Çalışma 'Giriş' kısmının dışında dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, çalışma alanına, çalışmanın amacına, çalışmanın metoduna, çalışmanın kapsam ve sınırlarına; Selendi'nin tarihi, coğrafi yapısı, ulaşım, kültür ve turizm, nüfus bilgilerine yer verilmiştir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde, halk hekimliği kavramı ve genel özelliklerine, tarihsel, geleneksel, dinsel sebeplerine, Türklerde halk hekimliğine, tedavi yöntemlerine yer verilmiştir. İkinci bölümünde, Selendi'de bulunan ocaklar ve tedavi şekillerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, Selendi ilçesindeki geleneksel tedavi şekilleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın dördüncü bölümünde, yöre halkının sıkça ziyaret ettiği türbe ve şifalı sular tanıtılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise bu dört bölümde ele alınan konularla ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Tez çalışmamızın sonuna Kaynakça kısmında, yararlanılan kaynaklara ve internet sitelerine, derleme yaptığımız kaynak kişi tablosuna, Ekler bölümünde çalışmamızla ilgili fotoğraflara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk hekimliği; ocaklar; tedavi şekli; türbeler; şifalı sular; Selendi.

ABSTRACT

Master's Thesis

Selendi (Manisa) Study of Public Doctorship

Erol ÇANLI

Bartın University

Institute of Social Sciences

Turkish language and Literature

Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN

Bartın-2018, Pp: xiv + 116

In this study called 'Public Health' in the county town and villages in Selendi, we try to search the traditional public health of locals' practice, the traditional health center, healing waters and shrines(turbe) and the thoughts within this framework.

Undoubtedly, traditional health centers are one of the most important fact of 'Turkish Public Health'. These health centers are blessed for the Turkish Public and considered as a cure. Anatolia has a highly rich culture in terms of health centers, traditional public health practices, medical herbs, shrine and entombed saints and healing waters. There are health centers that public go for alternative treatments, shrines, healing waters and herbalists everywhere in Anatolia. Like other regions Selendi, our subject research, is also highly rich in herbal remedy and health centers.

This study includes four parts except for the introduction. In the introduction part we give information about the field of study, the aim of the study, the method of the study, the ranges of the study, history of Selendi, topography, transportation, culture and tourism and population.

In the first part of the thesis study, it is mentioned about the public health concept and general features, historical, traditional and religious factors of it, Public Health in Turks and the treatment methods in Selendi. In the second part we explain the health centers and the treatment methods in Selendi. In the third part we point out the traditional methods of 'Health Centers' in Selendi town. In the fourth part of the study, healing waters and shrines that locals often visit are presented.

In the conclusion part of the research, there is an evaluation of the subjects related to the four parts mentioned above. At the end of the thesis study, there are the names of the reference books, websites and the list of the reference people written in the Bibliography part. In the appendix part there are the photos of our study.

Key Words: Public doctorship; healing centres; treatment methods; tombs; healing water; Selendi.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BEYANNAME.....	i
ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xii
EKLER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	3
1. Selendi'nin Tarihi.....	3
2. Selendi'nin Coğrafi Yapısı.....	5
3. Kültür ve Turizm	5
4. Mesire Yerleri.....	6
5. Nüfus.....	6
6. Ulaşım.....	6
1. HALK HEKİMLİĞİ.....	1
1.1. Halk Hekimliği	1
1.2. Türklerde Halk Hekimliği.....	9
1.3. Anadolu Halk Hekimliği.....	10
1.4. Ocak Kavramı	13
1.5. Selendi Yöresindeki Ocaklıların Özellikleri	15
1.6. Halk Hekimliğinde Tedavi Yöntemleri	16
1.6.1. İrvasa Yoluyla Yapılan Sağaltmalar	17
1.6.2. Parpılama Yoluyla Yapılan Tedaviler.....	18
1.6.3. Bitkilerle Yapılan Tedavi Yöntemleri	18
1.6.4. Hayvansal Ürünlerle Yapılan Tedaviler	18
1.6.5. Madensel Maddelerle Yapılan Tedaviler	19
1.6.6. Dinsel Yolla Yapılan Tedaviler	19
1.6.7. Şifalı Sular.....	20
2. SELENDİ'DEKİ OCAKLAR	21

2.1. Temre OCAĞI.....	21
2.2. Pamukçuk Ocağı	24
2.3. Göz Silme Ocağı	24
2.4. Aydaş Ocağı	25
2.5. Tuz Kavurma Ocağı.....	27
2.6. Sarılık Ocağı	28
2.7. Dalak Ocağı.....	29
2.8. Siğil Ocağı	30
2.9. Çakma Ocağı	32
2.10. Romatizma Ocağı	33
2.11. Hacamat Ocağı	34
2.12. Yakma Ocağı	35
2.13. Köstebek Ocağı.....	36
2.14. Örükleme Ocağı	37
2.15. Kasık Çekme Ocağı.....	38
2.16. Alerji Ocağı.....	38
2.17. Bezeme Ocağı.....	39
2.18. Çocuk Ocağı.....	40
2.19. Göbek Çekme Ocağı.....	41
2.20. Kafa Yarığı Ocağı.....	41
2.21. Göz, Kulak, Diş Ocağı.....	42
2.22. Yılançık Ocağı	43
2.23. Kuru Köstebek (Yel) Ocağı	44
2.24. Bel Çekme Ocağı	45
2.25. Morca Ocağı	46
2.26. Kırık-Çıkık Ocağı.....	46
2.27. Şarbon Ocağı	47
3. SELENDİ'DE GELENEKSEL TEDAVİ UYGULAMALARI.....	49
3.1. Cilt Hastalıkları	49
3.1.1. Siğil	49
3.1.2. Temre	50
3.1.3. Çıban	50
3.1.4. Çil.....	50
3.1.5. İtdirseği	51
3.1.6. Yanık	51

3.1.7. Sivillece.....	51
3.1.8. Saç Kıran.....	51
3.1.10. Mantar.....	52
3.1.11. Nasır	52
3.1.12. Egzama	52
3.2. Ağrılı Hastalıklar	52
3.2.1. Diş ağrısı.....	52
3.2.2. Kulak ağrısı.....	53
3.2.3. Karın Ağrısı	54
3.2.4. Baş ağrısı	54
3.2.5. Sırt ağrısı.....	55
3.2.6. Kulunç	55
3.2.7. Boğaz ağrısı.....	55
3.3. Mide Rahatsızlıkları.....	56
3.3.1. Mide bulantısı	56
3.3.3. Gastrit.....	56
3.3.4. Ülser.....	57
3.3.5. Mide Ekşimesi.....	57
3.3.6. Mide Üşütmesi	57
3.4. Bağırsak Rahatsızlıkları	58
3.4.1. İshal –Amel	58
3.4.2. Kabızlık	58
3.4.3. Mayasıl-Basur.....	59
3.4.4. Bağırsak Kurdu	60
3.5. Böbrek Rahatsızlıkları.....	60
3.6. Kalp ve Damar Rahatsızlıkları	61
3.6.1. Kolesterol	61
3.6.2. Tansiyon	61
3.7. Solunum Yolu Rahatsızlıkları.....	62
3.7.1. Grip-Üşütme	62
3.7.2. Bronşit	62
3.7.3. Nefes darlığı:.....	63
3.7.4. Astım.....	63
3.7.5. Punta (Zatürre)	63
3.7.6. Öksürük	63

3.8. Şeker Hastalığı.....	64
3.9. Zehirlenmeler	65
3.9.1. Gıda Zehirlenmesi	65
3.9.2. Yılan-Akrep-Böcek Sokmaları.....	65
3.10. Kanser	66
3.11. Varis	67
3.12. Prostat	67
3.13. Sarılık	68
3.14. Sara.....	68
3.15. Burun kanaması	68
3.16. Kabakulak.....	69
3.17. Kızamık	69
3.18. Kansızlık (Anemi).....	69
3.19. Romatizma	70
3.20. Psikolojik Rahatsızlıklar.....	70
3.20.1. Nazar	70
3.20.2. Korku	71
3.20.3. Cin çarpması.....	71
3.21. Pişik	72
3.22. Ayak berkimesi.....	72
4. SELENDİ'DE TÜRBELER VE ŞİFALI SULAR	73
4.1. Türbeler	73
4.1.1. Çırak Abla Yatırı	73
4.1.2. Nurullah Efendi Türbesi.....	75
4.1.3. Ömer Dede Türbesi.....	75
4.1.4. Zeynel Abidin Türbesi	75
4.2. ŞİFALI SULAR.....	76
4.2.1. Sarılık suyu	76
4.2.2. Kusuru Çeşmesi.....	77
4.2.3. Damlarca	77
SONUÇ.....	78
KAYNAKLAR.....	79
ÖZGEÇMİŞ.....	100

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
Tablo 1: Kaynak kişiler tablosu.....	83

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
Fotoğraf- 1: Selendi İlçe Haritası.....	84
Fotoğraf- 2: Damlarca: Kızamık tedavisinde kullanılan şifalı su.....	85
Fotoğraf- 3: Köstebek tedavisinde kullanılan çamur toplar.	85
Fotoğraf- 4: Romatizma tedavisi uygulanmış bir hasta.....	86
Fotoğraf- 5: Romatizma tedavisinde kullanılan malzemeler.	86
Fotoğraf- 6: Sarılık tedavisinde kullanılan kuyu ve ağaç.	87
Fotoğraf- 7: Diş ocağında kullanılan malzemeler.	87
Fotoğraf- 8: Göz silme ocağında kullanılan gümüş para.....	88
Fotoğraf- 9: Nazar tedavisinde kullanılan üzerlik bitkisi.....	88
Fotoğraf- 10: Yılcık taşı.....	89
Fotoğraf- 11: Bıçak çevirme ocağında kullanılan malzemeler.....	89
Fotoğraf- 12: Temre ocağında kullanılan ibrik.	90
Fotoğraf- 13: Örükleme tedavisinden bir görünüş.	90
Fotoğraf- 14: Sarılık ocağında kullanılan ustura.	91
Fotoğraf- 15: Aydaş tedavisinde kullanılan ağaç.	91
Fotoğraf- 16: Çakma ocağında kullanılan malzemeler.....	92
Fotoğraf- 17: Göz silme ocağında kullanılan malzemeler.	92
Fotoğraf- 18: Yakma ocağında kullanılan malzemeler.....	93
Fotoğraf- 19: Nurullah Efendi mezarı.....	93
Fotoğraf- 20: Siğil tedavisinde kullanılan kırmızı yün ip.	94
Fotoğraf- 21: Şarbon hastalığı	94
Fotoğraf- 22: Öksürük taşı.....	95
Fotoğraf- 23: Çaltı bitkisi.	95
Fotoğraf- 24: Kusuru çeşmesi.	96
Fotoğraf- 25: Hacamat tedavisinde kullanılan malzemeler.	96
Fotoğraf- 26: Kuru köstebek ocağında kullanılan malzemeler.....	97
Fotoğraf- 27: Ömer Dede türbesi.....	97
Fotoğraf- 28: Ayvadana bitkisi.	98
Fotoğraf- 29: Bozşabıla bitkisi.	98
Fotoğraf- 30: Tedavilerde kullanılan kil.	99
Fotoğraf- 31: Çıracık Abla yatırması.....	99

KISALTMALAR

C	: Cilt
DTCF	: Dil- Tarih- Coğrafya Fakültesi
K.K	: Kaynak kişi
M.Ö	: Milattan önce
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MİFAD	: Milli Folklor Araştırmaları Dergisi
S	: Sayı
s.s	: Sayfa sayısı
vb.	: Ve benzeri
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Halk hekimliği kavramı insanoğlunun varoluşundan itibaren devam eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne kadar modern tıp gelişse de bazı hastalıkların tedavisi yapılamamaktadır. Çaresiz kalan halk yaşama içgüdüleriyle iyileşmek ve sağlıklı bir yaşam sürmek istemektedir. Bu nedenle insanoğlu modern tıbbın yanında geçmişten getirdiği pratik tedavi yöntemlerini de kullanmaktadır. Buna günümüzde geleneksel tıp veya alternatif tıpta denilmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması, köyden kente göçün artması, kitle iletişim araçlarının ülkemizin en ücra köşelerine kadar girmesi gibi teknolojik gelişmeler, halkın kuşaktan kuşağa oluşturduğu birikimleri yok etmektedir. Özellikle işsizlik kırsal kesimlerdeki yaşayan gençleri sanayileşmenin olduğu bölgelere göç etmeye zorlamaktadır. Bu nedenle halk hekimleri artık yetiştirecek çırak bulamamaktadır. Yaptığımız bu çalışmayla ilçemizde unutulmaya yüz tutan halk hekimliği öğelerini derleyip kayıt altına alarak sonraki kuşaklara aktarmayı amaçladık. Yaptığımız saha çalışmasıyla kaynak kişiler ve yazılı kaynaklardan bilgiler toplamaya çalıştık.

Bu bölümde konuyu daha iyi anlatabilmek amacıyla; çalışmamızın konusunu, amacını, araştırma alanı ve süresini, Selendi'nin tarihini, coğrafi yapısını, nüfusunu, ulaşımını, kültür ve turizmini açıklamaya çalıştık.

Sağlık, insanoğlunu yaşamı boyunca hep meşgul etmiştir. Her insan daha iyi bir yaşam standardına ve sağlıklı bir bedene sahip olmak ister. Günümüzde sağlık genel olarak bilimsel yöntemlerle yürütölmekle birlikte hala gelenekleşmiş tedavi yöntemlerini de bırakmış değildir. Ülkemizde halk hekimliği, halk tıbbı, koca karı ilaçları, alternatif tıp, kır doktoru gibi adlarla anılan bu uygulamalar dünyada ve ülkemizde çok geniş bir uygulama alanına sahiptir. Farklı bölgelerde kullanılan araç-gereç, ilaç ve tedavi yöntemleri bulunduğu bölgenin bitki örtüsüne, çevrede bulunan su kaynaklarına, komşu medeniyetlere, dinlere ve inançlara göre farklılıklar göstermektedir.

Araştırmanın konusunu: Selendi (Manisa) halk hekimliği uygulamaları, tedavi şekilleri, tedavide kullanılan bitkiler ve araç gereçler, yörede bulunan ocak, yatır-türbe, şifalı sular, araştırılarak yörenin geleneksel tedavi yöntemi ortaya konulacaktır. Halk kültürünü ve geleneğini esas alan sağaltma ve sağaltıcılarla halk inançları, halk kültürünün hastalık-sağlık alanındaki faydacı bilgi birikimi dinsel büyüsel ve maddesel yönlerinin incelenmesi gelecek kuşaklara ışık tutacaktır.

Bu çalışmamızın amacı Selendi (Manisa) merkez ilçe ve köylerinde saha çalışması ve bu konudaki yazılmış kaynak taraması yaparak halkbiliminin kollarından biri olan halk hekimliği konusunun yöredeki adet, uygulama ve inanışların, tedavi tekniklerinin derlenip incelenmesidir. Buradan hareketle Selendi’de bilinen ve uygulanan tedavi yöntemleri, halk hekimliği uygulamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Selendi, Manisa’nın küçük bir ilçesi olmakla birlikte eski bir yerleşim yeridir. Ancak sanayinin gelişmemesi ve ana ulaşım yollarından uzak olması nedeniyle az gelişmiş ve çok göç vermiş bir ilçemizdir. İlçeden okuyup memur olanlarla ile iş bulup başka bölgelere çalışmaya gidenler oldukça fazladır. Bu nedenlerle ilçede, özellikle de köylerde kalan yaşlılarda okur-yazar seviyesi düşüktür. Bu saydığımız nedenlere bağlı olsa gerek İlçemiz halk hekimliği uygulamaları bakımından oldukça zengindir. Bu durum Selendi’yi araştırma alanı olarak seçmemizde çok etkili olmuştur.

Saha çalışmamız Haziran 2015 - Eylül 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında ulaşılamayan kaynak kişilere ulaşılmaya çalışılmış ve gerekli bilgiler derlenmiştir.

Çalışmamıza başlamadan önce bu konuda yapılmış yazılı kaynaklar taranmıştır. İlçe hakkında bilgiler toplanmıştır. Halk hekimliği konusunda yazılmış, tez, makale, kitaplar incelenmiştir.

Selendi’de saha araştırmasına başlamadan önce kaynak şahıs taraması yapılmış ve kaynak şahısların müsait olduğu zamanlar tespit edilmiştir. Kaynak şahıslarla yüz yüze görüşülmüş ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Özellikle ocaklarda kullanılan tedavi yöntemleri bizzat uygulatarak şahit olunmuş ve ses kaydı alınmıştır.

Sahada kullanılan sorular kaynak eser taraması yapılarak hazırlanmıştır. Sorular dinsel/büyüsel ve maddesel sağaltım yapan halk hekimleri için ayrı hazırlanmıştır. Bazen bu durumun dışına çıkıldığı da olmuştur. Doğaçlama, sohbet havasında derleme çalışması yapılmaya çalışılmıştır. Görüşme sırasında iki tane ses kayıt cihazı ve önemli anları kayıt altına almak için bir tane de fotoğraf makinesi kullanılmıştır. Bazen ayaküstü görüşülen durumlarda da küçük notlar alınmıştır. Görüşme yapılan kişilerin o bölgede yaşıyor olmasına dikkat edilmiştir.

ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. Selendi'nin Tarihi

Araştırma konumuzu oluşturan Selendi İlçesi günümüzde Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde, Manisa ili sınırları içinde yer almaktadır. Manisa il merkezine 162 km'dir. İlçeyi, doğu ve güneydoğusunda Uşak İli, güney ve güneybatısında Manisa'nın Kula ilçesi, kuzey ve kuzeybatıda Manisa'nın Demirci ilçesi ve kuzey, kuzeydoğuda Kütahya ilinin Simav ilçesi çevrelemektedir. Selendi göç veren bir yerleşim birimidir. Çevresi dağ ve tepelerle çevrilidir. İlçe merkezi, Selendi Çayı Vadisi'nde kurulmuştur. İlçenin içinden Gediz Nehri'nin en büyük kolu olan Selendi Çayı geçmektedir. Temel ekonomik etkinlik tarım ve hayvancılıktır. Ticaret ve sanayi gelişme aşamasındadır. İlçe turizm açısından önemli bir potansiyele sahip değildir (Türkyılmaz, 2007: 2-3).

Selendi ilçesi adını antik dönemde bugünkü Karaselendi köyündeki “Slandos” harabelerinden almaktadır.

Bir rivayete göre ise Selendi Çayına su indiği zaman halkın söylediği “Sel İndi” sözünün değişikliğe uğrayarak “selendi” haline dönüşmesinden ileri geldiği söylenmektedir (Salihli, 2004: 141).

Bilge Umar ise Selendi ismi ile ilgili şunları yazmaktadır: “Selendi” isminin Türkçe anlamıyla sel-indi'den gelmediğini, topoğrafik yapısından ötürü böyle bir adı aldığını belirtmektedir. Luwi dilinde “güzel-geçit-li” anlamına gelen selendi isimlerinin gerçekten doğal vadilerde kurulu olduklarını açıklamaktadır. Helen ağzında *selinti/selendi* “maydanozlu” anlamına gelen “selinous”a çevrilmiştir (Umar, 1993: 718).

Bu gün Manisa İline bağlı bir ilçe olan Selendi, 1282 yılına kadar Latince ismi ile “Slandos” olarak anılmakta idi. Slandos şehri İlçemize bağlı Karaselendi Köyünün harabelerinin olduğu yerde kurulmuş olup, bu şehir M.Ö.7.Yüzyılda “Lidyalılara” ait ve Lidyalıların başkenti Sard'a bağlıydı. Lidya devletinin M.Ö.7.Yüzyılda Pers Kralı Krios'un baskınına uğraması ile Sard ve Slandos şehirleri büyük yıkımlar görmüştür. Bu şekilde Slandos şehri Lidyalılar'ın elinden çıkarak Persler'in egemenliği altına girmiştir (Selendi, 2015).

Makedonya Kralı Büyük İskender'in Pers Kralı 2.Darius'u yenip Pers İmparatorluğu'nu Makedonya himayesine almasıyla; M.Ö.332 yılında şehir bu kez de

Makedonya ya geçmiş ve Makedonya devletinin çökmesine müteakip, M.Ö. 3.Yüzyılda Slandos şehri Doğu Roma İmparatorluğunun himayesine girmiş ve M.S.1282 Yılına kadar da Bizanslıların hükümranlığı devam etmiştir. (Selendi, 2015).

Selendi'nin milattan önceki tarihiyle ilgili bilgiler sınırlıdır. Lidya, Pers, Roma ve Bizans devletlerinin hâkimiyetinde kaldığı ve zaman içerisinde şehrin yıkılarak bugünkü yerinde yeniden kurulduğu bilinmektedir. Bundan başka Selendi ilçesinin XI. yüzyılda Türk hâkimiyetine girmesiyle ilgili bilgiler bulunmaktadır (Arğaç, 2008: 5).

Yıldırım Bayezid Kosova Savaşı'nın ardından 1390 yılında bütün Germiyân Beyliğini Osmanlı'ya ilhak etmiştir. Böylece Selendi XIV. yüzyılda Osmanlı sınırları içerisinde girmiştir (Emecen, 2002: 28).

Yıldırım Bayezid, Germiyân hükümdarı II. Yakup'u yakalayıp İpsala'daki kaleye hapsedmiş fakat II. Yakup oradan kaçarak Timur'a sığınmıştır. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Timur Germiyân topraklarını yeniden II. Yakup'a verdi. Ankara Savaşı sonrası Selendi, Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. II. Yakup yerine geçecek erkek evladı olmadığından öldükten sonra topraklarının Osmanlı'ya bırakılmasını vasiyet etmiştir. II. Yakup 1429'da vefat ettikten sonra Germiyân Beyliği ve beyliğin sınırları içinde bulunan Selendi, XV. yüzyılın ilk yarısında ikinci kez Osmanlı topraklarına katılmıştır (Emecen, 2002: 48).

Yunanlılar 27 Temmuz 1920 günü Selendi'yi işgal etmişler (Ergül, 2007: 272).

1914–1918 yılları arasında yaşanan I. Dünya savaşında Osmanlı Devleti büyük bir yıkım yaşamış ve Toprakları itilaf Devletleri tarafından paylaşılmıştır. Mondros Mütarekesinden hemen sonra Yunanlılar Batı Anadolu topraklarını işgale başlamıştır. Yunan işgali yerel direnişi başlatmış, Yunanlılara karşı Demirci kaymakamı İbrahim Ethem komutasında oluşturulan Kuva-i Milliye birliklerine, Selendi İhsan Oğlu Mehmet Efe komutasındaki müfreze birlikleriyle katılmış ve Bu birlikler düşmanı bir hayli yavaşlatmıştır.(Ege'nin tamamını talan eden Yunun Birlikleri sadece Selendi ve Kula'ya zarar verememiştir.) Düzenli ordunun kurulmasıyla beraber de ilçe 3 Eylül 1922 yılında düşman işgalinden kurtulmuştur (Selendi, 2015).

İbrahim Ethem Akıncı'nın kumandasındaki birlikler zaman zaman Yunanlılara baskın yapmış ve çatışmalar çıkmıştır. Büyük Taarruzdan sonra 5. Kolordu Süvarisine

Selendi-Kula istikametinden düşmanın Alaşehir civarında önünü kesmesi emredilir. 5. Kolordu Süvarisi Gaipler, Sofular, Orhanlar güzergâhından geçerek Selendi'nin Eskin köyüne gece gelmişlerdir. Burada dinlendikten sonra 3 Eylül günü Selendi'ye ulaşmışlar ve düşmandan kurtarmışlardır (Argaç, 2008: 149-150).

2. Selendi'nin Coğrafi Yapısı

Selendi İlçesi Manisa İlinin en son ve en doğusunda bir yerleşim birimidir. Aynı zamanda Ege Bölgesi'nin aşağı-yukarı iç kesimlerinde yer almaktadır. Harita üzerinde yeri ise 28,9 derece doğu meridyeni ile 38,7 derece kuzey paralelinin kesişim yerinde bulunmaktadır (Selendi, 2015).

Selendi, E-23 (İzmir- Ankara) karayolunun Kula- Uşak hattı arasında ve 16 km. içeride yer almaktadır. İlçe merkezi yerleşim biriminin yüzölçümü 233 hektar 7413 dönümdür. Selendi İlçesi, idari açıdan doğu ve güneydoğusunda Uşak ili, güney ve güneybatısında Manisa'nın Kula İlçesi, kuzey - kuzeybatıda Manisa'nın Demirci ilçesi ve kuzey, kuzeydoğuda Kütahya ilinin Simav İlçesi ile çevrilidir (Türkyılmaz, 2007: 1).

Selendi, E-23 (İzmir- Ankara) karayolunun Kula- Uşak hattı arasında ve 16 km. kuzey yönünde içeride kalmaktadır. Bu da ilçede aktivite azlığını doğurmuştur. Selendi bağlı olduğu il merkezi Manisa'ya 162 km. gibi uzak bir mesafedeyken Uşak merkeze 65 km. gibi daha yakın bir mesafededir (Türkyılmaz, 2007: 3).

Bölgede Batı Anadolu'nun ılık ve yağışlı iklim koşulları hâkimdir. Yağışlar genellikle yağmur, az olarak da kar şeklindedir. İklim koşulları yörede her türlü tarımın yapılmasına elverişli olup bölgenin ana ürünleri tahıl ve tütündür. Bölgenin daimi bitki örtüsü çam, ardıç meşe ağaçları ile akarsu kenarlarında görülen söğüt, kavak ve meyve ağaçlarından meydana gelmektedir (Efe, 1993: 3).

3. Kültür ve Turizm

a) Anıt Görünümlü Kaya: Bekirağalar Mah. Güneyinde Selendi çay yatağı içinde akan suyun zamanla biçimlendirdiği doğal kaya oluşumu. 2. Derece doğal sit olarak tescillidir.

b) Kaya Mezar ve Tapınağı: Selendi çay yatağının her iki yanında dik bir yüzey oluşturan kayalıklar üzerinde ana kayanın içine oyularak yapılmış mekânlar korunması gerekli kültür varlığı olarak tescili yapılmıştır.

c) Çeşme: Eskin köyünde bulunmaktadır. Anıt eser olarak tescili yapılmıştır.

d) Roma Devri Nekropol: Mıdıklı Köyü Karabeyler Mahallesi Yazıyurt mevkiinde yer almaktadır. I. Derece Arkeoloji alanı olarak tescillenmiştir.

Ayrıca tescili yapılmış olarak Antik Slandos kentinin Karaselendi Köyünde olduğu sanılmaktadır. Yine Dedeler: Kandırmış Tepede yığma taş mezar vardır (Selendi, 2015).

4. Mesire Yerleri

Kınık Tepesi: Selendi'nin güneyinde merkeze 7 km mesafede, bol ağaçlı temiz havalı şirin ve güzel bir piknik alanıdır.

Değirmen Dere: Demirci yolu üzerinde Çortak Değirmen Dere Mahallesinde İlge Çayı yatağında çınar ağaçlarıyla kaplı güzel bir piknik yeridir.

Zeynel Abidin – Yağcı Dağı: Yüksek ve ormanlık alanı temiz suyu ile özellikle sıcak yaz aylarında kullanılan mesire yeridir.

Çıkrıkçı Yaylası: Selendi – Simav yolu üzerinde bol kaynak suyu ve yeşil alanıyla halkın uğrak yerlerindedir (Selendi, 2015).

5. Nüfus

Selendi ilçesi 1954 yılına kadar Kula ilçesine bağlı nahiye iken, 1954 yılında ayrılarak Manisa'nın ilçesi olmuştur. İlçemiz 11 mahalle ve 46 köyden oluşmaktadır (Selendi, 2015).

6. Ulaşım

İlçemiz Ankara-İzmir karayoluna:16 km, Simav'a 56 km, Demirci'ye 60 km, Uşak'a 77 km Salihli'ye 86 km Kula'ya 38 km uzaklıktadır. İlçemizin ilimize olan uzaklığı ise 158 kilometredir (Selendi, 2015).

1. HALK HEKİMLİĞİ

Bu bölümde halk hekimliği, Türklerde ve Anadolu’da halk hekimliği, Ocak kavramı ve araştırma sonucunda elde ettiğimiz, Selendi yöresi ocaklarının özellikleri hakkında bilgi verilecektir.

1.1. Halk Hekimliği

Atalarımızın da dediği gibi ‘Her işin başı sağlık.’ insanoğlu için sağlık her şeyden önemlidir. Bu düşünce insanoğlunu devamlı meşgul etmiştir. Bu nedenle yaşamı boyunca hastalıklarına şifa bulmak ve sağlıklı yaşamak için birçok yönteme başvurmuştur. Bu yöntemler çağın ve çevrenin şartlarına göre gelişmiş ve şekillenmiştir.

İnsanoğlunun doğa ile arasındaki bağı güçlü kılmak, çözümlenemeyen olaylar karşısında bir çare üretmek için fiziksel ve manevi olarak kişilere uygulanan tedavi yöntemlerine Halk Hekimliği denilmektedir. Halk hekimliği, günümüzde imkânların sınırlı olması ya da ümitlerin tükendiği anda başvurulan bir yöntemdir. Modern tıbbın; “Bizim yapacağımız bir şey kalmadı.” demesiyle tükenen ümitler, halk hekimliği ile birlikte yeniden canlanır (Alptekin, 2010. 86, 5).

Halk hekimliği, uluslararası yazınlarda “*folk medicine*” olarak bilinirken, Türkçe yazınlarda “*geleneksel tıp*” ile aynı anlamda kullanılmaktadır. **Halk Hekimliği**; hastalıklar ve sağlık hakkındaki inanç, tutum ve davranışlar şeklinde tanımlanabildiği gibi, toplumların inanç, gelenek ve değer sistemleri ile ilgili tıbbi uygulamalar olarak, bazı antropologlar tarafından da “**ev tedavisi**” olarak ifade edilmektedir (Türkdoğan, 1991).

İnsanoğlu hastalıklardan korunmak ve hastalandığında iyileşmek için sihir, büyü ve dinden yardım beklemiş, yaşam boyu edindiği deneyimlerden yararlanmışır. İnanılan ve güven duyulan bu etmenler halk hekimliği uygulamalarının yaşama geçirilmesini kolaylaştırmış ve insanlık tarihi boyunca sürmesini sağlamıştır (Polat, 1993: 1).

‘Halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarım tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne “halk hekimliği” denmektedir (Boratay, 1994: 122). Bu tanımdan hareketle modern tıp ilmine alternatif oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Her canlı doğumdan ölüme kadar yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmek ister. Bunun için de çeşitli uygulamalar yapar. İlk devirlerden beri insanlar birçok bitkiden faydalanmayı denemiş ve “koca karı ilacı” olarak tabir ettikleri bu ilaçlara güvenmişlerdir. (Ataman, 1973). Halk arasında "koca karı" diye tabir edilen ve kendine göre tedavi yöntemleri bulunan bu kişilerin her biri aslında bir halk hekimidir. Yaptıkları yöntem ve ilaçlarla hastalara şifa dağıtmışlardır. Bu ilaçların ve tedavi yöntemlerinin bazıları hastalıkların çare olmazken, çoğu uygulama ve ilacın ise olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir.

Bu halk ilaçlarının hazırlanmasında ise çoğunlukla çevrede yetişen bitkilerden yararlanmakla birlikte kitle iletişim araçlarının da gelişmiş olması nedeniyle hastalığının şifasını nerede ise ya oraya kadar gidip tedavi olmakta ya da gidemiyorsa bir yakınına bu ilaçları getirtip hastalığını tedavi etmeye çalışmaktadır. Özellikle televizyonlarda çıkan bitkilerle tedavi etiklerini söyleyen kişilerin söylediklerine anlattıklarına halk inanmakta ve bahsedilen uygulamaları yapmaktadır. İlaç yapımında kullanılan bitkilerin bir kısmı halk arasında bilinmekte ve bazı hastalıklarda sıkça kullanılmakta iken, bazıları ise sadece halk hekimleri tarafından tanınabilmektedir.

Hastalıklarını doktora gitmeden geleneksel yöntemlerle tedavi olmak isteyen kişilerin gittiği, halk arasında, hastalıkların nedenleri, belirtileri, süreleri ve tedavileri konusunda hastalıkları tedavi etmek için kullanılan yöresel ilaçlar, büyüsel ve geleneksel işlemler ve uygulamalar çok zengindir. Bunların tümü ‘halk hekimliği’ adı altında incelenir (Boratav, 1998: 122).

Bunun için de insanlık tarihi boyunca halk hekimliği, modern tıptan birçok farklılık gösterir. Halk hekimleri halkın bir parçasıdır, onların arasında yaşar ve yaşamları da yöre halkından farklı değildir. Aslında yöredeki herkes tedavinin nasıl yapıldığını bilir ancak inançları gereği bu tedaviyi kendileri yapmazlar yapsalar da iyileşeceğine inançları olmaz. Hastalıklarının el almış bir ocaktan veya o hastalığı tedavi ettiğine kanaat getirilmiş birinin elinden geçtiğine inanırlar. Aslında bu bir inançtan öte bir tecrübedir. Çünkü yöre halkı gittiği ocakların çoğunda şifa bulmaktadır. Bu da ocaklara bağlılıklarını artırmaktadır. Bu bilgiler, aynı zamanda kuşaktan kuşağa aktarılarak bu kültür ögesi tazelenmektedir.

Bu açıdan “hastalık” deyimini de alıştığımızdan geniş bir anlamı kapsar. Bununla sadece kişinin sağlık durumundaki aksaklıkları değil, kısırlıktan tutun da nazar değmesi gibi

insanlardan gelebilecek kötü etkilere ve tabiat dışı varlıkların (cinler, periler, vb.) sebep olabilecekleri sakatlıklara kadar türlü bozuklukları anlamak gerekir (Boratav, 1994: 123).

Halk hekimliğinin amacı, kullandığı maddi ve manevi araçlar yardımıyla, halkın sağlığını korumak ve hasta kimseleri sağlıklarına kavuşturmadır (Acıpayamlı, 1989: 5).

Çeşitli sebeplere bağlanan hastalıkların tedavisinde farklı türde tedavi yöntemleri kullanılmıştır. Bunlardan yatır, türbe, mezar gibi kutsal yerlerin tedavi uygulamaları çok sık görülür. Hastalar böyle yerlerde, orada yatan kişinin manevî gücüne güvenerek ona inanç olarak teslim olmuştur. Orada yatan zattan yardım beklemektedir. Hastalıklarına derman bulması, sorunlarından kurtulması ve çeşitli dileklerinin yerine gelmesi için Allah'a yalvarmakta, oradaki zatı da bir aracı olarak görmektedir. Dileklerinin kabul olması için de kurbanlar kesmekte, saçılar saçmakta, adaklar adamakta, dua ve yalvarmalarda bulunmaktadır (Araz, 1995: 180).

Halk hekimliğini sadece insanoğlunun tedavisi olarak kısıtlamamak lazımdır. Hayvan ve bitki hastalıklarının tedavisinde de başvurulan tecrübeli kişiler vardır.

1.2. Türklerde Halk Hekimliği

Eski Türklerde halk hekimliği uygulamalarını kam/şaman denilen kişiler yönetmektedir. Şaman, "kâhin", "sihirbaz" demektir (Filizok, 1991: 75). Eski Türk inancına göre kamlar hastaları iyileştirir, kötü ruhları kovar, yağmur yağdırır, hatta ölen ruhları yeniden diriltirdi. Kamlar iyi ve kötü ruhlar arasında bağlantı kurup kötü ruhların musallat olması nedeniyle oluşan hastalığı iyileştirmekte ve büyüünün ön planda olduğu dini-sihri törenleri icra etmekteydiler (Çevik, 2008: 3). Buradan hareketle günümüzde de iyi ve kötü cinlerle irtibat kurup hatta ölmüş kişinin ruhuyla iletişime geçtiklerini iddia eden medyum, falcı, cinci, üfürükçü ve kır hocası gibi kişilerle benzerlik görülmektedir.

Bazı rivayetlere göre Şamanların bidayette hastaları iyileştirme gibi bir görevleri ya da güçleri yoktu. Orta Asya'nın pek çok bölgesinde hâkim olan Budizm dininin, adlarına Sramana ya da şamana denilen propagandacıları tedavi ile ilgileniyorlardı. Bundan etkilenen Türk şamanlar da bu vazifeyi üstlendiler (Ocak, 2012: 148).

Türklerin sözlü kaynaklarında hayvan, bitki ve maden kaynaklı ilaçların, suyun, müziğin, ateşin, kımızın iyileştirici gücü olduğu inancı yaygındır.

Türkler İslamiyet'ten önce Gök Tanrı inancına sahiptiler. Gök tanrı inancının yanı sıra Mani dini, Budizm, Totemizm, Atalar Kültü, Doğalar Kültü, Şamanizm gibi inanç ve dinler olsa da Yaklaşık 10. yy' a kadar Gök Tanrı dini Türkler arasında en yaygın din olmuştur. Yavaş yavaş Müslümanlığı kabul eden Türkler her alanda olduğu gibi sosyal hayatta da birçok değişim yaşamıştır. İslamiyet'in kabulünden sonra atalar kültü Anadolu'da Türkler arasında veli kültünün oluşumunda etkili rol oynamıştır. Üstün ruhlarla donanmış insan tipi Müslümanlıkla da bağdaşmıştır Velinin ait olduğu toplumun sosyal, dini ve ahlaki değerlerinin temsilcisi olduğuna inanılır (Ocak, 1994: 3).

1.3. Anadolu Halk Hekimliği

Tarihi çok eski devirlere dayanan Anadolu'da birçok medeniyet hüküm sürmüştü ve bu medeniyetler Anadolu'yu kültür ve uygarlık hazinesi haline getirmiştir. Özellikle Türkler bu hazineyi oluşturan en önemli unsurdur. Türklerin sağlık alanında en önemli katkısı ise halk hekimliği, halk ilaçları ve ocaklar oluşturmaktadır.

Anadolu'da halk hekimliğinde hastalıkların tedavisi amacıyla uygulama yapan hoca, şeyh, okuyucu-üfürükçü, ocaklı, izinli, orumçu gibi kişilere rastlanmaktadır (Acıpayamlı, 1969: 4).

Hocalar, halk hekimliği uygulamalarında dinsel kimliklerinden çok, sihirsel bir görev yapmaktadır. Daha çok Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da rastlanan Şeyhlerin ise başlarında buldukları aşiretleri yönetmenin yanı sıra hastaları tedavi etme görevlerinin bulunduğu da bilinmektedir (Acıpayamlı, 1969: 4).

Halk hekimliğinin hekimleri olarak tanınan Ocaklı, belirli hastalıklarla uğraşan aile fertlerine denmektedir. Bir ocaklı, tedavi etme kudretini ailesinden kan yoluyla almakta ve babadan oğula, nesilden nesile devam etmektedir. Bu yetkiyi elde etmek için bir öğrenim ve eğitime gereksinimleri olmamaktadır. Yalnız başarılı olabilmek için bazı kurallara dikkat etmeleri gerekmektedir. Ocaklı, Orta Asya Şaman'ının bugüne ulaşmış şekli olarak değerlendirilmektedir (Üçer, 1973: 3).

Ocaklının büyük bir kısmı kadın olmasına rağmen erkek hastalar geldiğinde özellikle namahrem yerlerde ise hastalık evin erkeğinin tedavi ettiği görülmektedir. Ocaklıların büyük kısmının kadın olmasına rağmen okuyucu ve üfürükçülerin ise erkek olduğu görülmektedir.

Ocaklı, hastaları yüksek paralar karşılığı tedavi etmediği için ocaklıların asıl işleri sağaltım değildir. Ocaklı geçimlerini başka yollardan sağlamaktadır. Ancak bazı okuyucu ve üfürükçülerin bu işi bir para kazanma aracı olarak kullandığı da görülmektedir. Bu okuyucu ve üfürükçüler sadece hastalıkları tedavi etmez aynı zamanda define, kismet bağlama, baht açma, gaipten haber verme, cin çıkarma gibi meziyetlerinin de olduğunu söylemekte ve bu yolla geçimlerini sağlamaktadırlar.

El almasına rağmen bazı ekonomik veya toplumda edindiği statü gereği bu işi yapmayan ocaklılarda vardır. Hastalar tedavi için önce yakın çevrelerindeki ocaklara gider. Ancak şifa bulamazlarsa daha uzaklardaki ocaklara da gittikleri olur.

Anadolu halk hekimliğinde çoğunlukla ırvasa, parpılama, kırık- çıkık ve em(halk ilacı) gibi sağaltım şekilleri kullanılmaktadır. Anadolu'da bunlar dışında usta-çırak usulüyle yetişmiş sünnetçilere, diplomasız iğnecilere, dişçilik yapan berberlere ve yerli ebelere de rastlanmaktadır. Em yolu ile tedavide ise bitkisel, hayvansal ve mineral kaynaklı ilaçlar kullanılmaktadır (Özaslan, 2012: 13).

Ocaklar Anadolu'da başvuru alan tedavi merkezlerinin başında gelmektedir. O bölgede eğer hastalığı tedavi eden bir ocaklı varsa, hasta önce ocaklıya müracaat ederek şifa bulmaya çalışır.

Anadolu'nun zengin yeraltı ve yerüstü su kaynakları da halkın şifa aradığı yerlerdendir. Halk şifa bulmak için kaplıca ve hamamlara gitmektedir. Artık günümüzde bu uygulama sağlık turizmini oluşturmuş diyebiliriz. Şifalı su bölgelerine büyük termal konaklama merkezleri yapılmış, şifa dağıtmanın yanı sıra hem dış hem de iç turizme katkı sağlamaktadır.

Anadolu'da yaygın olarak yapılan uygulamalardan biri de türbe, tekke ve yatır ziyaretleridir. Kişiler bu yerlere giderek dualar etmekte, adaklar kesmekte, buralardan aldıkları toprakları suyla karıştırıp içmekte, buralarda yatmakta, bazılarında ise bez bağlamaktadır (Özaslan, 2012: 13). Buralara gelen hastaların çoğunluğunda psikolojik nedenlere dayalı hastalıklar yatmaktadır.

Anadolu da kullanılan sağaltma işlemlerinde bitkilerden elde edilen ilaçlardan yararlanma büyük yer tutar. Anadolu'nun zengin bir bitki çeşitliliğine sahip oluşu, bu şifalı bitkiler hastalıkların tedavisinde en önemli yeri teşkil etmektedir. Koca karı ilaçları diye tabir

edilen tedavi şekli de Anadolu’da sıkça başvurulan yöntemlerin başında gelir. Bu ilaçlarının hazırlanışını ve kullanım şeklini halk hekimi belirler.

Günümüzde halk hekimliğine baktığımızda eğitimin, sanayileşmenin, kitle iletişim araçlarının, ulaşımın, modern tıbbın gelişmiş olması nedeniyle eski halk inanışları azalmış olsa da, gerek yaşlılardan gerekse sosyal medya ve televizyonlardan öğrenilen bazı uygulamalar özellikle eğitim seviyesinin düşük olduğu kırsal alanlarda hala sıkça uygulanmaktadır. Halk, modern tıbbın tanı ve tedavisini uygulamakta, doktora gitmekte, ilacını eczaneden almakta, Ancak modern tıp ne kadar gelişse de bazı hastalıkların hala tedavisi yapılamamaktadır. Halkta son çareyi ilkel yollarla geliştirilen tedavi yöntemlerinde aramaktadır.

Günümüzde yaşayan âdet ve inanmaların pek çoğu İslamiyet öncesi inanç sistemlerinin kalıntısıdır. Yaşayan inançları sağlıklı değerlendirmek için İslamiyet öncesi inanç sistemlerini, dinleri, inanışları incelemek gerekir. Türkler, İslamiyet’i benimsemeden önce, en ilkel din olarak kabul edilen Totemizm ’in; ruhu ölümsüz ya da kutsal sayan Animizm ’in, dinsel büyüsel pratik ve törenlerden oluşmuştur. Temelinde gök tanrı, güneş, ay, ata ve ateş kültlerinin olduğu Şamanizm’in, her şeyin serbestçe incelenmesi denenmesi esasına dayalı bir öğretisi olan ve ruhun ölmezliğini kabul eden Budizm’in etkisinde kalmıştır (Turan, 1990: 100-104). Kültürü oluşturan en önemli öğelerden birisi dindir. Bir inanç sistemi olarak din yoruma kapalı bir alan oluştursa da insanoğluna evrende nedeni çözümlenmeyen olay ve olguları açıklamasında yardımcı olur. İnanç ve toplumsal kurallar günlük hayatla ilgili temel gereksinimlere özel yaptırımlar ve sınırlamalar da getirir. İşte bu nedenle din ve kültür arasındaki ilişkiler konusunda kültür, dinin özünü din de kültürün getirdiklerini kabul etmek zorundadır (Turan, 1993: 83).

Geleneksel bir yapıya sahip olan yörelerde kültürün etkisi, halkın hastalıklara bakışını biçimlendirmektedir. Eğitim durumunun yanında, ekonomik şartlar da hastalıklara karşı olan tutumu belirlemektedir. Ayrıca şehirle temas, iletişim ve ulaşım araçlarının yoğun kullanımı da halkın modern tıba yaklaşımını kolaylaştırmaktadır. Bu eğilim, özellikle gençler arasında daha kuvvetli görünmektedir. Yapılan araştırmalar, geleneksel tıptan, modern tıba bir yönelişin başladığını, bu yönelişin ise yörenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine bağlı olarak hızlı ya da yavaş olduğunu göstermektedir (Artun, 2009: 206).

1.4. Ocak Kavramı

Türkçe sözlükte, birçok anlamı olmasına rağmen halk hekimliğinde kullanılan ocak kavramı; “*Halk hekimliğinde bir önceki kuşaktan el verme suretiyle aktarılan bilgileri kullanarak belirli bir şikâyeti veya hastalığı iyileştirdiğine inanılan aile*” şeklinde ifade edilmektedir (Ocak, 2016).

Türk kültüründe ocak kavramı etrafında geniş bir anlam ve muhteva yığını oluşmuştur. Ocak ifadesi, Türk edebiyatının ilk metinlerinden itibaren görülmektedir. Ateş ile doğrudan ilgili olan ocağın, Atalar Kültü ile de bir ilişkisi bulunmaktadır. Türk mitolojisinde ve inanışlarında ocakla ilgili bir dizi âdet ve uygulama görülmektedir (İyiyol, 2012: 191).

Ocak, belirli bir veya birkaç hastalığı sağaltma gücünde olan, bu işin yöntemlerini bilen, bunu uzmanlık edinmiş kimseyi gösterir. Ocaklıların hastalıkları sağaltma yöntemleri çoğu kez büyüklük işlemlerdir; ama bunların yanında belirli şeyleri yedirmek, içirmek, vücudun ağrıyan yerine şu veya bu maddeyi sürmek, bağlamak gibi ilaç saydıkları gereçler, kullandıkları da olur. Ocak olan kişiler, çokluk, bir yatırım yakınındaki köyün halkındandır; ermişin soyundan gelmeleri yahut onun türbesinde, ziyaret yerinde görevli olmalarının kendilerine yetki sağladığına inanılır. Ocaklı erkek de kadın da olabilir. Genel olarak, erkek hastalara erkek ocaklılar, kadınlara da kadın ocaklılar bakar. Ocaklık atadan oğula yahut anadan kıza geçer; ama bu kesin bir kural değildir. Ocaklı, kendi soyundan olmayan bir kişiye de el verebilir, yani büyüklük gücünü, kendinden sonra sürdürmesi için başkasına aktarabilir. Kimi ocaklıların, bir tek hastalığın uzmanı olmayıp, her derde deva getirdiklerini biliyoruz (Karakaş, 2015: 321).

Bu ocak aileler sahip oldukları tedavi etme yeteneğini kendilerinden önce bu işi yapan baba veya anasından kan yolu ile alırlar; yani ocaklı olmak ailevi bir yetenektir Bu yetenek genellikle babadan oğula, anadan da kız evlada eğitim gerekmeden geçer. Ancak bu kesin bir kural değildir. Ocaklı kendinde bulunan olağanüstü gücünü kendinden sonra devam etmesi için başkalarına aktarabilir. Bu kişinin kendi soyundan olması gerekmez. "Ocaklı," akrabası olmayan, kabiliyetli gördüğü çocuğu küçükken yanına alarak yetiştirir ve daha sonra da "EI verme" merasimi ile hastalık tedavi etme gücünü çırağına devreder. Böyle ocaklara "İzinli" adı verilir. Onlar da aynen ocaklı gibi tedavi etme yeteneğine sahip olurlar (Öngel, 1997).

Yörede, kayınbaba yaşlanıp tedavi edemeyecek duruma gelince, elini gelinine devredebilir. Burada tabii ki ilk önce kan yolu aranır ancak evin gelini de yöre kültüründe evden biri gibidir. Eğer ailede el verecek istekli biri bulunmazsa erkek veya kadın fark etmez ev içinden birine el verilebilir. Bazen de aileden biri ‘Ölmeden elini bana ver.’ diye ısrarcı olduğu da görülür. Bu durumda istekli olan kişiye el verilir.

Becerilerini devrettikleri bu kişilere "El almış" denir. Bu el alma töreni çok değişik biçimlerde gerçekleştirilir. Bazıları "El verirken" elini öptürür. Ağzına tükürür, eline tükürür ve onu yalatır veya elinden şu içirir (Öngel, 1997). Bunların dışında yörede ocaklı, elini devredeceği kişiye bir havlu veya yazma verir. ‘Bundan sonra gelen hastaları sen tedavi et.’ diyerek elini öptürür. Böylelikle el verme işlemi gerçekleşmiş olur.

Ocak, ateşle doğrudan ilgili bir ifadedir. Bu sebeple ateş ve ateşle ilgili inanışların ocak kavramıyla ilgisi bulunmaktadır. Ateş, İslamiyet öncesi Türk inançlarından olan Şamanizm’de kutsal kabul edilmektedir. Ateşin temizleyici, sağaltıcı ve kötü ruhlardan koruyucu yönünün olduğuna inanan şamanlar, ateşin otuz ayaklı bir kadın ruhu olduğuna inanırlar. Ocak ile ilgili inanış ve pratiklerin işlevi göz önünde bulundurulduğunda Atalar kültürüyle ocak arasında doğrudan veya dolaylı bir bağlantı görülecektir (İyiyol, 2012: 193).

Buradan hareketle ateşin bölgede yaptığımız araştırmalarda da karşımıza çıktığını görülmektedir. Ateş tedavi aracı bir nesneyi, şerbeti, pekmezi ısıtmada kullanıldığı gibi tedavinin sonunda ateşin külünden yalattığı ya da bir bardak suyun içine biraz konularak hastaya içirildiği görülmektedir. Bazı ocaklarda ise hastalığı ateş ile korkutarak tedavisi yapılmaktadır. Bu suretle hastalığın bu ocaktan geçmesi dilenmektedir.

Yörede yaygın olarak halk hekimleri tarafından kullanılan “El benim elim değil Fadime anamızın eli” sözü peygamberimizin kızı Fatıma’ya dayanmaktadır. Fatıma ismi yörede şekil değiştirerek Fadime ismini almıştır.

Hiz. Fatma’nın Türk-İslâm kültürü içinde çok önemli bir yeri vardır. Hiz. Muhammed’in kızı ve Hiz. Ali’nin eşi, Hiz. Hasan ile Hiz. Hüseyin’in anneleri olarak tarihî bir şahsiyet olan Hiz. Fatma, zamanla tarihî şahsiyetinden sıyrılarak “Fatma Ana” adıyla efsanevî bir kimliğe bürünmüştür. Hatta Fatma Ana etrafında bir kült oluşmuştur. Bunda birtakım hadis kitaplarında Hiz. Fatma’nın Hiz. Peygamber’in nesebini devam ettiren kişi

olduğu, dünya kadınlarının efendisi olduğu hakkındaki bilgiler önemli rol oynamıştır (Kumartaşlıoğlu, 2015: 106).

Türk kültüründe “Fadime Ana, Fatma Zehra Ana” gibi söyleyişleri de olan Fatma Ana, “kadınların ev işlerinde manevi yardımcısı, uğur, bereket ve becerikliliği, eş ve komşularla iyi geçinmenin simgesidir” Yaygın olan inanışa göre Fatma Ana, kadın mesleklerinin piridir. Özellikle ebelerin pîri olarak bilinir. Bu nedenle ebeler, doğum yapan kadınların sırtını sıvazlayarak “El benim elim değil, Fatma anamızın eli” derler. Çeşitli hastalıkları tedavi eden ocaklı kadınlar da pirlirinin Fatma Ana olduğu düşünce ile hastalara bakarken, “El benim elim değil, Fatma (Fadime) anamızın eli” derler (Kumartaşlıoğlu 2015: 106).

1.5. Selendi Yöresindeki Ocaklıların Özellikleri

1. Selendi yöresinde sağaltma işlemini yapan ocaklıların çoğunluğu kadındır. Erkek ocaklıların kadın ocaklılara göre oranı azdır.

2. Kadın ocaklılar çoğunlukla kadın ve çocuk hastalara bakarlar. Ancak Bazen kendilerinden yaşça ya çok küçük ya da çok büyük erkek hastalara baktıkları da olur. Erkek ocaklılar ise hepsini tedavi eder fakat gelen hasta bayan ve hastalığı mahrem yerde ise sağaltma işlemini ocaklının hanımının yaptığı görölmektedir.

3. Ocaklıların tedavi öncesi ve sonrası kuralları vardır. Tedaviden önce aç gelinmesi istenebilir veya tedaviden sonra perhiz verilebilir. Ya da o ocakta bir şeylerin yenilip içilmesi istenebilir.

4. Gelen hastalar her tedavi sonrası sağaltma işlemini bitiminde az miktarda, gönlünden ne koparsa, para verir. Verilen para elden alınmaz yere atılır, ocaklı da parayı yere sürüp alır. Bunun adına yörede ‘Ara Kesme’ denilmektedir. Ocaklıların büyük çoğunluğu maddi bir karşılık gözetmeden Allah rızası için bu işlemini yapmaktadır ‘Ara kesmede’ verilen paralar az miktarlardır. Eskilerde gümüş para ile ara kesilirken şimdilerde demir veya kâğıt para ile ara kesildiği görölmektedir.

5. Bazı ocaklıların tedavi için günü ve saati vardır. Genellikle cumartesi günüdür. Öğle vaktinden önce ocağa gidilirse tedavinin daha iyi sonuç verdiğine inanılır.

6. Tedavi genellikle üç hafta devam eder. Hasta ilk hangi gün tedaviye başlamış ise; diğer haftalarda da haftanın o günü gelip tedavi olur.

7. Ocakların genellikle birden fazla hastalığı tedavi ettikleri görülmektedir. Ancak temelde her ocak bir hastalığın sağaltım merkezidir. Tedavi ettiği diğer hastalıkları ise yan alanları diyebiliriz.

Selendi yöresinde de hastalara şifa veren ocaklar oldukça yaygındır. Bu ocak kültürü kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmıştır. İlçede tespit edilen ocaklar, tek bir hastalığın tedavisi ile uğraştıkları gibi bazen birden fazla hastalığın da tedavisini yapmaktadırlar.

Selendi Manisa'nın merkezden uzak, kültürel yozlaşmanın en az olduğu geleneklerine sıkı sıkıya bağlı ilçeleri arasındadır. Bu nedenle geleneksel tedavi yöntemlerinin çokça uygulandığı görülmektedir. Selendi'nin özellikle köylerinde bir kişi rahatsızlık geçirdiğinde doktora gitmeden önce atadan, dededen görme tedavi yöntemlerini tercih etmektedir. Hasta olan kişi önce geleneksel tedavi yöntemlerini denedikten sonra doktora gitmekte veya modern tıbbın çare bulamadığı durumlarda geleneksel yöntemlere başvurmaktadır. İlçe halkının başka nedenlerle de ocaklara veya halk hekimlerine başvurduğu görülmektedir. Bunların başında ekonomik nedenler, eğitimsizlik, çevredeki ocaklarda hastalığın iyileştiğine şahit olunması, bazı hastalıklarda modern tıba ve doktora güvensizlik gibi sebeplere bağlı olarak halk hekimliği yöntemlerinden faydalanılmaktadır.

Yaptığımız ön araştırmalar sonucunda Selendi yöresinde aktif olarak sağaltım yapan ocakların zengin olduğunu görülmüştür. Bu nedenle ocakların hangi hastalıkları tedavi ettiği saha çalışması yapılarak derlenmesi, uygun görülmüştür.

1.6. Halk Hekimliğinde Tedavi Yöntemleri

Günümüzde halk arasında kullanılan tedavi yöntemlerinin kaynağı insanlığın varoluşuna kadar dayanmaktadır. Yüzlerce yıllık zaman içinde yaşanan savaflara, felaketslere, kabul edilen yeni dinlere, inançlara ve günümüzdeki modern tıbbın gelişmesine rağmen halk eski tedavi yöntemlerini bırakmamıştır.

Yazılı ve kaynak kişilerden yola çıkarak elde ettiğimiz bilgiler ışığında Selendi'de tedavi yöntemlerini sayın Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı'nın yapmış olduğu tasnife örnek olarak anlatmaya çalışacağız.

Acıpayamli'ya göre, altı tür sağaltma Şekli belirlemek m¼mk¼nd¼r:

- a) Hastayı psikolojik olarak etkilemeyi amaçlayan, doğrudan doğruya v¼cutla ilgili olmayan psiŐik nitelikli, Irvasa' yoluyla yapılan sağaltmalar.
- b) Hastalığa neden olan k¼t¼l¼đ¼ dıŐarı atmak için v¼cudu keserek, dağlayarak, delerek veya vurarak uygulanan, 'Parpılama' yoluyla sağaltma.
- c) Kutsal sayılan yer ve zamanlarda, okunarak, dini boyut kazandırılarak, yapılan sağaltmalar.
- d) Çeşitli bitkilerden, çeşitli yollarla elde edilen emlerin, zaman zaman sihri ve dini boyutta da uygulanmasıyla gerçekteŐirilen sağaltmalar.
- e) 'Hayvan k¼kenli emlerle sağaltma'; ¼d, eş, post, kurt t¼y¼, iç yağı, bal, et, idrar gibi hayvansal ¼r¼nlerden elde edilen emlerle yapılan sağaltmalardır.
- f) Altın, bakır, civa, taş, toprak ve çeşitli doğal maddeler bazı işlemler sonucunda hastalığı tedavi amacıyla kullanıldığında, 'maden k¼kenli emlerle sağaltma' yapılmış olur (Çopuroğlu, 2003: 21).

Yukarıda belirtilen sağaltma y¼ntemleri ilçemizdeki ocaklarda ve geleneksel tıpta kullanılmaktadır. Halk arasında bu sağaltma y¼ntemi atadan ¼đrenilerek g¼n¼m¼ze kadar taŐınmıŐtır. G¼n¼m¼zde basın ve yayın organlarının artması, halkın eğitim seviyesinin y¼kselmesi ile bu uygulamalar daha da bilinçli yapılmaktadır.

1.6.1. Irvasa Yoluyla Yapılan Sağaltmalar

AraŐtırmalarımız sonucunda y¼rede ırvasa y¼ntemini kullanan ocaklar karşımıza çıkmaktadır. Siğil, KurdeŐen, ¼r¼kleme vb. ocaklar ırvasa y¼ntemini kullanarak tedavilerini yapmaktadır.

Irvasalama yolu ile yapılan tedavinin esasını, hastanın v¼cudu dışına uygulanan ve onu b¼y¼k ¼lç¼de telkin altında bırakan, psikolojik etkilemeye dayanan hareketler oluşturmaktadır. Bu usul kurdeŐen, tatarca, k¼pleme, uçuk, alazlama, siğil, yanma, parpı gibi çoğu deri hastalıklarının tedavisinde uygulanmaktadır (Acıpayamli, 1969: 5).

Irvasa, doğrudan doğruya vücutla ilgisi olmayan, hastayı etkileme amacı güden sağaltmadır. Irvasaya Türkiye'nin değişik bölgelerinde irvasa, urasa, uğrasa, oğrasa gibi adlar verilmektedir. Irvasa yoluyla yapılan sağaltmalarda hasta sağlıklı bir kimsenin yanına yatırılır, hamamda sağlıklı birinin oturduğu kurnaya oturtulur ve kurt kafatasının içindeki su ile yıkanır (Artun, 2005: 205).

1.6.2. Parpılama Yoluyla Yapılan Tedaviler

Parpılama yöntemi, çok eski dönemlerden beri Türk kültüründe hastalıkları tedavi etmek için uygulanan yöntemlerden biridir. İnsanda oluşan baş, diş ağrılarında, vücutta oluşan şişlik, siğil, sivilce ve yaralanmalar da dağlanarak iyi edilmeye çalışılmıştır (Durmuş 2012: 118). Yörede sarılık, yel, kırık-çıkık, siğil, hacamat gibi ocaklarda karşımıza çıkan tedavi yöntemidir.

Parpılama yoluyla tedavi ise dinsel motiflerle kaynaşmış sihirselle bir esasa dayanmaktadır. Hastaya okumak, dinsel uygulamalar ve bir sağaltma aracı ile vurma, çizme, kesme, delme, hasta vücudunu dağlama, bıçak gezdirerek taş yapıştırmak gibi sihirselle bir uygulama görünümündedir (Acıpayamlı, 1969: 7).

1.6.3. Bitkilerle Yapılan Tedavi Yöntemleri

Halk hekimliğinde en sık rastlanan tedavi uygulamalarından biri de bitkilerle sağaltma yöntemidir. Genel olarak bazı bitkilerin karışımıyla yapılan ilaçlar kullanılır. Bu bitkilerin genellikle kaynatılarak suyu içilir veya hastaya yedirilir. Bazen de bu bitkileri veya bitkilerden elde edilen karışımı hasta, vücudundaki hastalığın olduğu bölgeye sarar veya sürer. Yörede yetişen bitkilerin dışında diğer bölgelerden getirilen bitkilerin de kullanıldığı görülmektedir.

Bitkiler bazen de tütsü aracı olarak kullanılırlar. Örneğin, üzerlik bitkisi ile nazar olmuş kişilere tütsü yapılır. Yörede yetişen birçok bitki geleneksel tıp alanında kullanılmaktadır.

1.6.4. Hayvansal Ürünlerle Yapılan Tedaviler

Herhangi bir hayvanın kendisi veya hayvandan elde edilen ürünlerle yapılan tedavi türüdür.

Yörede bulunan Köstebek ocaklarında köstebek etinden bir parça yenmesi tavsiye edilir. Egzama hastalığında dikenli kirpi etinin yenilmesi, Sülüğün pis kanı temizlemede kullanılması yörede hayvansal kökenli tedaviye örnek gösterilebilir.

Nurullah Efendi yatırında mezarın altında yakalanan böceğin yutulması ve yılan kavlağının bir parçasının yufka içine sarılıp yenmesi, siğil hastalığını tedavi ettiğine inanılmaktadır.

Hayvanlardan elde edilen ürünlerle de tedavi için kullanılan hayvansal ürünlerin başında gelir. Örneğin yoğurdun yanıklarda ve zehirlenmelerde, kese yoğurdunun suyunun da böbrek taşı için kullanılması sayılabilir.

Keçi kılının ayak yaralanmalarında kullanılması, Sıtmanın tedavisinde, hastaya hayvan postunun giydirilmesi, hayvansal ürünlerle tedaviye örnek gösterilebilir.

1.6.5. Madensel Maddelerle Yapılan Tedaviler

Selendi ve çevresinde madensel maddelerle tedavi şekli özellikle ocaklarda uygulanan sağaltma yöntemlerin başında gelir.

Saç bakımında kil, göz silme ocağında gümüş paranın kullanılması, siğilin, nazarin ve bağır eti tedavisinde tuzun, göz değmesinde(nazar) kurşunun, Çıbanın tedavisinde katranın kullanılması bunlara örnek gösterilebilir.

1.6.6. Dinsel Yolla Yapılan Tedaviler

Bu tür tedavi yöntemi dinsel görünümlü ve dinsel araç ve gereçler kullanılarak yapılan tedavi yöntemidir. Bu tür tedavilerde ilçe halkı civar yerlerdeki türbelere veya nefesi kuvvetli diye tabir edilen hocalara gider.

Anadolu'da yaygın olan en önemli manevi halk inancı ise hiç şüphesiz türbe, tekke, yatır ve diğer ziyaret yerleri ile ilgili inançlar olup, halk zaman zaman bu tekke ve türbelere giderek dualar etmekte, adaklar adamakta, oralarda verilen bir şeyleri yemekte, sulardan içmekte, yatmakta, bazılarında ise bez bağlamaktadır. Tekkeler, buldukları yerlerde dini veya tasavvufî etkilerde bulunmuş evliya, dede, şeyh, hoca gibi kişilerin ibadet ettikleri, yattıkları, zaviyeler, türbeler ve dergâhlardır. Anadolu'da bu amaçla ziyaret edilen pek çok yatır, tekke ve zaviyeler bulunmaktadır. Anadolu halkı, eskiden beri hastalıklarını çeşitli ilaçların yanı sıra cerrahi, sihri ve dini metotlarla tedavi ederken, akıl ve ruh hastalıklarının

tedavisinde ise hastalığın tabiatüstü güçlerin etkisiyle meydana geldiği inancından dolayı yalnız, tekke, türbe, yatır, tütsü, muska gibi dini ve sihri yollardan medet ummuşlardır. Halk arasında akıl hastalıklarının temelinde cin çarpma, peri kızına tutulma, geceleyin incir ağacının dibinden ve süprüntülükten geçme, cin ve perilerin üzerine basmak, hamam ve pis suları cinlerin bulunduğu yerlere dökmek, ekmeğe sövmek, mukaddes bilinen pınar başlarına saygısızlık etmek, karşılıksız sevmek, karanlıktan korkmak veya korkutulmak gibi nedenler yatmaktadır. Bu nedenlerden dolayı hastalanan kişilerde aşırı heyecan, uykusuzluk, sinirlilik, ses kısıklığı, konuşma bozukluğu, çarpıntı, sara nöbetleri ve cinnet geçirme gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu tür rahatsızlıklarda insanlar tekke, türbe gibi yerlere başvurumaktadırlar (Şar, 2008: 1167-1168).

1.6.7. Şifalı Sular

Yüzyıllar boyunca çeşitli toplumların çeşitli yöntemlerle değerlendirdikleri kaplıca ve maden suları, halk hekimliğinde de önemli bir tedavi yöntemi olarak bilinmektedir.

Selendi'nin çeşitli yerlerinde şifalı sular vardır. Bu sular ilçede ya çeşme, kuyu ya da kaya yarıklarından sızıp küçük derecikler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kaplıca şeklinde su kaynağı yoktur. İlçe halkı sınır komşusu Simav Eynal kaplıcalarına ve kaplıca ve hamam olarak da Kula ilçe sınırimızda kurulmuş Şehitlioğlu köyündeki Emir kaplıcalarını sık kullanmaktadır. Ulaşım imkânlarının da gelişmesi ile ilçe halkı ülkemizin değişik şehirlerindeki sıcak ve soğuk şifalı su kaynaklarından yararlanmaktadır.

İlçedeki şifalı sular şu şekilde istifade edilmektedir:

1. Vücutta oluşan alerjik yaraları iyileştirmede kullanılır.
2. Bağırsak ve mide rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.
3. Sarılık hastalığının tedavisinde kullanılır.

2. SELENDİ'DEKİ OCAKLAR

Geleneksel tedavi yöntemleri içinde ocakların çok önemli yeri bulunmaktadır. Birçok hastalığı tedavi eden ocaklar geçmişten günümüze kadar bu tedavi şekillerini koruyarak günümüze kadar taşımışlardır. Günümüzde hala aktif olarak halka hizmet eden bunun karşılığında para yerine dua bekleyen birçok ocak Anadolu'da mevcuttur. İlçemizde de bu ocaklardan birçoğu hala hastalıkları tedavi etmektedir. Bu ocakların unutulmaması için yaptığımız çalışmamızın bu bölümünde; Selendi ilçesindeki ocaklar ve bu ocakların hangi hastalıklara şifa olduğu, tedavi sırasında hangi malzemeleri kullandığı ve tedavi şekilleri tanıtılmaya çalışılmıştır.

Hastalar, yörede aynı hastalığı tedavi eden birden fazla ocak varsa o zaman hangi ocağa gideceğini belirlemek için akşamdan 'Suya iğne atma' uygulaması yapmaktadır. Suya iğne atma işi şu şekilde gerçekleşmektedir: Eğer civar yerlerde aynı hastalığı tedavi eden birden fazla ocak varsa, o zaman ocak miktarınca dikiş iğnesi alınıp saplarına farklı renklerde ipler bağlanarak ocaklar belirlenir. Her renk bir ocağı temsil eder. Daha sonra niyet edilerek iğneler su dolu bir çanağa bırakılır. Sabaha kadar hangi iğne küflenmiş ise; hasta o ocağa gidip tedavi olur.

2.1. Temre OCAĞI

Temre hastalığı: Cilt üzerinde oluşan, boyut olarak küçük, görünüm olarak kırmızı, şekil olarak ise pütürlü bir yapıya sahip cilt hastalığına denir. Çok yaygın şekilde görülen bu hastalık cilt yüzeyinin tahriş olması sonucunda ortaya çıkar. Bu rahatsızlığın belirdiği yerde deri kavlar, kaşıntı oluşur. Bu hastalık suyu hiç sevmez.

Tedavi şekli 1

Temre, hastalığının tedavisini ocaklı arpa ve kül ile yapmaktadır. Tedavide üç adet arpa kullanılır. Arpanın sivri tarafı ile temreli bölge daire içine alınır. Ara sıra ocaklı, temreli bölgeyi tükürükler. Uygulama sırasında, 'El benim değil babamın elleri'' sözünü söylemektedir. Aynı zamanda mırıldanarak içinden İhlas, Fatiha ve bildiği kadarıyla dualardan okur. İkinci ve üçüncü arpa, birinci arpa ile daireye içine alınan temreli bölgenin içerisine çizikler atmak için kullanılır. Daha sonra ocaklı, ocaklıktan aldığı bir çay kaşığı civarı külü avucunun içinde tükürüğü ile karıştırıp temreli bölgeye sürer. Ocaklı son olarak asıl şifanın kaynağı bu ocak diyerek, ocaklıktan bir tutam külü bir bardak suya karıştırıp

hastaya içirir. Hasta verilen küllü suyun tamamını bitirmek zorunda değildir ancak en azından üç yudum içmesi gerekmektedir. Ocaklı tedavi bittikten sonra kullanmış olduğu arpaları tavuklara vermektedir. Tavuklara vermesinin sebebi hastalığın yok olup gitmesi amacıyla (K.K.2).

Ocaklı eli babasından almıştır. Onun için Tedavi sırasında ara sıra ‘El benim değil babamın elleri...’ sözünü kullanmaktadır. Asıl ocaklı erkektir ancak kadınların bazı mahrem yerlerinde bu hastalık peyda olmuş ise o zaman ocaklının hanımı da kocasından el alarak bu tedaviyi yapabilmektedir (K.K.1).

Hastalığın tamamen geçmesi için en az üç cumartesi ocağa gidilmelidir. Her tedavi sonucunda ‘ara kesme’ diye tabir edilen işlem için hasta gönlünden koştığı kadar bir ücreti ocaklıya verilir. Ara kesme işleminde özellikle demir para kullanır. Ancak son zamanlarda bazen kâğıt para ile de ara kesme işi yapılmaktadır. Hastanın yanında para yoksa elbisesinde küçük bir parça veya düğme verse bile ara kesilmiş olur (K.K.1), (K.K.2).

Tedavi şekli 2

Dikiş iğnesi ile temreli bölge daire içine alınır. Ocaklı iğneyi fazla bastırarak o bölgeyi kanatmaz ama daire içine alınan bölgenin belirli olması için çizginin deri üzerinde görünecek kadar bastırılması gerekir. Ocaklı temreli bölgeyi daire için alırken üç defa İhlas suresini okur. Daha sonra ocaklı, ‘tü tü...’ diyerek temreli bölgeye tükürür ve dairenin içine iğne yardımı ile çizikler atar. Çizik atma esnasında hastada hoşlanma varsa hastalık iyileşecek demektir. Aynı iğne kullanılarak vücudun değişik yerlerindeki temreli bölgeler tek tek çizilir. Her temre için uygulama şekli aynıdır (K.K.3).

Ocaklıktan alınan temiz yarım çay kaşığı kül bir bardak su içine karıştırılır ve hastaya üç yudum içirilir. Hastanın birbirini takip eden üç cumartesi öğle vaktini geçmeden ocağa gelip tedavi olunması gereklidir. Tedavi sonunda ara kesme uygulamasını gerçekleştirmek için hasta gönlünden koştığı miktarda bir ücreti ocaklıya verir. Ocaklı hastalığı para için yapmaz ama ara kesme bir gelenektir (K.K.3).

Tedavi şekli 3

Ocaklı Temreli bölge üzerinde bir miktar burçağı üç defa daire çizerek gezdirir, gezdirilirken üç ihlas ve bildiği dualardan okunur. Daha sonra çevrilen burçaklar ateşe atılır.

Burçağın ateşte yanıp yok olması nedeniyle; hastalığında yok olacağına ve şifa bulunacağına inanılır (K.K.3).

Tedavi şekli 4

Ocaklı taze koparılan incirin sapında oluşan incir sütü, temrenin üzerine sürülür. Şifacı İncir sütünü sürerken temreli bölge şifa niyetine tükürür. Uygulama esnasında üç ihlas okunur. (K.K.27).

Tedavi Şekli 5

Ocaklı Temre çıkan yeri iğne ile üç kere daire içine alır. Çizme uygulaması sırasında Üç İhlas, Felâk ve Nas sureleri okunur. Duaları okurken daire içine alına temreli bölgenin içine küçük çizikler atılır. Çizme işlemi sonrası ocaklı, evin önünden bir miktar toprak alıp onu tükürüğü ile avucunun içinden çamur haline getirir; çamur daha sonra temrenin üzerine sürülür. Kendisinden önce ocaklı ebesiymiş. Eli ebesinden alırken ocaklıya tedavi için demir bir ibrik bırakmıştır. Bu demir ibrikten hastaya üç yudum su içirilir (K.K.4).

Hastanın, birbirini takip eden üç cumartesi, ocağa gelip tedavi olması hastalığın iyileşmesi için çok önemlidir. Ara kesme işlemi bu ocakta da mevcuttur (K.K.4).

Tedavi Şekli 6

Ocaklı tarafından temrenin etrafını tükenmez kalem ile daire içine alınır. Daha sonra içinden okuduğu İhlas suresini, temrenin üzerine yazıyormuş gibi yapar. Haftanın her günü tedavi için gelinebilir. Ancak Cumartesi günü gelinmesi tavsiye edilir. Hasta gönlünden koptuğu kadar bir ücret vererek ara kesme işini yapar (K.K.5).

Tedavi Şekli 7

Temreli bölge çok kaşınıyor ise iğne ile çizme işlemi bittikten sonra kaşıntı devam ediyor ise; o zaman ocaklı deve dışkısını ocakta ısıtıp temreli bölgenin üzerine bastırıp çeker. Her temreli bölge için üç beş defa deve dışkısı bastırılıp çekilir. Daha sonra ocaklı hastaya şifa niyetine üç yudum su içirir. Hastalığın iyileşmesi için ocaktan mutlaka su içilmelidir. Tedavi bittikten sonra hasta ocaklıya ara kesme geleneği için bir miktar para verir. Verilen paralar az miktarda paralardır. Ocaklı bu işi gelir kapısı olarak görmez, çoğunlukla Allah rızasını gözeterek yapar (K.K.6).

2.2. Pamukçuk Ocağı

Pamukçuk hastalığı: Çocuklarda sık rastlanan bir hastalıktır. Ağız içi iltihabı olarak bilinen bir hastalık türüdür. Genellikle doğumun ilk haftalarında kendini belli eden bir hastalıktır. Yeni doğan bebeklerin ve ailelerin büyük sorunudur. Bebeklerin ağızında pamuk gibi beyaz tortular şeklinde görülür. Bu hastalığa yakalanan bebekler doktora gitmeden önce yakınlarında varsa bir ocaklıya gitmektedir.

Tedavi şekli

Tedaviye bebek, annesi ile gitmektedir. Ocaklı önce bebeğin ağızını kontrol eder. Bu işlemi yaparken çocuğun ağızına doğru tükürüyormuş gibi yapar. Tükürmekteki amacı: Hastalık pistir ve pisliği pis olan bir şeyle temizleme anlayışından kaynaklanmaktadır. Eğer pamukçuk olduğuna kanaat getirirse tedaviye başlar.

Ocaklı daha önce ekmek yaptığı hamur teknesinden veya hamur tahtasından bir avuç kadar hamur kazıyıp getirir. Getirmiş olduğu hamur parçaları çocuğun ağızının içine doğru serpilir. Bu işlemi yaparken ocaklı bir yandan tükürüyormuş gibi yaparak dualar okumaktadır. Bu işlem birkaç defa yapılmaktadır. Daha sonra anne bebeği alır ve emzirir. Emzirme işi mutlaka ocakta yapılmalıdır. Hasta bir birini takip eden üç cumartesi öğleden önce aynı ocağa gitmesi gerekmektedir. Tedavide haftalar arası ara vermek uygun görülmez.

Tedavinin sonunda hasta yakını ara kesme diye tabir edilen işlem için gönlünden koptuğu miktarda para verir. Verilen bu para hastalığın daha çabuk iyileşmesi ve ocaklıyı memnun etmek amacıyla. Verilen para kesinlikle yüksek paralar değil; tamamen semboliktir (K.K.7)

2.3. Göz Silme Ocağı

Gözde kanlanma, kızarıklık, kaşıntı, batma, çapaklanma, olduğu zamanlarda başvurulur ocaktır (K.K.8).

Tedavi şekli

Ocaklı gelen hastanın gözlerini kontrol eder. Eğer tedavi edebileceği bir hastalık ise; ‘Bu ocaktan iyileşirsin Allah’ın izni ile...’ diyerek tedaviye başlar. Ocaklı besmele çekerek metal bir kabın yarısına kadar su koyar ve kabın içine gümüş bir para atar. Metal kabın içine arpa atıldığı da olur (K.K.9). Ocaklı içinden ihlas suresini okuyarak hastanın gözlerine

tükürüyormuş gibi yapar. Taşın içinden gümüş parayı alarak hastanın göz kapakları arasından göze zarar vermeden geçirmeye başlar. Üç defa göz kapakları arasından geçirdikten sonra gümüş para tekrar suya batırılır ve aynı işlem tekrar edilir. Ocaklı bu işlemi bir göz için üç defa tekrar etmek suretiyle diğer göz için de aynı uygulamayı yapar. Bu işlem sırasında yine içinden dualar okuyarak ara sıra göze tükürüyormuş gibi yapar. Ocaklı ara sıra 'El benim değil büyüklerimin eli.' cümlesini tekrarlar (K.K.9), (K.K.8).

Göz silme işlemi özellikle gümüş para ile ve metal bir kap ile yapılmaktadır. Metalin bu tedavide iyileştirici güç olduğuna inanılmaktadır (K.K.8).

Ocaklı gözleri gümüş para ile sildikten sonra ocaklıktan parmak uçlarıyla bir tutam külü avucunun içine koyar. Hasta işaret parmağını tedavide kullanılan suya daldırır. Islanmış olan parmağını ocaklının avucundaki küle bastırıp, parmağına bulaşan külleri yalar. Bu işlemi hasta üç defa tekrar eder (K.K.9).

Hasta üç cumartesi hastalığının geçmesi için ocağa gelip aynı işlemi yaptırması gerekmektedir. Hasta tedavi karşılığı şifa bulma dileğiyle ocaklıya, ara kesme parası olarak bir miktar para verir. Ara kesme işlemi metal para ile yapılırsa daha çabuk şifa bulacaktır. Metal para yere atılır ocaklı metal parayı toprağa sürerek alır (K.K.8).

Göz silme ocağına gelen hastaların çoğu şifa bulmaktadır. Ocaklının kulanmış olduğu gümüş para ve tükürük hasatlığı iyileştirmede rol oynamaktadır.

2.4. Aydaş Ocağı

Aydaş; zayıf, cılız çocuk anlamına gelmektedir. Çocuğun zaman içerisinde halsiz düşmesi yürüme güçlüğü çekmesi veya geç yürümeye başlaması haline halk arasında verilen isimdir. Bu durumdaki çocuklar sık sık ayaklarını bir biri üstüne getirmektedir. Bu durum da çocuğun Aydaş olduğunu ve tedavi edilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu belirtileri gösteren çocuk, hemen çevrede bulunan el almış, genellikle yaşlı, ocaklı olarak bilinen kişilere götürülür (K.K.10).

Tedavi Şekli 1

Aydaş olan çocuk ocaklı tarafından soyulur ve çocuğun vücudu kontrol edilip giydirilir. Daha sonra ocaklı evin önünde bir yere özellikle üç yol ayrımına denk gelecek şekilde sacayağı görevini görecek, futbol topu büyüklüğünde üç tane taş koyar. Taşların

üzerine bir kazan konur. Bu işlemler yapılırken ocaklı içinden dualar okumaktadır. Kazanın altına çalı çırpı yerleştirilip, çocuğa zarar vermesin diye kazanın altı çok ateşlenmez yakılıp söndürülür; amaç ateşin iyileştirici gücünü kullanmaktır. Ocaklı çocuğu besmele çekip üç defa kazanın içinde sağdan sola doğru daire oluşturacak şekilde çevirir. Ocaklı çevirme işlemi sırasında içinden dualar okumaktadır. Ocaklı tedavi sonunda çocuğu annenin kucağına verir. Anne çocuğu kucağına bastırarak arkasına bakmadan oradan uzaklaşır. Eğer anne veya çocuk geri dönüp bakarsa tılsımın bozulacağına ve hastalığın geç iyileşeceğine inanılmaktadır (K.K.10).

Aydaş olan çocuk üç cumartesi ocağa gelip aynı işlemi yaptırmalıdır. Tek sefer gelip şifa bulan da olmaktadır. Ancak hastanın üç defa gelmesi uygun görülmektedir (K.K.10).

Tedavi Şekli 2

İlçemizde Aydaş hastalığını farklı bir yöntemle tedavi eden bir ocak daha mevcuttur. Aydaş olan çocuklar şifa bulmak amacıyla bu ocağı da tercih etmektedir. Genellikle çocuklarda görülen bir rahatsızlık olsa da her yaştan hastanın gelip tedavi olduğu bir yerdir.

Ocaklı hasta çocuğu evin önünde veya yakınlarında bulunan, kökü çatal olan bir ağacın yanına götürür. Ağacın bir tarafına ocaklı diğer tarafında çocuğun yakını durur ve ocaklı dualar okuyarak, genellikle İhlas, Felâk ve Nas surelerini okuyarak, çocuğu çataldan diğer tarafta bekleyen kişiye uzatır. Burada ‘Duası bizden şifası Allahtan...’ ifadesi sıkça tekrarlanır. Sonra dua ederek çocuğu ağacın çatalından geri alır. Bu işlem üç defa tekrarlanır. Bu işlem bittikten sonra çocuğun elbisesinden alınan bir bez veya iplik parçası hemen yakınında bulunan bir ağaca bağlanır.

Ağaçtan geçirme işlemi üç cumartesi uygulanır. Ayrıca üçüncü gün ağaçtan geçirme işlemi bittikten sonra evin önüne bir kazan veya büyükçe bir tencere konur altına odun, çalı çırpı sokulur. Burada mizansen olarak ‘Aydaş aşı’ pişirilecektir. Odunlar yakılıp biraz duman çıktıktan sonra ateş söndürülür. Daha sonra çocuk ocaklı tarafından bu kazanın içinde yemek pişiriyormuş gibi bir sağa bir sola çevrilir.

Pişirme işlemi bittikten sonra çocuk yufka tahtasının üzerine yatırılır. Burada çocuk bir sağa bir sola hamur misali çevrilir. Daha sonra ocaklı hastaya su içirir. Tedavi bittikten sonra hasta yakını tedavi için ne kadar verelim diye sorunca; ocaklı ‘Gönlünden ne koparsa...’ diyerek cevap verir. Hasta yakınları hastalığın daha çabuk iyileşmesi ve ocaklıyı

mutlu etmek maksadıyla gönlünden koptuğu kadar parayı ocaklıya verir. Buradaki ücret semboliktir. Hastanın maddi durumuna göre bu miktar değişmektedir. Ancak çok yüksek miktarlar değildir. Günümüzde üç beş lira gibi çok cüzi miktarlarda paralar verilmektedir (K.K.11).

2.5. Tuz Kavurma Ocağı

Nazara maruz kalmış kişilerde; çoğunlukla baş ağrısı, halsizlik, uykusuzluk, göz yaşarması, sık sık esneme, baş dönmesi, huzursuzluk, mutsuzluk; küçük çocuklarda devamlı ağlama gibi haller görülür. Akabinde vücut zayıflar, hasta durgunlaşır. Hastanın bu durumlarını görenler nazar olduğuna kanaat getirerek civar yerlerdeki ocaklara gidip tuz kavurtmaktadırlar (K.K.12).

Tedavi Şekli

Ocaklı hastaya ne tür rahatsızlığı olduğunu sorar. Aldığı cevaplar neticesinde nazar olduğuna veya yöredeki bu duruma verilen ad olan göz değmesi veya göz ilmesine yakalandığına kani gelirse tedavi işlemine başlar. Tuz kavurma işlemi için tuz, bir kap su, tuzu kavurmak için tava ve hastanın üzerini örtmek için bez kullanılır.

Ocaklı bir avuç kadar tuzu tavaya koyup ateşte kavurur. Tavadaki tuz kızdırılırken hastanın başına bir bez örtülür. Daha sonra hastanın başının üstüne gelecek şekilde bir kap su tutulur ve kavruktan tuz bu kapın içine dökülür. Ocaklı bu işlemi yaparken içinden İhlas, Felâk, Nas ve Ayet-el Kürsi surelerini okur. Kem gözlere şiş vb. gibi sözleri tekrar eder. Kaba dökülen tuz, suyun da etkisi ile ses çıkararak dağılır, bu nazarın dağıldığına, yok olduğuna işarettir. Hastaya kaptaki tuzlu sudan içirilir. El ve ayak tırnaklarına bu sudan sürülür. Tedavinin sonunda kapta kalan tuzlu su kimsenin uğramadığı, ayak basmadığı bir yere dökülür. Kapta kalan suyun kimsenin uğramadığı yere dökülmesindeki maksat hastalığın tekrar canlanmaması içindir. Eğer ayak basılan bir yere dökülür ise hastalık tekrar canlanabilir (K.K.11).

Hasta veya hasta yakını ara kesme parası verir. Bu para genellikle demir para şeklinde verilir ve ocaklının eline verilmez. Ocaklının önüne doğru yere bırakılır, ocaklı parayı yere sürer ve 'Allah şifa verisin.' diyerek parayı alır. Verilen paralar az miktarda paralardır. Kesinlikle yüksek paralar talep edilmez (K.K.11).

2.6. Sarılık Ocağı

Sarılık olan kişinin; gözbebekleri sarı renge bürünür. Alın şişer, kol ve eklem yerleri sararır. Hasta halsizleşir dizleri tutmaz olur. Günlük hayattaki işlerini rahat yerine getiremez, rahat uyuyamaz. İdrarı çay suyu gibi akar. Hastanın atleti terden sapsarı ve iştahsız olur. Bu durumdaki hastaların acilen doktora ya da civar yerlerde bulunan sarılık ocaklarına gidip tedavi olması gerekmektedir (K.K.14).

Tedavi Şekli

Ocaklı yukarıdaki belirtileri hastada gördüğü vakit sarılık tedavisine başlar. Ocaklı ilk önce hastanın alnının ortasındaki şişliği, kolan yağı dökülen bir pamuk yardımı ile yumuşatır. Yumuşatılan şişliği keskin bir ustura yardımı ile hafif keserek kanın dışarıya çıkmasını sağlar (K.K.14). Ustura yerine jilet ile de kesme işi yapılabilir. Burada kesilen yerde tedavi bittikten sonra kesinlikle iz kalmaz. Eğer hasta o gün kiraz yememiş ise kan ile sarı su ayrışır; eğer kiraz yemiş ise sarı su ile kan birbirinden ayrışmaz. Akan kan, hastanın gözlerin altına ve diline sürülür (K.K.13). Gözbebeklerine de sürülmektedir (K.K.14). Tedavi sırasında ocaklı bildiği surelerden okur. Tedavi bittikten bir sofraya kurulur ve hastanın karnı doyurulur. Yemekte mutlaka hastaya çiğ soğan yedirilir. Yemek yedikten sonra ocaktan bir bardak su içirilir (K.K.14).

Tedavi birbirini takip eden üç cumartesi devam eder. Hasta üç defa gelip iyileşemez ise o zaman yedi defa ocağa gelmesi gerekir. Yedi defada da iyileşme olmaz ise başka bir ocağa gönderilir (K.K.14).

Hastanın tedavi süresince bulgur, nohut, sarımsak yemesi; kola ve kahve içmesi, cinsel ilişkide bulunması yasaktır. Özellikle soğan zarının da tedavi süresinde yemesi yasaklanmıştır (K.K.13).

Ocaklı ile kan bağı olan sarılık hastaları tedavi için civar yerlerde bulunan başka bir sarılık ocağına gider. Çünkü ocaklı ile kan bağı olan kişinin iyileşemeyeceğine inanılır (K.K.14).

Hasta gönlünden koptuğu kadar bir ücret verir ile ara kesme işini yapmaktadır. Ocaklı yedi çeşit sarılık olduğunu ancak sadece bir sarılık türünü tedavi edebildiğini beyan etmektedir (K.K.13).

2.7. Dalak Ocağı

Korkudan ve çok yağlı yemekten kaynaklanan bir hastalıktır. Korkan hastanın dalağı göğüs kafesine doğru şişer ve hastanın nefes alması güçleştirir ve karın bölgesinde ağrı oluşur. Bu durumdaki hastalar dalak ocağına gitmektedir (K.K.15).

Tedavi Şekli

Ocaklı hastayı sırt üstü yere yatırır, göğüs kafesine doğru şişen dalağı göbek bölgesine doğru sıvazlayarak indirmeye çalışır. Daha sonra bir mısır koçanını hastanın göğüs kafesi altına koyar ve üzerini sıkıca bir bez ile sarar. İşlemleri yaparken ara sıra karın bölgesine ‘tü tü...’ diyerek tükürüyormuş gibi yapar. Bildiği kadar içinden dualar okur.

Bu tedavi üç cumartesi uygulanır. Tedavinin sonunda mutlaka bir tutam ocaklıktan alınan kül, su dolu bir bardağın içinde karıştırılır ve hastaya içirilir. Hasta tedavini sonunda gönlünde koptuğu kadar bir para ile tedavinin arasını keser (K.K.15).

Tedavi Şekli 2

Ocaklı bazı durumlarda ikinci yöntemini de kullandığını söylemektedir. Bu yöntemdeki amaç hastayı korkutarak iyileştirmeye çalışmaktır. Daha çok bu yöntemi, tedaviyi esnasında korkabilecek yaştakiler için uygulamaktadır.

Hasta sırtüstü yatırılır karın bölgesi görünecek şekilde elbisesi yukarıya doğru sıvazlanır. Karnının üzerine ekmek tahtası veya sini konur onun üzerine de okunmuş ve üflenmiş üç topak tuz konulur. Hastanın yanına da bir refakatçi oturur. Ocaklı olan kişi, odadan çıkar ve biraz sonra omuzunda bir balta veya nacakla odaya girer. Hastaya sağ tarafından yaklaşır ve hastanın yanında duran refakatçi ile karşılıklı konuşmaya başlar:

Selamünaleyküm!

Aleykümselam!

Nereden geliyon?

Dalak dağından.

Dalak dağında ne yaptın?

Dalak kestim.

Nereye gidiyon?

Dalak kesmeye.

Bu dalağı da kesebilir misin?

Kesirim.

Kesemezsin!

Kesmek değil kökünü bile kazırım.

Bu konuşmalardan sonra ocaklı, hastayı korkutacak şekilde baltayı yukarıya doğru kaldırıp bağırarak, hastanın karnının üzerinde bulanana, okunmuş tuzları balta ile parçalar. Bu işlem üç defada gerçekteşir, her defasında bir tuz parçalanır. Gözleri açık olan hasta, baltanın karnına doğru geldiğini görünce korkar. Daha sonra ocaktan su içirilir. Hasta şifa bulmak için üç beş lira ile ara kesme işlemine yapar (K.K.15).

2.8. Siğil Ocağı

Siğiller, cildimizin üst tabakasına ortaya çıkan, iyi huylu deri kabartılarıdır. Siğiller vücudun herhangi bir bölgesinde oluşabilir ve genellikle cilt rengine, sert ve przly bir yapıya sahiptir. Bulaşıcı bir hastalıktır.

Ocaklı kk yaşlarda komşusunun isteği üzerine; komşusunun burnundaki siğili, çevresindeki bir ocaklıdan grdği şekilde tedavi yapar ve siğili iyileştirir. Bunun zerine çevredeki herkes bu olaydan haberdar olur ve elinin şifalı olduğunu düşünen herkesin uğrak yeri haline gelir. O günden bu yana siğili tedavi eder. El almadığını belirtmektedir (K.K.16).

Tedavi şekli 1

Fasulye büyüklüğünde  tuz tanesi alınır. Her tuz tanesine, Felâk, Nas ve İhlas sureleri okunarak, siğilin etrafında sağdan başlanarak üç defa çevrilir. Daha sonra tuzlar çamur bir alana gömülür veya sulak bir alana erimesi için atılır. Çamur bir alana gömülen veya sulak bir yere atılan tuzlar eridikçe siğilin döküldüğü gözlemlemiştir. Hasta bir tedavinin sonunda bir miktar para ile ara kesme işlemine yapmaktadır (K.K.16).

Tedavi Şekli 2

Siğili olan hasta tedavi için ocağa geldiğinde, ocaklı, taze incir yaprağı koparır. Yaprığın koptuğu yerde incirin sütü oluşur. Bu çıkan incir sütüne doğru "Em ebramü emran feinnâ mübrimûn" ayet-i kerimesini yedi defa okur ve her okuyuştan sonra hu der ve incir yaprağında oluşan süte üfler. Daha sonra incir yaprağındaki süt siğil üzerine sürülür. Her siğil için bir yaprak kullanılır (K.K.17).

Tedavide kullanılan yapraklar daha sonra kimsenin eline geçmesin diye genellikle evlerin çatılarına atılır. Yaprak burada kurudukça hastalıkta kuruyup gideceğe inanılır. Tedavi bitiminde hasta gönlünden koptuğu kadar bir ücret vererek hastalığın arasını keser. Hastanın şifa bulması için üç cumartesi ocağa gitmesi gereklidir (K.K.17).

Tedavi Şekli 3

Dikiş iğnesi veya tornavida ateşte kızdırılır. İğne veya tornavida el değmeyecek şekle gelince siğilin üzerine hafifçe batırılır. Her siğil için bu işlem tekrarlanır. Daha sonra siğilin çevresindeki mikropların kırılması için Batikon ilacı sürülür. Tedavi esnasında Nazar duası ve 11 defa "Ya Şafi" denir. İki hafta içinde siğil kendiliğinden kuruyup yok olur. Ocaklı tedavi karşılığında herhangi bir ücret talep etmez. Bu işi Allah rızası için yaptığını belirtmektedir (K.K.18).

Tedavi Şekli 4

Ocaklı kırmızı yün bir ip ile siğili üç düğüm ile bağlar. Ocaklı bağlama işlemini yaparken her bir düğüm için bir İhlas suresi okur ve siğile tükürür. Bağlanan ipin düğümleri çözülmeye kadar çıkarılır. Çıkarılan kırmızı yün ip, çam ağacının burulan ince dalına bağlanır. Burulan çam dalı tam yerinden koparılmaz ama kuruyacak şekle getirilir. Çam dalı kurudukça siğilin de kuruyup döküleceğine inanılır. Bağlama işini ocaklı veya hasta yapabilir. İp bağladıktan sonra arkaya bakmadan oradan uzaklaşılır (K.K.5).

Tedavi Şekli 5

Hastanın, ocağa kendisinin bizzat gelmesi gerekmektedir. Ocaklı kırk tane yaş çam yaprağını bir araya getirip bağlar. Bağlarken sivri taraflarının aynı yönde olmasına dikkat eder. Çam yapraklarını bağlarken üç defa İhlas suresini okur. Bir araya getirilen çam yaprağının sivri tarafı siğilin üzerine batırılır. Batırma işlemi üç kez tekrarlanır. Uygulama

bittikten sonra kullanılan çam yaprakları insanların ve hayvanların uğramayacağı bir yere atılır. Çam yaprakları kurudukça hastalıkta yok olup gider. Tedaviye üç cumartesi devam edilir.

Ocaklı hayvanlarda çıkan siğilleri de tedavi etmektedir. Tedavi için ocağa hayvan getirilmez. Hayvan yakınlarda ise ocaklı tedavi etmek için kendisi gider. Gidilemeyecek kadar uzakta ise veya işlerin yoğunluğundan gidemiyorsa tedavi şeklini hayvan sahibine öğretir. Ocaklı kırk çam yaprağını demet haline getirip bağlar. Ocaklı bağlanan yaprak demetine, içinden okuduğu İhlas suresinden sonra üfler ve hayvan sahibine verir. Hayvan sahibi aldığı çam yaprağını siğillerin üzerine hafif hafif batırıp çeker. Yapılan uygulamadaki amaç; hastalığı korkutmaktır. Daha sonra çam yaprakları kimsenin ulaşamayacağı bir yere atılır orada kuruması sağlanır. Hayvanlardaki tedavilerde de ara kesme işlemi vardır. Hayvan sahibi, ocaklıya hediye veya bir miktar para vererek ocaklının gölünü hoş eder (K.K.19).

2.9. Çakma Ocağı

Vücudun değişik yerlerinde çıkan sulu, kaşıntılı ve kabuklu bir tür yara için bu uygulama yapılmaktadır. Bu hastalığı tedavi edenlere ‘Ocaklı’ veya ‘Çakmacı’ yapılan işleme ise çakma denir. Çakmacı olmak için ya ocaklı soyundan ya da bir başka çakma ocağından el almış olması gerekmektedir.

Tedavi Şekli

Çakmacı hastayı karşısına oturtur. Eline bir çakmak taşı ve çelik bir metal alarak bir birine vurarak kıvılcımlar çıkartır. Bu işe çakma adı verilir. Çıkan kıvılcımların yaralara yakın çıkması sağlanır. Ara ara Çakmacı hastanın yaralarına ‘tü tü...’ diyerek tükürür. Aynı zamanda içinden İhlas suresini ve bildiği kadar namaz surelerinden okur. Bu tedavi şeklinde, hastalığı çıkan kıvılcımlar ile korkutarak iyileştirme yöntemi vardır.

Hasta Çakma ocağına cumartesi günleri gider. Hastanın ara vermeden birbirini takip eden üç cumartesi ocağa gelip çakma yaptırması istenir. Tedavinin sonunda mutlaka hastaya şifa niyetine bir bardak su içirilir. Hasta suyu içtikten sonra gönlünden koptuğu kadar bir ücret ile ara kesme işini yapar (K.K.20).

2.10. Romatizma Ocağı

Romatizma, genel olarak eklem, kas ve sinir sistemini etkileyen hastalıklara denir. Romatizma ağrıları, vücudun her tarafında görülebilir. Romatizmanın pek çok sebebi ve çeşitleri olabilir. Rutubet ve hava koşulları da hastalığın ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Tedavi Şekli

Romatizma hastalığının tedavisinde ocaklı, zep ağacının dalından ve katrandan yararlanmaktadır. Zep ağacı zehirli olarak bilinen bir ağaç türüdür. Zep ağacının dalının içi incir dalı gibi deliktir. Bu tedavi yöntemi ekim ayında başlanıp mayıs ayına kadar devam eder. Ancak tedavide en iyi sonuç ekim ayındadır. Bunu sebebi zep ağacının bu dönemde yeşermesi ve dallarında tedavi için yararlı olan suyun bulunmasıdır. Bu ağaç her yerde bulunmaz. İlçenin bazı bölgelerinde yetiştiği bilinmektedir.

Ocaklı, romatizmanın rahatsızlığının vücudun hangi bölgelerinde olduğunu tespit etmek için; el ve ayaklardaki işaret ve başparmak arasındaki etli kısmı yoklar. Eğer yokladığı yerlerde sertlik varsa o zaman romatizma var demektir. Bu durumda ocaklı el ve ayakların yukarısına doğru eliyle damarları takip ederek iltihaplı yerleri bulur. Daha sonra yaş zep dalı, ısınması için közlerin içine gömülür. Beş on saniye sonra zep dalının oyuk yerinden duman çıkmaya başlayınca, ocaktan alınır ve iltihaplı damarlara bir santim kadar yaklaştırılarak, üflenir. Zep ağacının şifalı suyu ve ağaç dalının sıcaklığının da etkisi ile üflenen yerde yanıklar oluşur ve burada bulunan iltihaplar derinin dışına doğru akar. İltihaplı damarların hepsine bu işlem uygulanır. Ocaklı, yanıkların daha çabuk iyileşmesi için katran sürer ve üzerini bir kâğıt parçası ile yapıştırır.

Ocaklı bu işi para karşılığında yapmaz. Hasta gönlünden koptuğu kadar bir ücret verir. Hastanın maddi durumuna göre bu değer değişmektedir.

Romatizma nedeniyle kulağı duymayan ve gözleri kapanan kişilere de bu tedavi yöntemi uygulanmaktadır. Baş ağrısının tedavisinde de bu yöntemin başarılı olduğunu söylemektedir.

Erkeklerde görülen cinsel organının sertleşmediği durumlarda da, bu tedavi yöntemi kullanılarak cinsel organa giden damarlar bu yöntemle açılmaktadır. Ocaklı çoğu hastada bu yöntemin başarılı olduğunu belirtmektedir (K.K.21).

2.11. Hacamat Ocağı

Hacamat, deriden vakum yolu ile damarlardan kanının cilt içinden alınmasıdır. Kan genellikle iki omuz arasından, sırt bölgesinden alınmaktadır. Hacamat vücudun birçok yerinde cam bardak ile kan alma şeklinde uygulanmaktadır. Ancak ayaklarda ve bacaklarda uygulanan hacamat uygulamasında ise şırınga kullanılmaktadır.

Kalp damar, baş ağrısı, solunum-dolaşım, felçlerde, bacaklarda üşüme veya yanmada, yel alması ve omuzlarda sertleşme gibi durumlarında hacamat uygulaması yapılmaktadır. Hacamat sayesinde bu tür rahatsızlıkları olan hastalarda rahatlama görülmektedir. Hacamatçı tedaviyi başka bir ocaklıdan öğrenmiştir. Hacamatçı bu uygulama ile otuz beş senedir birçok hastayı tedavi ettiğini ve birçok hastanın şifa bulunduğunu belirtmektedir (K.K.22).

Tedavi Şekli

Hacamat ustası, gelen hastanın şikâyetini dinleyerek tedavi yöntemini belirlemektedir.

Hacamat vücudun değişik bölgelerinde uygulanmaktadır. Hastanın ağrılı bölgesine yakın bir yerden jiletle kesik açılır. Kesilen yere, ateş yardımı ile içindeki hava alınmış bardak veya konserve şişesi kapatılır. Bardağın kesilen bölgeye iyice hava almayacak şekilde yerleşmesi sağlanır. Bölgenin büyüklük ve küçüklüğüne göre kullanılacağı bardağın büyüklüğü değişmektedir. Bardağa biriken kirli kan alındıktan sonra kesilen bölgeye zeytinyağı sürülmektedir.

Ayaklarda ve bacaklarda üşüme ve yanma olduğu zamanlarda şırınga ile de o bölgedeki kan çekilerek tedavi edilmektedir.

Nefes darlığı gibi durumlarda göğüs bölgesinden hacamat yapılmaktadır.

Hastalığın durumuna göre kan alım miktarı değişmektedir. Varis tedavisinde de dolaylı yönden olumlu etkisinin olduğunu belirtmektedir.

Hastalığın durumuna göre hasta bazen bir bazen iki defa hacamat tedavisine gelebilmektedir. Hastalar mutlaka yılda bir defa hacamat yaptırmalıdır (K.K.22).

2.12. Yakma Ocağı

Hastalık kendisini kaşıntı, kızarıklık, yanma ve sulu yara şeklinde göstermektedir. Bu hastalığa yakalananlar özellikle geceleri kaşıntıdan uyuyamaz. Bu nedenle ‘Gece yanığı’ ismi de verilmektedir. Bu hastalığa yakalananlar, hastalığına derman olacak olan yakın yerlerde bulunan bir yakma ocağına giderler (K.K.25).

Tedavi Şekli

Hasta ocağa geldiğinde, ocaklı önce hastanın vücudunda buluna yaraları kontrol eder. Eğer ocaklı bu hastalığın tedavisini yapabilecekse ‘İnşallah bu ocaktan iyileşirsin, merak etme.’ diyerek tedaviye başlar. Yakmacı önce ocaklığa bir ateş yakar. Ocağın üzerine bir dığan koyar ve içerisine bal veya toz şekeri su ile karıştırılarak kaynatır (K.K.23). Sadece pekmez ile de tedavi yapılmaktadır (K.K.26). Kaynatılan karışım bir çubuk üzerine sarılan temiz bir bez yardımı ile yaraların üzerine bastırılarak yapılmaktadır. Yakmacı önce bezli çubuğu karışıma batırarak kendi ilinin üzerine değdirerek ısını ölçer. Eğer çok sıcaksa biraz sıcaklığının düşmesini bekler. Daha sonra karışım, yaralarının üzerine bez yardımı ile sürülür. Eğer hasta sürülen karışımdan rahatsız olmuyor hoşlanıyorsa hastalık geçecek demektir. Bütün yaraların üzerine bu karışım sürüldükten sonra ocaklıktan alına bir tutam kül bir bardak su içerisinde karıştırılır ve hastanın sudan üç yudum içmesi istenir. Artan şu ile ocaktan alınan üç köz söndürülür. Közlerin söndürülmesi hastalığında sönüp gitmesi anlamını taşımaktadır. Bazı ocaklarda ise ocaktan alınan üç tane köz artan küllü su ile hastanın tırnaklarına dökülerek söndürülür (K.K.25), (K.K.23).

Tedavi sırasında yakmacılar bildikleri duaları özellikle de Felâk, Nas ve Fatiha surelerini içinden okur. Ara sıra eli kimden aldı ise ona göre bazen ‘El benim ellerim değil ebemin elleri...’ diyerek tedavi eder. Bazen de ‘El benim değil Fatıma annemizin eli.’ derler (K.K.26).

Tedavi zamanı, yakınlarda kurulan ilçe pazarlarına denk gelen günlerde yapılması daha uygun olarak belirtilmiştir. Yakınlardaki ilçelerden birinin Çarşamba günü pazarı varsa veya salı günü pazarı var ise o gün gelmesi hastalığın tedavisinde daha etkili olduğu belirtilmektedir. Hangi gün gelmiş ise hasta üç hafta boyunca o günler ocağa gelip yakılması istenmektedir (K.K.23). Ancak cumartesi günleri öğleden önce hastanın ocağa gelip tedavi olması daha iyi sonuç vermektedir (K.K.25), (K.K.22).

Ocaklılar sadece yakma işini yapmaktadırlar. Tedavini sonunda ara kesme işlemi için hasta gönlünde ne koptuysa o kadar bir para ile hastalığın arasını kesmektedir. Ara kesme işlemi metal para ile yapılır ve hasta parayı yere atar, yakmacı da parayı toprağa sürerek alır (K.K.23), (K.K.25), (K.K.26).

2.13. Köstebek Ocağı

Köstebek rahatsızlığı halk arasında vücutta çıkan nohut büyüklüğünde koyu renkli tümör olarak tanımlanmaktadır. Bu hastalık geceleri çok ağrılı olmaktadır. Hastalığın erkek ve dişi olmak üzere iki türü vardır. Dişi köstebek hastalığı, erkek köstebek hastalığına göre vücutta daha çok çıkmakta ve vücudun her yerine yayılmaktadır. Ocaklı eli kayınbabasından aldığını ve onun yanında bu tedaviyi öğrendiğini ve o öldükten sonra bu ocağı devam ettirdiğini belirtmektedir. Köstebek hastalığına, herkesin yakalanma ihtimalinin olduğu belirtilmektedir.

Tedavi Şekli

Ocaklı hastalığın köstebek olduğunu anladıktan sonra tarlalarda bulunan köstebek yuvasından aldığı toprağı ıslatarak avucunda misket büyüklüğünde toplar haline getirir. Her bir topu yaptığında Fatih ve İhlas surelerini okuyarak tümörlü bölgelerin etrafında çevirip bir tarafta biriktirir. Kırk topun her biri için Fatih ve İhlas surelerini okur. Ocaklı bir tarafta biriken kırk topuda bir bütün haline getirip tekrar Fatih ve İhlas surelerini okuyarak hastanın etrafında dolandırır. Daha sonra bu top, yağmurun değmeyeceği veya kimsenin görmeyeceği ya da kimsenin ayak basmadığı bir yere kuruması için bırakılır. Top halindeki toprak kurdukça hastalığın da kuruyup yok olacağına inanılmaktadır.

Ocaklı tedavinin son aşamasında hastaya ocaklıktan alınan bir miktar kül ile karıştırılmış sudan üç yudum içirir. Üç cumartesi özellikle öğleden önce bu tedavi uygulanmaktadır. Hastaya üç cumartesi ocağa gelip aynı işlemleri yaptırması tembihlenmektedir. Hasta gönlünden koştığı kadarıyla üç beş lira ile tedavinin arasını kesmektedir.

Bu tedavi sırasında köstebek hastalığına yakalanan kişi için köstebek yakalanır ve pişirilerek hastaya yedirilirse hastalığın daha çabuk iyileşeceğine inanılmaktadır (K.K.27).

2.14. Örükleme Ocağı

Örüklemeci el elma usulü ile ocaklı olmuştur. Eli ebesinden almıştır. Ebesi hastaları yapamayacak seviyeye gelince, torununa ellerini açmasını söyleyip elinin içine kendi elini üç defa sürerek bundan sonra sen şifa olursun hastalara diyerek elini vermiştir. Ocaklı veya örüklemeci adı yörede bu ocak için kullanılmaktadır. Vücudun değişik yerlerinde özelliklede yüzde çok görülen bir rahatsızlıktır. Kırmızı renkli, kum gibi kümeleşmiş sivilce topluğu diyebiliriz. Yörede Ateşpare de denilen bir rahatsızlıktır. Kaşıntılı bir rahatsızlıktır. Ocaklı hastalığın neden meydana geldiğini bilmemektedir. Örüklemenin isminin de nereden geldiğini bilmemektedir (K.K.28).

Ocaklı ebesinden gördüğü uygulamaların aynısını yaparak gelen hastaları tedavi etmeye çalışmaktadır.

Tedavi Şekli

Kırmızı bir yazma veya tülbent ıslatılarak, hastanın vücudunun neresinde çıkmış ise oranın üzerine örtülür. Örtünün üzerine küçük küçük parçalar halinde pamuklar yerleştirilir. 'El benim ellerim değil Teslime ebemin elleri.' Diyerek örtünün üzerindeki pamukları çakmak yardımı ile yakmaya başlar. Pamuklar küçük olduğu için hemen yanıp söner. Bu işlem, ateşin gücünden yararlanarak hastalığı korkutup iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Örtünün üzerindeki pamukların hepsi tek tek yakıldıktan sonra örtü hastanın üzerinden alınır. Örtü alındıktan sonra ocaklı hastalıklı bölgeye üç defa İhlas suresini okuyup tükür. Buradaki tükürme semboliktir. Hastalık kötüdür tükürükte kötüdür. Onun için kötüyü kötü ile temizleme sembolleştirilmiştir. Örüklemeden sonra sivilcelerin başları kararır ve hastalık iyileşmeye başlar. Tedavinin sonucunda ocaktan mutlaka hastaya bir miktar su içirilir. Birçok hastanın ocaktan şifa bularak gittiğini belirtmektedir. Tedavi süresince yeme içme konusunda kısıtlama yoktur. Eğer hastalık tedavi olmaz ise başka bir ocağa başvurmaları tavsiye edilir (K.K.28).

Cumartesi ve pazartesi günleri daha çok hasta gelmektedir. Ama tedavi için en iyi gün cumartesidir. Tedavi sonucunda hasta örüklemeci 'ye gönlünden koptuğu kadar bir para verir. Ocaklının tedavi karşılığı para beklentisi yoktur. Ancak gelenek üzere sembolik de olsa ara kesme için bir miktar para verilir. Ocaklıya bazen para yerine hediyelerde getirilmektedir (K.K.28).

2.15. Kasık Çekme Ocağı

Geceleri yatağı ıslatan çocukların veya büyüklerin tedavisini yapan ocağa kasık ocağı veya kasık çekme ocağı denilmektedir. Bu hastalık genellikle korkmuş çocuklarda olduğu düşünülmektedir. Kasık düşmesi de denilen bir hastalıktır. Özellikle çocuklarda görülen bir hastalıktır. Bu durumdaki hastalar yakınlarda bulunan kır doktoru diye tabir edilen kasık çekme ocaklarına gitmektedir.

Tedavi Şekli

Hastanın ocağa öğleden önce ve aç karnına gitmesi gerekir. Ocaklı bu durumdaki hastanın ayak bileklerinden tutarak hastayı yukarıya doğru kaldırır. Eğer hasta kilolu ise bu durumda orada bulunan birinden yardım alır. Hastanın ayakları havada iken, Ocaklı hastanın kasık bölgesini aşağıya doğru sıvazlayarak çeker. Eğer hastalık ilerlemiş ise hastanın kasıkları göbek bölgesine doğru sıvazlanarak çekilir. Ocaklı sıvazlama işini bitirdikten sonra hastayı karnı yukarı gelecek şekilde yatırır. Bir tencere suda ısıtılmış hamuru bazlama haline getirerek hastanın karın bölgesine sarar. Sıcak hamur uygulaması üç gün süresince hamur ısıtılarak tekrarlanır. Sarma işlemi sırasında hastanın karın bölgesine tükürür. Tedavi sonucunda hasta ocaklının elinden üç yudum su içer. Hasta yakınları tedavi bittiğinde ocaklıya hastalıktan kurtulalım diye, ara kesme geleneğinden dolayı, bir miktar para vererek ara kesme işlemini yaparlar (K.K.29).

2.16. Alerji Ocağı

Vücutun değişik yerlerinde görülen kırmızı renkli kaşıntılı bir rahatsızlıktır. Bu rahatsızlık kaşıkça çoğalır ve kum gibi hastalıklı bölgeyi kaplar. Nazar ile de olduğuna inanılır.

Tedavi Şekli 1

Ocaklı ceviz büyüklüğünde dana dışkısını bir bezin içerisine sarar. Eskiden ocaklıkta şimdilerde ise tüpün üzerinde metal bir tepsi ısıtılır. İçerisinde dana dışkısı olan bez ısıtılan metal tepsiye bastırılarak ısıtılır ve hastalıklı bölgeye bastırılıp çekilir. Bu işlem birkaç dakika sürmektedir. Ocaklı tedavi süresince içinden bildiği duaları okur. Hastalıklı bölgeye tükürür. Ocaklı, 'El benim değil Fatıma anamızın elleri.' Sözlerini tedavi esnasında sıkça tekrar eder (K.K.30).

Tedavi aşamasında kullanılan dana dışkısı, kullanmasının nedeni olarak: ‘Pisliği pislik temizler.’ sözleri ile anlatmadadır.

Tedavi Şekli 2

Bölgemizde Alerji rahatsızlığını tedavi eden başka bir ocaklının farklı bir tedavi yöntemi olduğu görülmüştür. Ocaklı kiremitten bir parça kırıp toz haline getirir, Kiremit tozunu bir tas su ile karıştırır. Toz yardımı ile kıpkırmızı olan su, yaraların üzerine sürülür. Tedavi esnasında dualar okur. Hastanın üç cumartesi öğleden önce mutlaka ocağa gelip bu uygulamayı yaptırması gerekmektedir. Ara kesme işi, ise hastanın gönlünden koptuğu kadar para veya hediyedir (K.K.31).

2.17. Bezeme Ocağı

Bezeme, cin darısı büyüklüğünde vücudu yakan bir hastalıktır. Rahatsızlık genellikle el kadar bir alanda kümelenmiştir. Deri döküntüleri görülür. Tatlı bir kaşıntı şeklinde bünyeyi rahatsız eder. Hasta devamlı kaşınma hissiyle yarayı kaşındıkça, yara çoğalmakta ve yayılmaktadır. Bu tür şikâyetleri olan hastalar yakınlarda bulunan bezeme ocaklarında tedavi edilmektedir. Hastaların çoğunluğu ilk önce bir doktora gidip tedavi olmaktadır. Bazılar ise önce bu ocağa gelip şifa aramaktadır.

Tedavi Şekli

Ocaklı tedaviye başlamadan önce hastalıklı bölgeyi kontrol edip ‘tü tü...’ diyerek tükürükler. Daha sonra tuğla tozunu, kömür tozunu ve unu üç ayrı fincana koyup hastanın önüne getirir ve fincanları yan yana dizer. Ocaklı besmele çekerek sağ elinin ortada bulunan üç parmağını her biri bir fincana gelecek şekilde batırıp hastanın kaşınan yerine sürer. Bu esnada arada bir tükürüp mırıldanarak dualar okur.

Eğer hastalık ilerlemiş ise tedavi için başka bir yöntem kullanılmaktadır. Ocaklı bu defa fincanlara rakı, kâfur yağı ve zeytinyağı koyar. Orta el parmaklarını her biri üç fincana gelecek şekilde batırıp hastalıklı bölgeye sürer. Tedavi sırasında dualar okuyup tükürükler.

Hastaya iyileşinceye kadar banyo yapmaması tembihlenir. Ayrıca hasta acılı ve yağlı yemeklerden ve kaşıntı yapacak yiyeceklerden uzak durması gerekmektedir. Ara kesme işlemi bu ocakta da geçerlidir (K.K.30).

2.18. Çocuk Ocağı

Çocuğu olmayan kadınları tedavi ederek çocuk sahibi yapan ocaktır. Çocuğu olmayan kadınların sıkça gidip tedavi olduğu ocaklardır. Ocaklı başka bir ocaklıdan bu işi öğrendiğini belirtmektedir.

Tedavi şekli

Ocaklı tedaviye başlamadan önce; Nurullah Efendi türbesine gidilir ve orada dilekte bulunulur. Türbeye girmeden önce abdest alınır. Türbeye giderken buğday veya arpa götürülür. Götürülen buğday ve arpa kabir civarına serpilir. Buğday ve arpa serpmedeki amaç; civarda bulunan kuş ve hayvanları sevindirmek içindir. Hasta daha sonra kabir etrafında yürüyerek üç defa tur atar. Tur bittikten sonra hasta mezarın baş kısmında bulunan düz bir taşa oturtulur. Hastanın başındaki eşarp, yazma vb. şeyler ile hasta mezar taşına üç defa bağlanıp çözülür. Daha sonra şükür namazı kılınıp adaklar adanır ve çocuk için dilekte bulunulur.

Türbe ziyareti bittikten sonra ocaklı hastayı bir odaya alıp çocuğu olup olmayacağını anlamak için kısa bir muayene yapar. Muayeneyi kadının kasık uçlarındaki damarları yoklayarak yapar. Eğer kasıp bölgesindeki damarlarında hareket varsa çocuk olacak yoksa çocuk olmayacak demektir. Muayene sırasında eğer çocuk olma ihtimali varsa tedaviye başlayalım 'Allah'ın izniyle çocuk sahibi olacaksın.' diyerek tedaviye başlar. Büyükçe bir kazan veya tencerenin içine su doldurup kaynatır. Su kaynamaya başlamadan önce içerisine bir miktar arpa, buğday ve yumuşatıcı ilaçlar koyar. Kaynayan su ocaktan indirilir ve suyun sıcaklığının hastayı rahatsız etmeyecek derecede olması gerekir. Eğer su çok sıcak ise birkaç dakika, sıcaklığının düşmesi beklenir. Ocaktan indirilen kazanın üzerine bir kalbur kapatılır. Kalburun üzerine bir bez konur ve hasta bu düzeneğin üzerine oturtulur. Hasta bu düzeneğin üzerinde terleyinceye kadar bekletilir. Bu yaklaşık on beş-otuz dakika arası bir zaman alır. Ocaklı her uygulamadan sonra kadının damarlarının çalışıp çalışmadığını kontrol eder. Bu işlem akşama kadar, ara verilerek, günde üç kez tekrarlanır. Tedavinin üç gün sürdüğü de olmaktadır.

Ocaklı, hastanın damarları harekete geçtiğini anlayınca göbek altı bölgesini içine alacak şekilde bel çevresinden bir bez ile sıkıca sarar. Sarılan bezin içine yarım lokum konur veya bal sürülür. Hasta kadın sarma uygulaması bittikten sonra eşi ile birlikte olur.

Hastanın çocuğu olunca, türbede adamış olduğu ne ise onu yerine getirmelidir. Çocuk kız olursa Fadime; oğlan olursa Nurullah ismi verilmesi ocaklı tarafından tavsiye edilmektedir (K.K.30).

2.19. Göbek Çekme Ocağı

Ocaklı, göbek düşmesini: Ağır bir şeyin kaldırılması veya yüksek bir yerden atlanması durumunda göbeğin yerinden oynayıp sağa- sola veya aşığı-yukarı doğru kayması olarak tarif edilmektedir. Göbeği düşen hastalarda; mide bulantısı, karın ağrısı, şişkinlik, bele vuran ağrılar, iştahsızlık gibi rahatsızlıklar görülür.

Tedavi Şekli 1

Hasta yüzüstü yatırılır göbek kısmı sıvazlanarak göbeğin ne tarafa kaçtığı tespit edilir. Göbek yine sıvazlanarak eski yerine getirilmeye çalışılır. Sıvazlama yöntemi işe yaramaz ise; su dolu toprak bir testi göbeğin üzerine konur biraz beklenir. Göbek yerine gelene kadar işlem devam eder. Ara sıra göbeğin kenarları ovalanarak göbek yerine getirilmeye çalışılır. Ocaklı içinden bildiği duaları okur. Tedavinin belirli bir günü yoktur haftanın herhangi bir günü tedaviye gidilebilir (K.K.33).

Tedavi Şekli 2

Ocaklı ikinci tedavi yönteminde ise iki üç metre uzunluğunda kıl veya yünden örölmüş bir kuşak kullanmaktadır. Kuşak birkaç kat yapıp ortaya serilir, hasta kuşanın üzerine yatırılır. Daha sonra kuşak hastanın belinden geçirilerek göbek üstünde bir kasnağa bağlanır. Kasnak yavaş yavaş çevrilir. Kuşanın hastanın göbeğini sıkması sağlanır. Bu işlem sırasında ocaklı tarafından göbeğin yerine gelip gelmediği kontrol edilir. Göbek yerine gelinceye kadar işleme devam edilir (K.K.3).

2.20. Kafa Yarığı Ocağı

Kafa yarığı ocağına, düşme, çarpma veya kafaya bir şeylerin düşmesi sonucu kafatasında çatlama olanlar gelir. Özellikle çocuklarda görölen bir durumdur. Kafatasında yarık olan kişinin kafa kemiği oynar ve yarık olan yerden hava alır. Hastanelerin uzak olduğu dönemlerde bu ocaklara çok hasta gelirdi. Günümüzde hastanelerin yakınlaşması ve gelişmesi nedeniyle gelenlerin sayısında hayli azalma olmuştur.

Tedavi Şekli

Ocaklı tedaviye başlamadan önce besmele çekerek, eli ile hastanın kafasındaki çatlağı bulur. Yarık var ise yumurtanın beyazı bir kaba alınır, üzerine sabun rendelenir ve karıştırılır. Bu karışım bir beze sürülüp, kafa kemiğini hava almayacak şekilde hastanın kafası sıkıca sarılır. Bu sargı yirmi dört saat bekletilir. Yirmi dört saat sonra sargı çıkarılıp, hastanın kafası yıkanır.

Uygulama yapılırken üç defa İhlas suresi ve bir defa da Fatiha suresi okunur. Ocaklı ara sıra 'El benim değil! Fadime annemizin eli.' diyerek mırıldanır (K.K.34).

2.21. Göz, Kulak, Diş Ocağı

Gözde kızarıklık, kanlanma, kaşıntı, yanma-batma, ağrı ve bulanık görme olan hastalar tedavi için bu ocağa gelmektedir. Bu duruma gözlerin kurtlanması da denilmektedir. Ocaklı aynı zamanda diş ve kulak ağrılarının da tedavisini yapmaktadır.

Tedavi Şekli

Yörede, eski köy evlerinin mutfaklarında şömineye benzer yemek pişirilen yerlere ocaklık adı verilir. Gelen hasta ocaklığın önüne oturtulur ve ocak yakılır. Ocağın üzerine bir güğüm su konup ısıtılır. Göğümün altından bir miktar köz kenara doğru alınıp üzerine yörede yetişen diş otu serpilir ve üzerine demir bir kap kapatılır. Közde kızaran diş otunun etkisi demir kaba iner. Bu arada hastanın üzeri herhangi bir bezle örtülür. Isınan kap bezin altından hastanın önüne konur ve içine güğümde ısıtılan su dökülür. Burada kaba sinen diş otunun ve su buharın karışımı hasta tarafından solunması sağlanır. Uygulama sırasında gözlerin açık olması gereklidir. Hasta buharı solurken, ocaklı da hastanın gözündeki kurtları dökmek için, hastanın kafasına hafif hafif vurarak, küçük kıl gibi kurtların su dolu kapa dökülmesini sağlar.

Uygulama sırasında ocaklı dualar okuyup hastaya doğru tükürüyormuş gibi yapmaktadır. Buhar işlemi bittikten sonra hastanın üzerinden bez alınır. Kaptaki kurtlar hastaya ve yakınlarına gösterilir. Hastanın elleri ocaklıkta yanan közlerin üzerinde, tedavide kullanılan su ile yıkanır. Bu işlem sırasında aynı zamanda ocaktaki közlerde söndürülmüş olur. Közlerin söndürülmesi hastalığında sönüp gitmesi yok olması temsil etmektedir. Kapta artan su varsa ya köpeğe ya da kimsenin geçmediği bir yere dökülür (K.K.34).

Kulak ve diş ağrılarında da aynı yöntem kullanılarak tedavi yapılmaktadır. Uygulamaya üç cumartesi devam edilir (K.K.35).

2.22. Yılcık Ocağı

Yılcık rahatsızlığı: Yörede halkı tarafından vücudun değişik yerlerinde görülen ağrı ve kasılmalara verilen isimdir.

Yılcık ocağı (Yel Ocağı) vücudun değişik bölgelerinde görülen ağrılarının tedavi edildiği yerlerdir. Hastalık kol ve bacaklarda sıklıkla görüldüğü gibi kafada, sırtta, boyun bölgelerinde de görülmektedir. Ağrı vücudun bir bölgesinde sabit kalabilir veya yılan gibi vücudu dolaştığı da olur.

Hastalığın tedavisi ‘Yılcık taşı’ ile yapıldığı için yılcık ocağı diye isimlendirilmiştir. Ocaklı Yılcık taşlarının Türkiye’de bulunmadığını, hacca gidenlere getirttiğini belirtmektedir. Yılcık taşlarının canlı, erkek ve dişisinin olduğu belirtilmektedir. Dişi olan beyaz ve küçük, erkek olan biraz daha iri ve sarımsı, renklidir. Taşlar doğurgandır ve kendiliğinden çoğalmaktadır. Ocaklı taşların içinden minik taşların çıktığını gözlemlemiştir. Taşların canlı olduğuna inanıldığı için, ölmesin diye, küçük bir kese içinde arpa unu ile saklanmaktadır. Kesenin içine un yerine pamuk konulduğu da olur (K.K.36). Ara sıra suyun içinde de bekletilmektedir (K.K.37).

Tedavi Şekli

Ocaklı taşları yapıştırmadan önce bir kabın içinde yıkar. Taşlar yıkandıktan sonra, yılcık taşları ağrının olduğu bölgeye dua ile yapıştırılır. Taşlar ağrıları çeker ve kendiliğinden düşene kadar bekletilir (K.K.36). Başka bir ocaklı taşların düşmesini beklemeden, on-on beş dakika sonra yapışık durumdaki taşları, bir bıçak yardımı ile yavaş yavaş çıkarır. Uygulama sırasında hasta ocaklıya Üç kere ‘Ne kesiyorsun?’ diye sorar. Ocaklı da her defasında “Yılcık kesiyorum.” diye cevap verir. Ocaklı, taşların hepsi çıkarıldıktan sonra, hastaya elinden bir bardak su içirir ya da bir miktar ekmek yedirir.

Uygulamadan sonra bir hafta içinde, bulgur aşı; soğan, sarımsak, acı ve turşu, yenilmemesi tavsiye edilmektedir. Uygulama sonrası hasta, üç-beş lira ile ara kesme işlemi yapmaktadır. Burada verilen para hastalığının yükünün ocaklıya geçmesini engellemek amacıyla yapılmaktadır (K.K.36), (K.K.37).

2.23. Kuru Köstebek (Yel) Ocağı

Yel durması, vücudun değişik bölgelerinde beliren ağrı ve sancıların tedavisinin yapıldığı ocaklardır (K.K.36). Yel ocağı, özellikle cereyanda kalan kişilerin vücutlarında oluşan kasılma ve ağrıları tedavi eder. Bir inanışa göre ise bu kasılma ve ağrıların nazarla alakası olduğu söylenir. Bu tür hastalar yel ocağına gitmektedir.

Tedavi Şekli 1

Ocaklı dedesinden el almıştır. Dedesinin tedavide kullandığı hançer ile bıçak çevirme işini yapmaktadır. Ocaklı dedesinden kalan hançerin tılsımlı olduğuna ve hançerin iyileştirici gücüne inanmaktadır (K.K.36).

Ocaklı hastayı önüne oturtur. Kırmızı bir bez ile hastanın, başından ayaklarına kadar, üzeri örtülür. Örtünün mutlaka kırmızı olması gerekmektedir. Başka renk bezlerin şifa getirmeyeceğine inanılır. Ocaklı bildiği sureleri ve duaları okuyup hançere üç defa üfler. Daha sonra hançer kafadan başlanarak ayakucuna kadar getirilip, yere sürülür. Bu uygulama sırasında bıçak ara ara vücuda değdirilerek kesiyormuş gibi yapılır. İkinci defa dualar okunarak hançere üflenir ve kafadan başlanarak, sol omuzdan aynı şekilde ayakucuna kadar getirilir. Üçünde yine hançere okunup, üflenerek, kafadan, burundan önüne doğru indirilerek yere sürülür. Bu işlem bir kaç defa tekrarlanır. Bıçak çevirme işi bittikten sonra, ocaklıktan alınan bir tutam temiz kül, bir bardak suya karıştırılarak okunur ve hastaya içirilir. Sudan üç yudum içilmesi daha iyidir; ancak hastalar buna zorlanmaz. Hasta ne kadar içebilirse o kadar içmesi kâfidir. Uygulama sırasında genellikle İhlas suresi, bunun yanında başka sure ve dualarda okunur. 'El benim değil dedemim elleri.' cümlesi sıkça tekrarlanır. Hastanın şifa bulması için üç cumartesi gelmesi gerekir. Ara kesme işlemi için ocaklıya üç-beş lira gibi sembolik bir ücret verilir (K.K.36).

Tedavi Şekli 2

Ocaklı, ocağın 'Kuru köstebek ocağı' veya 'Yel ocağı' olarak anıldığını belirtmektedir. Kuru köstebek veya yel ocağı aynı hastalığı tedavi eden ocaklardır. Ancak kullanılan malzeme ve yöntemde biraz farklılıklar vardır (K.K.39).

Ocaklı bir karış boyunda, yaş bir söğüt dalı ile el aldığı kaynanasından kalma bakır bir tasın yarısına kadar su doldurup hastanın karşısına oturur. Tedavide söğüt dalı şart değildir, başka bir ağaçta olabilir ama ağaç dalının yaş olması gerekir. Ocaklı içinden bir

şeyler okuyarak tasın içindeki suya ve hastanın yüzüne üfleyerek tedaviye başlar. Daha sonra bakır tasta hastaya üç yudum su içirir. Ocaklı tasın içindeki suya yaş söğüt dalını batırıp, hastanın sağ omzundan aşağıya doğru bir karış aralıklarla süre süre ellerine kadar indirir. Aynı işlem sol omuz için de uygulanır. Üçüncü defa suya batırılan söğüt ağacı, hastanın başı, yüzü ve göğsünden ayaklarına kadar sürülerek indirilir. Son olarak hasta elini tasın içindeki suya sokup, ıslak ellerini yüzüne sürer. Bu işlem üç defa tekrarlanır.

Ocaklı tedavi sırasında Fatiha ve İhlas surelerini okur ve hastaya doğru üfler. Tedavi bitikten sonra tastaki su, ya kimsenin ayak basmadığı bir yere ya da köpek yalağına dökülür. Söğüt ağacı ise taş duvarların oyuk yerine ya da kimsenin erişemeyeceği bir yere kuruması için bırakılır. Söğüt ağacı kurudukça hastalığında kuruyup yok olacağı inancı vardır (K.K.38).

Hasta tedavinin sonunda gönlünde koptuğu kadar parayı yere atar ocaklı parayı alırken yere sürerek alır ve ‘Allah şifa versin...’ der. Bu para verme işlemine yörede ‘Ara kesme’ adı verilir (K.K.38).

Hastanın keçi, balık ve tavşan etini tedavi bitene kadar yemesi yasaktır. Hastanın cumartesi günleri gelmesi tavsiye edilir. Ancak hasta uzaktan gelmiş ise güne bakılmaz tedavisi yapılır (K.K.38), (K.K.39).

2.24. Bel Çekme Ocağı

Bel ağrısı veya bel fitiği genellikle ağır kaldırmaktan, yanlış hareketlerden kaynaklanan bir hastalıktır. Beldeki ağrı uzun süre tedavi edilmezse bel fitiğine dönüşür. Bel fitiğine dönüşmeden önce hastaların tedavi olmaları önemlidir. Bel fitiği ve bel fitiği başlangıcı olan hastalar bu tür ocaklarda tedavi edilmektedir (K.K.40).

Tedavi şekli 1

Ocaklı beldeki ağrının yerini elleri ile tespit eder. Ocaklı bel fitiğinin nerede olduğunu bulmak için omurilik kemiğini sırttan başlayarak hastanın beline kadar kontrol eder. Ağrının yerini bulduktan sonra bel fitiğinin olduğu bölge, deriyi tutmak kolay olsun diye, ispirto suyu ile yıkanır. Ocaklı ağrıyan yerin üzerindeki deriden tutup kuvvetlice asılır. Pıt diye bir ses duyana kadar bu işi yapar. Ocaklı sesi duyunca tedaviyi bırakır.

Bel çekme işi bittikten sonra hastanın beline bazen eczaneden alınan yakı yapıştırılır ve hastaya bir gün kendine dikkat etmesi, ani hareketler yapmaması gerektiği söylenir. Hastanın çabuk iyileşmesi için fazla oturup kalkmaması gerekir.

İkinci tedavi yöntemi ise hasta rükû şekline getirilir. Rahatlaması için sohbete tutulur. Daha sonra arkasından ani bir hareketle hasta korkutulup aniden dikilmesi sağlanır bu ani hareketle belde oluşan boşluk, kayan kemik yerine oturur. Bu işlem sonucu duruma göre para alınır (K.K.40).

Tedavi Şekli 2

Bel fıtığı olan kişi yüz üstü yatırılır. Ocaklı hastanın kafasından tutarak birkaç defa kuvvetlice asılır. Daha sonra bir kişi hastanın omuzlarından sıkıca tutar, ocaklı ayakları ile hastanın ayak tabanlarına beş altı defa vurur. Bu işlem belin yerine gelmesi içindir. Daha sonra hastanın beli bükülmeden kaldırılır ve hasta odada biraz dolaştırılır. Hastanın beline herhangi bir şey sarılmaz. Hastadan yirmi dört saat boyunca dik oturması ve belini bükmeden kalkması istenir (K.K.3).

2.25. Morca Ocağı

Vücutun değişik yerlerinde çıkan çıbanları tedavi eden ocaklardır. Çıbanların morumsu renkte olmasından dolayı morca ismiyle anılmaktadır.

Tedavi Şekli

Ocaklı önce çıbanı kontrol eder. Daha sonra, ipek bir ipi dikiş iğnesine geçirir. Ocaklı dualar okuyarak çıbanın içeresinden iğneyi geçirir. İplik çıbana geçince iğne iplikten ayrılır. Çıban kuruyana kadar iplik orada bekletilir. Tedavide ip yerine saç teli kılın ocaklarda vardır (K.K.26).

2.26. Kırık-Çıkık Ocağı

Ocaklı eli babasından almış ve bu işi babasının yanında çırak olarak öğrenmiştir. Daha çok çıkık ve burkulmaları tedavi etmektedir. Ocaklı basit el-kol kırıklarını da tedavi ettiğini belirtmiştir (K.K.41).

Tedavi Şekli

Ocaklı çıkık tedavilerinde hastanın elinden tutup, damarlarını yoklayarak çıkık bölgeyi tespit etmektedir. Daha sonra çıkık yerine oturtulur. Çıkığın üzerine vazelin sürülür ve bez ile sarılır. Çıkık yeni oluşmuş ise sargı bir hafta içinde çıkarılır. Çıkık oluşumu bir ay gibi uzun bir süre önce oluşmuş ise sargının en az iki-üç hafta çıkarılmaması gerekmektedir.

Çıkık kürek kemiğinde oluşmuş ise bez parçaları yumurta şekline getirilip, çıkık bölgenin altına sıkıştırıp sarılır.

Burkulma ve incinmelerde önce vazelin sürülür. Daha sonra vazelinin üzerine suda haşlanmış bulgur veya tarhana lapası bir bez yardımı ile sarılır. Bulgur ve tarhana lapası o bölgeyi sıcak tutup iyileşmeyi hızlandırmak içindir. Uygulama üç günde bir iyileşinceye kadar tekrar edilir.

Basit kırıkları ocaklı, el yardımı ile bulup yerine oturtmakta ve üzerini bez ile sıkıca sarmaktadır. Basit kırıkları tedavi edebildiğini, tedavisi zor kırıklarda ise hastaları hastaneye yönlendirdiğini belirtmektedir (K.K.41).

2.27. Şarbon Ocağı

Şarbon, özellikle sığır, koyun, keçi gibi hayvanlarda görülen bir hastalıktır. Bulaşıcı bir hasatlıktır. Hayvanlardan insanlara bulaşır. Özellikle hayvan yetiştiriciliği yapan kişilerde daha çok görülmektedir. Şarbon hastalığı vücudun değişik yerlerinde çibana benzer şekilde görülür. Kabarıklık ve kaşıntılı bir rahatsızlıktır. Hasta devamlı yarayı kaşıyarak yarayı büyütür. Madeni bir lira büyüklüğünde ortasında siyah renkte bir yara meydana gelir. Yörede dalak hastalığı olarak da bilinir (K.K.42). Bu hastalığı yörede bulunan Şarbon ocakları iyileştirmektedir.

Tedavi Şekli

Ocaklı bir avuç büyüklüğünde un hamuru yoğurur. Hamur serçe parmağı kalınlığına getirilip yaranın etrafı çevrelenir. Ocakta kızdırılan büyükçe bir çivi veya şiş yaraya bastırılır. Hasta sıcaklığı hissedene kadar bastırılır. Sıcaklığı hissedince çekilir. Yakma işlemi bir defa yapılır. Sarılmaz veya üzerine bir şey sürülmez. Zamanla yaranın iyileştiği görülmektedir (K.K.43).

Yörede bulunan başka bir şarbon ocaklısının tedavi şekli şu şekildedir: Ocaklı hamur yoğurup yaranın etrafını hamur ile çevreler daha sonra ocakta kızdırılan zeytinyağını ve kâfur otu yaranın üzerine sürülür. Ocaklı daha sonra ocakta kızdırılan şiş yardımı ile yarayı dağlar. Dağlanan bölge açık bırakılır. Ocaklı uygulama sırasında yaraya tükürür ve içinden bildiği duaları okur. Ara kesme işlemi vardır (K.K.42).

Hayvanlarda çıkan şarbon hasatlığında, ocaklı hayvanların alnından, burnunda ve kuyruklarından, ateşte kızdırılan şiş ile yakmaktadır. Şarbon sürüye bulaşmış ise hayvanların hepsi yakılmaz. Hayvanlardan dokuz tanesi seçilip yakılır. Eğer sürü az ise üç tanesi yakılmaktadır. Ocaklı uygulamanın bir tılsım olduğunu, tedavi sırasında bildiği duaları okuduğunu belirtmektedir (K.K.42).

3. SELENDİ'DE GELENEKSEL TEDAVİ UYGULAMALARI

Geleneksel halk hekimliği uygulamaları selendi ilçesinde oldukça yaygındır. Genellikle modern tıbbın çare bulamadığı hastalar, sağlık güvencesi olmayanlar, ekonomik nedenlerden, hastalığın önem düşük olmasından dolayı geleneksel tedavi yöntemlerine yönelmektedirler. Günümüzde çoğu kişinin sağlık güvencesinin olması, kitle iletişim araçlarıyla bilinçlenme nedeniyle geleneksel tıpla tedavinin azaldığı görülse de halk arasında kulaktan kulağa dolaşan 'Şu hatalığa şu bitki iyi geliyormuş.', 'Doktor iyi edemedi ama şu ocaktan ben şifa buldum.' gibi cümleleri sıkça duyabilmekteyiz. Bu da gösteriyor ki; modern tıp ne kadar gelişse de geleneksel tıp yeni şekilleri ve tedavi yöntemleri ile karşımıza çıkacaktır.

Ocakların dışında, ilçedeki geleneksel tedavi yöntemlerini aşağıya maddeler halinde sıraladık.

3.1. Cilt Hastalıkları

3.1.1. Siğil

Yılan belli dönemlerde derisini çıkarır buna yörede yılan kavlağı adı verilir. Yılan kavlağı yufkanın içine sarılıp yenilirse siğiller dökülür (K.K.44).

Üç tane nohut alınır ve her birine Ayet-el Kürsi okunarak siğilin üzerinde çevrilir. Çevrilen nohutlar bir bez içinde ağacın dibine gömülür nohutlar orada çürüdükçe siğillerde yok olup gider (K.K.45). Bu uygulama akşamdan ıslanan yaş nohutlar ile de yapılabilir. Bu defa akşamdan siğil miktarınca nohut ıslanır. Sabahleyin her birine Ayet-el Kürsi okunarak siğilin etrafında çevrilir ve nohutlar ağaç dallarına takılır ve hiç geriye dönüp bakmadan eve gelinir (K.K.44).

Siğil sayısınca nohut, akşamdan su dolu bir kaptaki bekletilir. Nohutlar su dolu kapa konurken okunup üflenir. Sabah olunca yumuşayan nohutlar bir ağacın ince ve sivri dallarına batırılır ve arkaya bakmadan geri dönülür. Nohut dalda kurudukça siğilinde kuruyup yok olacağına inanılır (K.K.15).

Yörede şekil itibari ile mısıra benzen ve yılanların yediğine inanılan yabani bir darı bitkisi yetişmektedir. Bu bitkiye tarla kenarlarında ve dağlarda rastlanabilir. Bu bitkiye yılan

darısı denir. Bu yabancı yılan darısından siğil miktarınca yutulursa siğillerin döküleceğine inanılır (K.K.13).

3.1.2. Temre

Pıynar dikenini ile temreli bölgenin üzeri çizilir. Çizilen bölgenin üzerine bir miktar kül ıslatılıp sürülür. Uygulama üç hafta boyunca yapılır (K.K.26).

Köpek yalağından alınan bir miktar su temreli bölge üzerine sürülür. Uygulama günde bir-iki defa tekrarlanır (K.K.46).

Taze incir yaprağı veya taze incir ağacından koparılmış yaprağın dibinde veya incirin sapında sütü oluşmaktadır. Bu süttten temreli bölgelere sürülünce temre iyileşmektedir (K.K.47).

3.1.3. Çıban

Kaynamış veya közlenmiş soğan rendelenmiş sabun ile harmanlanır. Bu karışım çıbanın üzerine bir bez yardımı ile sarılır. Bir iki gün içinde çıban patlar ve zaman içinde iyileşir (K.K.46).

Tahin helvası ezilerek çıbanın üzerine sarılır bu sayede çıban belli bir zaman sonra olgunlaşır ve patlar (K.K.49).

Susam yağı ve kaynamış soğan birbiri ile harmanlanıp, bir naylon parçası içine konup çıbanın üzerine sarılır (K.K.51).

Tuzlu hamur sarılır veya soğan rendelenir, zeytinyağı ile tuz karıştırılıp çıbanın üzerine sarılır. Çıban çok azılı ise o zaman tavuk dışkısı sarılır yirmi dört saat bekletilir (K.K.40).

3.1.4. Çil

Yörede bulunan killi toprak biraz su ile cıvık hamur haline getirilir ve yüzün çilli bölgelerine sürülür. Bir saat sonra su ile yıkanır (K.K.2).

Demlikte artan çay süzülüp, bu çay ile yüz güzelce yıkanır. Uygulama günde iki üç defa yapılabilir (K.K.45).

3.1.5. İtdirseği

Hasta bir yere uzanır. Hangi gözünde itdirseği çıkmış ise o gözün üzeri bir bez ile örtülür. Örtünün üzerine bir ekmek parçası konur. Ekmek parçasını köpek alırsa hastalık iyileşir (K.K.25).

Bir ekmek parçası alınır. İhlas suresi üç defa okunup ekmeğe üflenir, Ekmek parçası itdirseği çıkan gözün etrafında çevrilir ve köpeğin önüne atılır. Bu işlem üç defa tekrarlanır (K.K.7).

3.1.6. Yanık

Yanan bölge hemen soğuk suya sokulur. Daha sonra yanan bölgenin üzerine diş macunu sürülür (K.K.61).

Yanan bölgelerin üzeri domates salçası veya yoğurt ile güzelce kaplanır. Bir kaç saat bekletilir (K.K.25), (K.K.26).

Yörede yetişen pıynar ağacının kütüğü kaynatılıp, suyu soğuyunca yanıkların üzerine sürülür (K.K.2).

Yanıkların üzerine mürekkep sürülür. Mürekkebin sürüldüğü yerde daha sonra yanık izi kalmadığı görölmektedir (K.K.40).

3.1.7. Sivilce

Soğan ikiye ayrılır ve sivilceli bölgelere fazla bastırmadan, günde üç dört defa sürülür (K.K.45).

Saç teli dikiş iğnesine takılır ve iğne sivilcenin içinden geçirilirken kıl sivilcenin içinde bırakılır o orada bir gün bekletilir (K.K.61).

Bir bardak suya dörtte bir oranında elma sirkesi karışırılır. Bu karışım sabah akşam sivilcelerin üzerine sürülür (K.K.60).

3.1.8. Saç Kıran

Sarımsak ortadan ikiye ayrılır ve günde üç beş defa saç kıran çıkan bölgeye biraz bastırarak sürülür (K.K.48).

3.1.10. Mantar

Mantarlı bölgeye benzin sürülür veya mantarlı bölge benzinli suda bekletilir. Bu işlem sabah akşam tekrarlanır ve bir hafta boyunca uygulanır (K.K.40).

Sirke ile bir kaşık tuz karıştırılır. Oluşturulan karışım mantarlı bölgede beş on dakika arasında bekletilir. Daha sonra yıkanır. İyileşinceye kadar uygulama yapılabilir (K.K.48).

3.1.11. Nasır

Nasırlar el ve ayaklarda görülen bir rahatsızlıktır. Nasırlı bölge ılık suda yarım saat kadar bekletilerek yumuşatılır. Daha sonra pütürlü bir taş ile nasırlar güzelce törpülenir (K.K.62).

Nasırlı bölgeye bir miktar kezzap sürülür. O bölge bir bez yardımı ile temizlenip sarılır (K.K.40).

Limon dilimlenir ve nasırların üzerine bir bez yardımı ile sarılır. Limon orada bir gün boyunca bekletilir (K.K.61).

3.1.12. Egzama

Ardıç katranı ve yumurtanın sarısından elde edilen bir karışım egzamalı yerlere sürülmektedir (K.K.25).

Egzamalı bölge sirkeli su içerisinde beş on dakika bekletilir veya egzamalı bölgeye sirke sürülmektedir. Daha sonra bu bölgeler yıkanıp kurulanır (K.K.45).

3.2. Ağrılı Hastalıklar

3.2.1. Diş ağrısı

Karanfil kurusu çürük dişin içine veya üzerine yerleştirilir. Ağrı geçince karanfil oradan alınır. Pamuğa ispirto suyu sürülür ve çürük dişin üzerine konur (K.K.25).

Kolonya ve ispirto bir beze sürülür ağrıyan dişin üzerine konur. Haşhaş sakızı ağrıyan yere konur (K.K.2).

Çaltı ağacının kökü kaynatılır. Kaynatılan su koyu bir sıvı şeklini alır. Su soğutulur ve gargara yapılır. İltihapları yok eder diş ağrısını geçirir. Ama hasta bu suyu yutmaması gerekir eğer yutarsa ishal olur (K.K.3).

Diş ağrısında; bir bardak tuzlu su ile gargara yapılır ve ağrıyan dişin üzerine bir miktar tuz konur (K.K.10), (K.K.27).

İncirin meyvesinin kökünden çıkan süt, ağrıyan dişlerin üzerine dört-beş damla damlatılır (K.K.12).

Diş ağrılarında başvurulan kişilerin başında dinsel yönden tedavi eden hocalar gelmektedir. Hoca gelen hastalara “Bismillahirrahmanirrahim” dedikten sonra “Eûzü bi izzetillâhi ve kudretihi min şerri mâ ecidü ve ühâziru” diye yedi defa okunup üflerse ağrı geçer (K.K.50).

Alt diş ağrıyorsa, kaplumbağanın alt kabuğu yakılıp, külü ağrıyan dişin üzerine; üst dişler ağrırsa kaplumbağanın üst kabuğu yakılıp külü ağrıyan yere sürülerek ağrı kesilmeye çalışılır (K.K.24).

Kızgın şiş ile dişin çürük yeri yakılır. Daha sonra bal peteğinin mumu ile çürük yerin üzeri kapatılır (K.K.52).

Diş macunu ile beş on dakika kadar diş fırçalanır ve tuzlu su ile gargara yapıp, üzerine bir adet aspirin konur (K.K.40).

3.2.2. Kulak ağrısı

Eğer erkek çocuğun kulağı ağrıyorsa, kız çocuk annesinden sağılan süt, hasta erkek çocuğun kulağına damlatılır. Kız çocuğun kulağı ağrıyorsa erkek çocuk annesinden sağılan süt, hasta kız çocuğun kulağına damlatılarak tedavisi yapılır (K.K.26).

Kulak ağrısı için tavşan yağı bir parça alınıp hastanın kulağına konur. Sarımsak kulağa sığacak şekle getirilir ve zeytinyağına batırılıp kulağın içine bırakılır. Sarımsak yarım gün kadar bekletilir (K.K.12), (K.K.47).

Elçin böceği öldürülür ve zeytinyağına batırılıp kulak deliğine sokulur. Kulak deliğinde birkaç saat bekletmek yeterlidir (K.K.49).

Kulak ağrısı için eczanelerden temin edilen Penisilin ilacından birkaç damla damlatılır (K.K.3).

Kekik yağı, gliserin veya zeytinyağından birkaç damla damlatılır. Damlatılan yağların geri gelmemesi için kulak yukarıda kalacak şekilde yarım saat kadar yatırılır (K.K.61).

Elma rendelenip suyu çıkarılır ve ağrıyan kulağa birkaç damla damlatılır. Günde birkaç defa uygulama yapılabilir (K.K.24), (K.K.52).

3.2.3. Karın Ağrısı

Tarhanaya su karıştırılarak hamur haline getirilir. Hamur yufka şekline getirilip bir yüzüne biraz tuz ve zeytinyağı sürülüp, göbek üstüne yerleştirilir ve üzeri bir bez ile sıkıca sarılır (K.K.25).

Beş on tane papatyanın kurusu veya yeşili kaynatılıp çay gibi içilir. Günde bir çay bardağı içilmesi yeterlidir (K.K.48).

Bir demet mısır püskülün iki litre kadar suda kaynatılıp, günde bir bardak içilmesi karın ağrısını geçirmektedir (K.K.51).

Karnabahar küçük küçük doğranıp bir tencerede kaynatılır, soğutulup suyu süzülür. Sabahları yemekten yarım saat kadar önce, aç karnına bir bardak içilirse karın ağrısı kesilmiş olur (K.K.53).

Çam sakızınının, yöredeki adı çam akması olarak bilinmektedir. Günde fındık büyüklüğünde çam akmasınının yutulması karın ağrısını tedavi etmektedir (K.K.15).

Yörede yetişen ayvadana otu, kaynatılıp günde bir-iki bardak içilirse karın ağrısını iyileştirmektedir (K.K.52).

3.2.4. Baş ağrısı

Patates dilimlenip tuzlanır ve alın bölgesine bir bez yardımı ile sarılır. Her yarım saatte bir patates dilimleri değiştirilir (K.K.25), (K.K.47).

Hastanın alınına kolonya ile masaj yapılır. Hastanın başı daha sonra bir bez yardımı ile sıkıca sarılıp hasta biraz uyutulur (K.K.48).

Lavanta yağı, alına ve şakaklara sürülerek ovulur. Uygulamanın on-on beş dakika kadar yapılması gerekir (K.K.49).

Soğan dövülüp bir bez yardımı ile başa sıkıca sarılır. Bir-iki saate kadar etkisini göstermektedir (K.K.53), (K.K.49).

3.2.5. Sırt ağrısı

Sırt ağrısı genellikle orta ve yaşlı insanlarda görülen yaygın bir sağlık sorunudur. Yöre halkı bu durumlarda aşağıdaki uygulamaları yapmaktadır.

Zeytinyağı ağrıyan bölgelere iyice sürülerek ağrıyan yerlere yedirilir. Ardından masaj yapılarak ağrıyan bölge yumuşatılarak ağrı tedavi edilir (K.K.26).

Sırt ağrılarında başka bir yöntemde kupa tutmadır. Çay bardağı veya bunun için kullanılan özel bardaklar yardımı ile yapılmaktadır. Bardağın içinde küçük bir bez yakılır ve sırtta yapıştırılır. Yapışan bardak yirmi dakika kadar bekletilip çekilir. Sırtın ağrıyan yerlerine uygulanabilir (K.K.46).

Tuğla veya kiremit ateşte kızdırılıp suya sokulur ve bir bez içine sarılıp sırtın ağrıyan yerlerine konur. Tuğla ve kiremit soğuyunca tekrar ısıtılıp uygulamaya devam edilir. Uygulama ağrı geçene kadar yapılabilir (K.K.2).

3.2.6. Kulunç

Sırtın üst bölgesindeki kasların ağrması ve tutulmasına halk arasında “**kulunç**” ağrısı denilmektedir.

Ağrıyan yerlere zeytinyağı sürülür ve masaj yapılarak kulunçlar yok edilmeye çalışılır (K.K.46).

Kulunç olan kişi ellerini başının arkasında parmaklarından sıkıca birleştirir. Onu kaldıracak olan başka biri ise hastaya arkadan yaklaşır hastanın dirseklerinden kavrayıp yukarıya kaldırıp bırakır. Kulunç kırılana kadar devam edilebilir (K.K.61).

3.2.7. Boğaz ağrısı

Elma közlenir hafif soğutulur boğazın altına bir bezle yardımı ile sarılır. Sargı üç-beş saat kadar bekletilir (K.K.49), (K.K.47).

Taze karadut yapraklarından iki-üç tanesi boğaza sarılır. Yarın gün kadar boğazda bekletilir (K.K.50), (K.K.47).

Haşhaş kavurularak taştta srtlr. Bir kap içerisinde, ateşte biraz ısıtılıp boğaza bez yardımı ile sarılır. Veya soğan kaynatılıp sarılır (K.K.53).

Bir bardak suya biraz tuz koyup gargara yapılıp su tkrlr. Günde iki-üç defa bu uygulama yapılabilir (K.K.45).

Bal ve limon bir bardak ılık suda karıştırılıp sabah akşam içilir. Bu sayede boğaz yumuşar (K.K.61).

3.3. Mide Rahatsızlıkları

Mide rahatsızlıkları ilçede sık karşımıza çıkan bir rahatsızlıktır. Doktora gitmeden önce, halk geleneksel yöntemlerle bu şikyetlerden kurtulmaya çalışmaktadır. Ancak rahatsızlık kısa zaman içerisinde geçmez ise o zaman doktora başvurdukları gözlemlenmiştir.

3.3.1. Mide bulantısı

Hamile kadınlarda görülen mide bulantısını geçirmek için; Bir gün önceden köpek yalağına bırakılan ekmek yedirilirse mide bulantısı geçer (K.K.44).

Bir bardak sıcak suya bir tutam nane atılır. Yarım saat kadar demini alması beklenip içilir (K.K.26).

3.3.3. Gastrit

Özellikle sabah kahvaltılarında zeytin yenirken çekirdeğinin de yutulması gastrite iyi gelmektedir. Günde iki-üç tane yutulabilir. Zeytinin ekirdeğinin açık renkli olmasına dikkat edilmesi ve zeytinin doğal yollardan işlenmesi gerekmektedir (K.K.2).

Bir ay kaşığı yemek sodası suda eritilip içilir. Yemek sodası suda eritmeden de toz şeklinde yutulabilir (K.K.44).

Keçiboynuzu ezilip toz haline getirilir. Bir bardak su içinde bal ile karıştırılıp her sabah aç karnına içilir (K.K.45).

3.3.4. Ülser

Ebegümece bitkisi mide yaralarının ve mide ülserinin tedavisinde iyileştirici etkisi vardır. Ebegümece toplanıp çiçekleri ile suyun içerisinde biraz bekletilir ve içilir (K.K.7).

Bir ay boyunca sabahları, aç karnına üç kibrit kutusu büyüklüğünde tahin helvası yenildiği takdirde hastalığın iyileşmesi hızlanacaktır (K.K.40).

Defneyaprağı, suda ıhlamur çayı yapar gibi kaynatılıp süzülür ve günde bir-iki bardak içilir (K.K.50).

Meyan kökü suyunun içilmesi mide ülserinin tedavisinde iyileştirici rol oynamaktadır (K.K.49), (K.K.50).

Bir çay kaşığı kabartma tozu bir bardak suda eritilip içilir. Ülser ve mide bulantısına iyi gelmektedir (K.K.39).

3.3.5. Mide Ekşimesi

Bir bardak suya biraz elma sirkesi dökülüp yemeklerden sonra içilir. Bu sayede mide ekşimesi geçmektedir (K.K.44).

Aç karnına bir avuç çiğ nohut yenir veya ocaklıktan alınan bir tutam temiz kül yutulursa mide ekşimesi geçer (K.K.49).

Yemeklerden sonra bal yemek mide ekşimesine çok faydalıdır. Mide ekşimesi rahatsızlığı için yemeklerden sonra bir-iki kaşık bal yemek faydalıdır (K.K.43).

Ayran mide ekşimesine iyi gelmektedir. Günde bir-iki bardak soğuk ayran mide ekşimesini gidermektedir (K.K.47).

3.3.6. Mide Üşütmesi

Nane ile limon bir cezvede kaynatılıp, on beş-yirmi dakika kadar bekletilip içilirse mide üşütmesine iyi gelmektedir (K.K.3).

Mercanköşk otu ve ayvadana otu suda biraz kaynatılıp dinlendirilir. Daha sonra aç karnına günde bir çay bardağı kadar içilirse mide üşütmesine fayda sağlamaktadır (K.K.50).

Ebe gümece bitkisi bahar mevsiminde toplanır. Yeşili veya kurusu arpa unu ile kavurulur. Bir bezin içine sürülüp, midenin üzerine sarılır. Birkaç kere tekrarlanabilir (K.K.52), (K.K.49).

3.4. Bağırsak Rahatsızlıkları

3.4.1. İshal –Amel

Amel olan kişi, günde bir iki çay kaşığı kuru kahve yerse ishali kesmeye yardımcı olur (K.K.46), (K.K.48).

İshal olan kişiye, ateşte kavrulup, soğutulmuş buğdaydan bir-iki avuç yedirilirse ishal kesilir (K.K.26).

Haşlanmış patates püre haline getirilip yenirse ishal kesilir. Ayrıca bir iki tane muz yemekte ishali keser (K.K.1).

Bir bardak gazozun içine bir adet aspirin atılır, aspirin eriyene kadar karıştırılıp içilirse ishal kesilmiş olur (K.K.2).

Yörede yetişen meşe mazısı toz haline getirilip bir-iki çay kaşığı kadar çayın içine karıştırılıp içilirse ishal kesilmiş olur (K.K.29), (K.K.34).

Yarım limon suyu ile bir tatlı kaşığı kadar kahve karıştırılıp, yutulur ise ishal kesilmiş olur (K.K.40).

Yörede yetişen çöğür armudu kaynatılıp suyu içilir, armutları da yenirse ishal kesilmiş olur (K.K.50).

İshal olan kişiye iki-üç bardak demli çay içirilirse ishal kesilmiş olur. Akşama kadar ara ara demli çay içmesi gerekir (K.K.54).

İshal olan kişi iki avuç kadar sarı leblebi ile birlikte demli iki üç bardak çay içerse ishali iyileşir (K.K.10).

3.4.2. Kabızlık

Kuru erik, kayısı, incir; sabahları aç karnına birkaç tane erik, kayısı ve incir yemek ve arkasından ılık bir bardak su içmek kabızlığı önleyecektir (K.K.52).

Bahçe ve tarlalarda yetişen, bir tutam ayırık otu kaynatılıp suyu içilirse kabızlık geçmiş olur (K.K.53).

Semizotu kaynatılıp suyu içilir ve ardından semizotunun kendisi de yenirse kabızlık iyileşmiş olur (K.K.15), (K.K.50).

Kabız olan kişi sabahları aç karnına iki yemek kaşığı zeytinyağı içerse kabızlığı iyileşir (K.K.46), (K.K.48).

Erik ve kayısı hoşafı sabahları aç karnına bir kâse yenir ve suyu içilirse kabızlık tedavi edilmiş olur (K.K.46), (K.K.26).

Kirazın sapları kaynatılıp suyu içilir, ardından da meyvesi de yenirse kabızlığa iyi gelir (K.K.7), (K.K.47).

Ayvanın kabukları suda kaynatılıp sabahları aç karnına bir iki gün içilirse kabız olan kişi iyileşir (K.K.10).

Kabız olan kişi; sabahları aç karnına erik veya kayısı kompostosu yerse kabızlığı geçer (K.K.40).

Kabız olan kişi; haftada iki-üç kere zeytinyağlı pırasa yemeği tüketirse kabızlığı iyileşmiş olur (K.K.25), (K.K.26).

Sabahları aç karnına birkaç incir meyvesi yenir ve üzerine ılık su içilirse kabızlık rahatsızlığı iyileşmiş olur (K.K.51).

3.4.3. Mayasıl-Basur

Makat kanalında oluşan bir rahatsızlıktır. Kalıtsal özellik taşıyabilen hastalığın ana nedeninin uzun süreli kabızlık, büyük abdest alışkanlıklarındaki yanlışlıklar ve ıkınma olduğu düşünülmektedir.

Tarla ve bahçelerde yetişen yöredeki ismi ‘Demir bıtırağı’ olarak bilinen, bitki tohumları ile birlikte kaynatılıp suyu içilirse hastanın basurunda iyileşme olur (K.K.15).

Burçak kavrulur ve öğütülür. Nohut büyüklüğü şekline getirilip, günde bir avuç tüketilirse basur iyileşir (K.K.50).

Bir kilo kadar sarımsak soyulur, bir tencerede su ile kaynatılır. Temiz bir kavanoza dökülür. Hasta kavanozun üzerinde beş-on dakika kadar oturur. Günde bir defa uygulanır (K.K.25).

Gaz lambasının dibinde kalan tortu, temiz bir bez yardımı ile basurun üzerine sürülür. Bir saat kadar sonra ılık su ile yıkanır (K.K.15).

Mayasıl otu çiçekleriyle birlikte suda kaynatılıp, demlenerek çay şeklinde içilirse mayasıla faydası olmaktadır (K.K.26).

Basura en iyi tedavi yöntemlerinden biri sülük yöntemidir. Sülük basura yapışır ve içindeki kirli kanı temizler. Uygulama iki-üç kez yapılırsa rahatlama olacaktır (K.K.7), (K.K.47).

3.4.4. Bağırsak Kurdu

Akşamdan bir avuç nohut ıslanır sabah aç karnına suyu içilir. Sonra da nohutları yedirilir. Bu işlemden sonra bir saat kadar herhangi bir şey yedirilmez (K.K.44).

Sabahları aç karnına beş-altı tane çam pürçeği yenir. Hemen arkasında yemek yenmez bir saat kadar sonra yemek yenebilir (K.K.49), (K.K.7).

Aç karnına bir bardak kadar kabak çekirdeği, kabuğu ile birlikte çiğ olarak tüketilirse kurtlar dökülür (K.K.52).

Kıl kurtlarından kurtulmak için makata bir bez yardımı ile gaz yağı sürülürse, kıl kurtları dökülür (K.K.49).

Yarı pişmiş et üç defa çiğneyip çıkarılır, Hemen ardından bir bardak rakı içilirse kıl kurtlarının hepsi yok olur (K.K.34).

Arap otunun kökünden çıkan sütün bir iki damlası yutulursa, bir-iki saat içinde ishale dönüştürür ve mide temizlenir. Bu sayede kurtlarda dökülmüş olur (K.K.40).

3.5. Böbrek Rahatsızlıkları

Böbrek taşı, idrardaki kalsiyum ve ürik asit gibi belli maddelerin kristalleşmesi ve bu kristallerin zamanla kümeleşmesi sonucu oluşur. Böbrek taşı oluşum sebebi: Böbrek taşı oluşum sebebi tam bilinmemekle birlikte; Ailevi yatkınlık, idrar yollarında doğuştan olan

anomaliler, İçeriğinde kalsiyum bulunan mide asidini giderici ilaçların uzun süreli kullanımı, B6 vitamininin ve magnezyumun az alınması, Gut gibi hastalıkların neden olduğu bilinmektedir (Böbrek rahatsızlığı, 2018).

Yörede böbrek taşının düşürmek için en etkili yöntem; kese yoğurdunun suyunun içilmesidir. Sabahları aç karnına bir bardak kese yoğurdu suyunun içilmesi halinde kısa sürede taş kuma dönüşüp dökülür (K.K.44), (K.K.50), (K.K.34).

Çaltı gobağı, kara çula otu kaynatılıp içilirse; böbrekteki taşı düşürür ve idrar yollarındaki hastalıkları iyileştirir (K.K.34), (K.K.31).

Uşak il sınırları içinden bulunan, şifalı olarak bilinen, çeşmeden getirilen su sabahları aç karnına bir bardak içilir. Kısa sürede böbrek taşını düşürmektedir (K.K.40).

İki yemek kaşığı zeytinyağı ile bir tatlı kaşığı limon karıştırılıp sabahları aç karnına içilir. Bu işleme bir iki hafta devam edilirse taşlar kum haline gelir ve dökülür (K.K.1), (K.K.2).

3.6. Kalp ve Damar Rahatsızlıkları

3.6.1. Kolesterol

Bir-İki adet ceviz içi akşamdan sabaha kadar bir bardak suda bekletilir. Sabahları aç karnına suyu içilir cevizleri yenirse kolesterole iyi gelir (K.K.50).

Bir tutam maydanoz ile bir adet limon kaynatılıp, soğutulur ve günde bir bardak içilirse kolesterol düşer (K.K.44).

Sabahları aç karnına bir kaşık çörek otu veya bir-iki kaşık susam ezmesinin tüketilmesi kolesterolü düşürür (K.K.47).

3.6.2. Tansiyon

Yörede bulunan alıç meyvesi yenilir. Çayı demlenir günde bir bardak içilirse tansiyona iyi gelir (K.K.25).

Günde beş altı kaşık sarımsaklı yoğur veya sarımsaklı cacık yemek yüksek tansiyonu düşürmektedir (K.K.26).

Hastanın tansiyonu düşük ise bir bardak tuzlu su içmek tansiyonu dengelemektedir. Her gün aç veya tok karnına içilebilir (K.K.44).

Zencefil bitkisi kaynatılıp, günde bir su bardağı kadar içilirse düşük tansiyonu dengeler (K.K.35).

Yüksek tansiyon için; günde bir bardak sarımsaklı ayran içilirse tansiyon düşmektedir (K.K.55).

Günde bir bardak tuzlu ayran içilmesi durumunda; tansiyonu düşük olanlar şifa bulmaktadır (K.K.55), (K.K.34).

Günde bir bardak limonlu su veya bir yemek kaşığı limon suyu içilirse yüksek tansiyonun düşürülmesine yardımcı olur (K.K.40).

3.7. Solunum Yolu Rahatsızlıkları

3.7.1. Grip-Üşütme

Ayva yaprağı ve çam ağacının açmamış küçük kozalakları bir tencerede kaynatılıp suyu içilir. Nezle ve grip hastalığı için çok faydalıdır (K.K.7), (K.K.45).

Ihlamur veya Ayvadana bitkisi kaynatılıp, süzülür, sıcak sıcak suyu içilir. Sabah akşam içilebilir (K.K.29), (K.K.49).

Bir limon, kabukları ile birlikte, bir tutam nane ile kaynatılır. Sıcak içilmesi tavsiye edilmektedir (K.K.50).

Bir bardak pekmez ile yarım limon karıştırılıp içilir. Sabah akşam içilmesi halinde hasta çabuk iyileşir (K.K.46), (K.K.48).

3.7.2. Bronşit

Bronşit olan hastanın iki ayağının arasına bir kap su konur ateşte kızdırılan tuğla o kapın içine bırakılır. Hastanın üzeri bir battaniye veya yorganla örtülür bacak arasındaki kap alınmaz. Sıcak su içeriği nemlendirir ve ısıtır hasta bu sayede terler (K.K.47).

Zencefil, çörek otu, kara üzüm çekirdeği bal ile karıştırılıp aç karnına her sabah bir yemek kaşığı yenir (K.K.34).

3.7.3. Nefes darlığı:

Kırmızı bir turpun içi oyulur içine bal konur. O bal sabaha kadar bekletilir. Sabah aç karnına bardağın dibine toplanan karışım içilir. Bu uygulama haftada üç-beş defa tekrarlanır (K.K.49).

Nefes darlığı için günde yarım bardak kadar eşek sütü içilmesi bu rahatsızlığı giderecektir (K.K.15), (K.K.35).

Papatya çiçeklerinin bir tencerede kaynatılıp çay gibi tüketilmesi nefes darlığı ve öksürük rahatsızlığının tedavisinde kullanılır (K.K.34).

Bir çay kaşığı toz karabiber bir yemek kaşığı bal ile karıştırılarak hamur haline getirilir. Elde edilen karışım günde dört-beş kaşık tüketilebilir (K.K.45), (K.K.54), (K.K.44).

3.7.4. Astım

Keçiboynuzu pekmezinin içine biraz zencefil, kara üzüm pekmezi ve bal karıştırılır. Aç karına sabahları yenir (K.K.3).

3.7.5. Punta (Zatürre)

Bir kilo üzüm iyice ezilir ve zeytinyağı ile karılır. Elde edilen bu karışım hastanın vücuduna bir bez yardımı ile sarılır ve terlemesi için üstü örtülür (K.K.53), (K.K.55).

Eskiden zamanlarda; hayvan kesilir derisi kurumadan hastaya elbise gibi giydirilir ve yirmi dört saat kadar hastanın üzerinde kalması gerekirdi. Hasta derinin verdiği sıcaklık ile terler ve iyileşirdi. Ama günümüzde artık kullanılmayan bir uygulamadır (K.K.48), (K.K.43).

3.7.6. Öksürük

Çam sakızı, kara kovan balı, inek yağı ve bir-iki diş sarımsak karıştırılıp kaynatılır. Elde edilen karışım süzülerek hastaya içirilir (K.K.50).

Acı biber kaynatılıp, bir bardağa alınır içine bir-iki tatlı kaşığı şeker karıştırılarak hastaya içirilir. Bu karışım kısa sürede öksürüğü keser (K.K.23), (K.K.31).

Öksürük şiddetli ise hasta olan kişi öksüre öksüre mosmor kesilir. Bu tür hastalara Mor boğan olmuş denir. Hasta olan kişi başka bir muhtarlığa bağlı köye gider ve orada

hocaya okunur. Okuma işlemi Nazar duası veya bildiği kadar namaz surelerinden oluşmaktadır. Hastanın bileğine mor bir ip bağlanır ve üç tane düğüm atılır. Hasta ipi kendi muhtarlığına döndüğünde çözer (K.K.15).

Bir bardak ballı ılık suya bir çay kaşığı karabiber karıştırılıp içilir. Sabah akşam uygulama yapılabilir (K.K.10).

Öksürüğe yakalanıp bir iki gün içerisinde öksürük kesilmez ise ilçemizin Çortak mahallesinde bulunan 'Öksürük taşına' gidip şifa aranmaktadır. Öksürük taşı bir insanın geçebileceği şekilde oyuk bir taştır. Öksürük taşıdaki uygulama şu şekildedir: Hasta dua ederek öksürük taşının yanına gider. Taşın önünde durup üç defa İhlas suresi okur. Daha sonra öksürük taşından üç defa karşıya geçer. Geçme işlemi taşın etrafından dolanıp tekrar edilir. Hasta üzerindeki elbiseden bir parça yırtıp yakınında bulunan ağaca bağlar. Bez bağlama sırasında 'Yarabbi bana şifa ver!' diyerek dua eder. Hasta daha sonra arkasına bakmadan öksürük taşından uzaklaşır. Hasta çok yaşlı veya bu işi yapamayacak kadar küçük ise o zaman ona köyden birisi yardımcı olmaktadır (K.K.52).

3.8. Şeker Hastalığı

Üç-beş tane taze bamya sabahları aç karnına yenir. Uygulama bamyanın olduğu dönemlerde her gün yapılabilir (K.K.50), (K.K.49).

Çam ağacından elde edilen bir miktar çıra bir kavanoz su içinde üç gün bekletilir. Günde bir çay bardağı kadar içilir (K.K.50), (K.K.45).

Dağ eriği veya erik ağacının kökleri kaynatılıp süzülür ve günlük olarak tüketilirse şeker çare olmaktadır (K.K.35), (K.K.55).

Hasta bol bol ayva tüketir ve ardıç tohumunu kaynatarak çay gibi içerse şeker hastalığının iyileşmesi hızlanacaktır (K.K.3).

Bir kâse yoğurt içine yarım limon sıkılır ve günlük olarak tüketilirse şeker hastalığı zaman içinde düzelmektedir (K.K.49).

Dağ eriği kaynatılıp pestil yapılır ve günlük tüketilirse şeker hastalığına çare olmaktadır (K.K.25), (K.K.45).

3.9. Zehirlenmeler

3.9.1. Gıda Zehirlenmesi

Gıda zehirlenmesi, bozulmuş ya da mikrop bulaşmış yiyecekler yediğinizde metabolizmamızın ağır şekilde etkilenmesi sonucunda oluşan ciddi bir sağlık sorunudur. Aynı zamanda gıda kaynaklı hastalık olarak da tanımlanır; bakteriler, virüsler, parazitler ve bunların toksinleri, gıda zehirlenmesinin en yaygın nedenleridir. En önemli belirtileri arasında, kusma, ishal, karın ağrısı, baş dönmesi, bulantı ve kramplar bulunur(Gıda Zehirlenmeleri, 2018). Yörede tarım arazilerinin ilaçlanması sonucu sıkça zehirlenme vakaları yaşanmaktadır.

Zehirlenen kişi zorla kusturulur ve bir bardak kadar çiğ süt içirilir. Süt içtikten sonra yine kusturulur (K.K.44), (K.K.54).

Zehirlenen kişiye acilen ayran içilir ve kusturulur (K.K.48).

Zehirlenen kişiye iki-üç bardak tuzlu ayran içilir. Ardından kusturulursa zehirlenme önlenmiş olur (K.K.3), (K.K.7).

Zehirlenen hastaya çiğ yumurta içirilir ve ardından kusturulursa zehirlenmekten kurtulur (K.K.40), (K.K.38).

Hastaya tuzlu su veya çiğ süt içirildikten sonra hasta bir küfeye konur ve kusana kadar küfe çevrilir (K.K.50), (K.K.39).

3.9.2. Yılan-Akrep-Böcek Sokmaları

Yılan, akrep, böcek sokmaları yörede, özellikle bahar ve yaz mevsiminde sıkça görülmektedir. Yöre halkı akrep, yılan ve böcek sokmalarına karşı modern tıptan yararlandıkları kadar geleneksel yöntemlere de başvurmaktadır. Yörede en çok yılan akrep ve arı sokması ile karşılaşmaktadır.

Yılan sokmalarında; zehir hastanın vücuduna yayılmaması için bir ip yardımı ile sokulan yerin altı ve üstü bağlanır. Kesici bir alet ile sokulan yer hafif kesilir ve içindeki zehir dışına çıkarılır. Üzerine tuz dökülür ve zehirli bölge katran ve inek yağı karışımı ile sarılır (K.K.1), (K.K.2).

Böceğin ısırıldığı yerde, şiddetli kaşıntı, kızarıklık ve şişlik görülür. Sonra böceğin soktuğu yer iki parmak arasına alınıp, sıkılır ve zehirli kanın akması sağlanır (K.K.45).

Yörede kuyruklu diye tabir edilen sarı renkli bir akrep türü mevcuttur. Özellikle yaz aylarında tarla işi ile uğraşan kişileri sokmaktadır. Akrep sokması çok ağrılıdır.

Akrep sokmalarında, üç-beş tane kuzugöbeği mantarı bir litre suda bir gün bekletilir. Bekletilen su akrebin soktuğu yere sürülür (K.K.44), (K.K.45).

Akrep sokmasına karşı, taze incirden çıkan sütün birkaç damlası akrebin soktuğu yere damlatılır (K.K.41), (K.K.42).

Akrep soktuğu zaman, akrep yakalanıp, ezilir ve bir bez yardımı ile akrebin soktuğu yerin üzerine sarılır (K.K.25), (K.K.26).

Arı sokmalarında incir sütü kullanılır. Arının soktuğu yere bir iki damla incir sütü damlatılır (K.K.45).

Arının soktuğu yere buz konur ve sokulan yerin acısı geçene kadar bekletilir (K.K.25).

Arı soktuğu zaman, iğnesi çıkarılmaya çalışılır. Arının iğnesi çıksa da çıkmasa da bir adet soğan ikiye ayrılır ve arının soktuğu yere sürülür (K.K.37).

Arı sokmalarında; Arının iğnesinin bulunduğu yer ispirto ile güzelce temizlenir veya domates kesilip o bölgeye yapıştırılır (K.K.47).

3.10. Kanser

Yörede sıkça rastlanan hastalıklardan biri de kanser vakalarıdır. Yöre halkı hastalığın tedavi için önce modern tıptan yararlanmaya çalışır. Ancak modern tıp yeterli gelmeyince alternatif tıba yönelmektedir. Genellikle kulaktan kulağa yayılan, 'Kansere şu bitki daha iyi geliyor.' vb. sözlerle hareket edip bulabildiği bitkilerle tedavi olmaya çalışmaktadır.

Dere kenarında yetişen büyük yapraklı eşek gicirgeni kaynatılıp içilirse kansere çare olur (K.K.3).

Günde bir kaşık çörek otu veya çörek otu tohumu dövülüp yağı çıkarılır ve günde bir kaşık içilirse kanserli hastaya şifa olur (K.K.26).

Isırgan otunun kanseri önleyici etkisi vardır. Yörede yetişen ısırgan otunun yemeği yapıp suyu içilirse kansere çare olur (K.K.45).

Isırgan otunun tohumları, halis bal ile karıştırılıp, günde bir yemek kaşığı yenirse kanser hastalığına şifa olur (K.K.48).

3.11. Varis

Varis özellikle kadınlarda görülen bir rahatsızlık gibi algılansa da erkeklerde de varis hastalığı yaygındır. Yöre halkı kendince veya atalarından gelen bir birikim sayesinde bu hastalığı bildiği kadar tedavi etmeye çalışmaktadır.

Varis olan kişi, civar yerlerde bulunan sülükçü olarak bilinen kişilere gidip sülük tuttururlar. Sülük damarda bulunan kirli kanı temizler (K.K.2).

Varis hastaları genellikle varis çorabı kullanmaktadır. Çorap her gün giyilirse şifa bulunur (K.K.7).

Varisli hastalar, hacamat ile şikâyetlerinden kurtulmaktadırlar. Varislerin bulunduğu yerden bazen kupa ile bazen de şırınga ile kan alınarak tedavi edilir (K.K.22).

3.12. Prostat

Yörede kırk beş yaş üstü erkeklerde sıkça görülen bir rahatsızlıktır. Her erkeğin başına gelebilecek olan rahatsızlığa yöre halkı bitkisel çözümler üretmişlerdir.

Hasta olan kişi çam akmasının kurusunu, barut atımı kadar, sabahları aç karnına yutarsa prostatın büyümesi engellenir (K.K.47).

Isırgan otu sıkça yenir veya suyu çıkarılıp içilirse prostat büyümesinden kaynaklanan rahatsızlığı önler (K.K.40).

Domates çok tüketenlerde prostat rahatsızlığı pek görülmez (K.K.25).

Brokoli kaynatılıp, yemeklerden bir saat önce suyu aç karnına içilir. Bir hafta içilip üç gün ara verilir. Uygulama üç defa tekrarlanır (K.K.45), (K.K.47).

3.13. Sarılık

Yörede sarılık hastalığı özellikle yeni doğan bebeklerde görülmekle birlikte az da olsa büyüklerde de görülen bir rahatsızlıktır.

Karga kuyruğu otu ortasından ikiye ayrılır çıkan sıvı koklanır ise burundan akıntılar gelmeye başlar ve hasta iyileşir (K.K.43).

Ayrık otu kaynatılıp, bal ile karıştırılıp, sabahları bir bardak içilirse sarılık hastalığına şifa olmaktadır (K.K.34).

İlçenin Karabeyler mahallesinde bulunan şifalı sudan içilir ve banyo yapılırsa hastalık kısa sürede iyileşir. Şifalı suyun hem yeni doğan bebeklerde hem de büyüklerde hastalığı tedavi edici özelliği vardır (K.K.56).

Yeni doğan bebeklerde görülen sarılık için; bebeğin üzeri sarı bir yazma ile örtülür. Uygulama sarılık geçene kadar devam eder (K.K.26).

3.14. Sara

İlçede nadir görülen bir rahatsızlıktır. Sara hastaları sık sık sara nöbetleri geçirmektedir. Bu konuda yöre halkı pratik çözümler üretmişlerdir.

Sara nöbeti geçiren hasta, başını yere vurmaması için başı sıkıca tutulur. Bir soğan ikiye bölünüp hastaya koklatılır (K.K.48), (K.K.45).

Horozun ibiği ve taşlığı ile bir kâğıda yazılan dua muska şekline getirilir. Hasta muskayı taşıdığı müddetçe nöbet geçirmez (K.K.34).

Sara nöbeti geçirene hemen kolonya koklatılıp ayıltılmaya çalışılır (K.K.25).

3.15. Burun kanaması

Burun kanamaları her yaştan insanın başına gelebilecek rahatsızlıklardandır. Yörede sıkça karşılaşılan bir rahatsızlıktır.

Burnu kanayan kişi; yüz yukarı yatırılır ve başına soğuk su çalınır. On beş dakika kadar yüzü yukarı şekilde bekletilir (K.K.52).

Burun kanamalarında burun deliğine limon suyu damlatılıp hastanın başı geriye doğru yatırılır (K.K.45).

Burnu kanayan kişinin burnunun üst kısmından tutulur ve bir-iki dakika kadar sıkılır. Daha sonra başından bir kıl çekilir (K.K.44).

3.16. Kabakulak

Kabakulak ağrılı ve ateşli bir rahatsızlıktır. Özellikle çocuklarda görülen bir rahatsızlık olarak bilinir.

Kabakulak olan çocuklara tılsım yapılır. Tılsımı yapacak olan kişi ocaklıkta bulunan kömürlere ellerini sürüp siyahlaştırır. Daha sonra siyah ellerini hastanın boynuna dua okuyarak sürer. Sürme işi biterken hastanın çenesini elinin tersi ile yukarıya doğru iter (K.K.2), (K.K.26).

Kabakulak olan çocuğun boyun ve kulak kısmı yün ile sıcak tutulur ve bol su içirilir. Kabakulak olan kişiye et yedirilmez (K.K.44).

Elma kaynatılıp ezilir ve bir bez yardımı ile hastanın boynuna sarılır. Sargı bir gün kadar bekletilir (K.K.7).

Yumurtanın kabuğu yakılır ve ovalanarak toz haline getirilir. Toz haline getirilen kabuk buruna çekilir (K.K.55), (K.K.56).

3.17. Kızamık

Çocuklarda görülen bir rahatsızlıktır ve bulaşıcıdır. Kızamığa yakalanan çocukların ciltlerinde kızıl lekeler çıkmaktadır.

Kızamık olan çocuklara bol bol tatlı yedirilir (K.K.49).

Karabeyler mahallesinde bulunan, damlarca denilen bölgeden getirilen çamur çocuğun bedenine sürülür. Suyuyla da banyo yaptırılır (K.K.57).

3.18. Kansızlık (Anemi)

Anemi halk arasında bilinen adı ile kansızlık, kandaki kırmızı kan hücrelerinin sayısının azalması ve eksikliği ile ortaya çıkan bir rahatsızlıktır. Anemi oldukça sık rastlanan bir hastalıktır. Her yaş grubu, etnik köken ve ırk aynı oranda anemi riski taşımaktadır. Yine

cinsiyet de anemi riski açısından belirleyici bir etken olmamakla beraber, doğurganlık çağında olan kadınlar erkeklere göre daha fazla risk taşımaktadır (Kansızlık, 2018).

Yöre halkı anemi hastalığına yakalanalar için pratik tedavi yöntemleri geliştirmişlerdir.

Kansızlık hastalığına yakalanan hastalara büyük veya küçükbaş hayvanın dalağı yedirilir (K.K.25), (K.K.26).

Doğal yöntemlerle elde edilen kara üzüm pekmezi kansızlık hastalığını tedavi etmektedir. Bu tür hastalar günde bir çay bardağı kadar kara üzüm pekmezi içmesi halinde şifa bulur (K.K.47).

Sık sık büyük veya küçükbaş hayvanın karaciğerini yemek, kansızlık hastalığına tedavi etmektedir (K.K.10), (K.K.25).

3.19. Romatizma

Romatizma hastalığına, ısırgan otu çok iyi gelmektedir. Isırgan otu haşlanıp bir bezin içine konulur ve ağrılı yerlere sarılır. Uygulama haftada bir-iki defa yapılabilir. (K.K.47).

Romatizma hastaları için sülük tedavisi uygulanır (K.K.3).

Isırgan otu ve ebegümece küçük küçük doğranıp kaynatılır. Kaynatılan bitkiler bir bezin içine konur üzerine zeytinyağı dökülür ve ağrıyan bölgelere sarılır. Sargı kırk sekiz saat bekletilir. Sargı çıkarıldıktan sonra ağrı devam ediyorsa haftada bir bu uygulama yapılabilir (K.K.40).

Romatizma hastalarına kaplıcalar çok iyi gelmektedir. Hastalar bir-iki hafta boyunca kaplıcada kalır ve tedavi olmaya çalışır (K.K.11).

3.20. Psikolojik Rahatsızlıklar

3.20.1. Nazar

Yörede sıkça karşılaşılan bir rahatsızlıktır. Yöre hakkının çoğunluğu nazara inanmakta ve tedavisi için de çözüm üretmektedir. Yörede ‘göz değmesi veya göz ilmesi’ diye adlandırılmaktadır. Özellikle güzel yakışıklı ve değerli olan kişi veya eşyaya nazar değdiği inancı yaygındır. Yeşil ve mavi gözlülerin bakışları daha çok nazar oluşturmaktadır.

Göz ilen kişiye Felâk, Nâs ve Ayet-el kürsi duaları okunur. Okuduktan sonra okuyan kişi avucuna üfler ve ellerini hastanın yüzüne sürer (K.K.50).

Nazara uğrayan kişiye tuz kavurulur. Bir dığanın içine bir avuç kadar tuz konulup ocakta kavrulur. Hastanın üzerine beyaz bir bez örtülür ve kafasının üzerine bir tas su tutulur. Kavrulmuş tuz su dolu kaba dökülür. Uygulama sırasında Nazar duası, İhlas, Felâk ve Nas sureleri okunur (K.K.12), (K.K.29).

Melengiç ağacından yapılan küçük işlemeli çubuklar çocukların ve hayvanların boyunlarına nazar ilişmesin diye asılır (K.K.55).

Göz değen yani nazar olan kişinin önüne bir tutam üzerlik otu, otun üzerine de komşularından gözü değebilecek üç kişinin elbisesinden birer parça konur ve yakılır. Hasta olan kişi yanık üzerliğin dumanına tutulur ve uygulamayı yapan kişi bildiği dualardan okur. Yanık üzerlik otu daha sonra hastanın etrafında çevrilir (K.K.58).

Nazar olmuş kişilere; Kalem suresinin son iki ayeti okunur ve bir bardak suya üflenir. Okunmuş su hastaya içirilir (K.K.50).

3.20.2. Korku

Korku, mantıken kontrol altına alınamayan ve tehdide hissi algılanmasıdır. Terleme, titreme, çarpıntı olarak kendini gösterir. Korku hastalığı denilen psikolojik vakalarda, korku bu halin çok daha şiddetlidir. Kişi kendini korumak amaçlı, evinden çıkmaz, kimse ile görüşmez (Korku Hastalığı, 2018).

Yörede, korku hastalığına yakalananlar, çoğunlukla yörede okuyup, üfleyen, muska yazan hocalara gidip tedavi olmaktadır.

Amme suresinin ilk beş ayeti okunarak suya üflenir ve Kur'an-ı kerimden bazı ayetler bir kâğıda yazılarak muska haline getirilir. Hasta bu muskayı üzerinde taşıdığı müddetçe korkmaz (K.K.50).

3.20.3. Cin çarpması

Genellikle pis yer diye tabir edilen küllük, çöplük abdestlik altlarında dolaşan insanlara cin veya peri musallat olur. Musallat olan kişilerde huzursuzluk, hafif saldırganlık, el ve ayaklarında yamulma vb. haller görülür.

Bu tür hastalara yedişer defa Fatiha, Ayet-el kürsi, Kâfirûn suresi, İhlas, Felâk ve Nas sureleri okunur. Okuma sırasında hastanın suratında ağız çevresinde hafif bir yamulma olur. Hastanın ayakkabısının altı ile o yamulan yere hafif vurularak düzeltilir (K.K.50).

Korkmuş olanlara Ayet-el Kürsi ve Cin suresinin bir kısmı okunarak suya üflenir. Üflenen sudan hastaya içirilir. Sabah vakti kerahet vakti girmeden okunmasında fayda vardır. Bu işlem üç-beş defa tekrarlanır (K.K.50).

3.21. Pişik

Genellikle çocuklarda, az da olsa yatalak hasta ve hasta bezi takanlarda görülen bir rahatsızlıktır.

Çam ağacının çürük kısımları ovalanıp toz haline getirilir ve çocuğum pişik bölgelerine serpilir (K.K.58).

Kil toprağı suyla hamur haline getirilip, hastanın pişik olan yerine sürülür (K.K.10).

3.22. Ayak berkimesi

Ayak berkimelerinde çıra ile keçi kılı kavrulur. İçerisine biraz katran eklenir se sıcak olarak şiş bölgeye sarılır. Bir gün boyunca sargı çıkarılmaz. Hastanın dinlenmesi tavsiye edilir (K.K.49).

4. SELENDİ'DE TÜRBELER VE ŞIFALI SULAR

4.1. Türbeler

Selendi ilçesinde Anadolu'nun çoğu bölgesinde olduğu gibi türbe ve yatır ziyaretleri yapılmakta ve dinsel yönden şifa aranmaktadır. Selendi yöresinde bu tür ziyaret yerlerine 'yatır' ve 'türbe' isimleri verilmektedir. Özellikle çocuğu olmayan kişilerin uğrak yeri Nurullah Efendi yatırıdır. Diğer yatır ve türbelere de gidip orada yatan zatın yüzü suyu hürmetine dualar edilip dilekler tutulmaktadır. Günümüzde daha çok doktora gidip, şifa bulamayanların başvurduğu ziyaret yeri haline gelmiştir.

Yöre de yaşayan halk günümüzde ilk önce doktora gitmekte ve çare bulamayınca türbelere başvurmaktadır. Türbelere başvuranların ekonomik, kültürel ve eğitim yönünden incelendiğinde daha çok ekonomik durumu kötü, eğitim seviyesinin düşük olduğu kişilerin türbe ziyaret yaptığı gözlenmiştir. Türbeler kuldan çare bulamayanın, Allaha yardım dilediği yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.1. Çırac Abla Yatırı

Çocuğu olmayan, çocuğu hasta olan, çocukları erken ölen veya doğmadan ölen, buzağısı emmeyenler, askere gidecek olanlar bu yatıra gelirler.

Çırac Abla yatırını bir rivayete göre şöyledir: Bir zamanlar baba ve kız yalnız mutlu mesut yaşamış. Babası daha sonra evlenmiş. Evde huzursuzluklar başlamış. Kız bu durumun düzelmesi için geceleri devamlı ibadet edermiş. Kötü niyetli üvey annesi kızın kötü işler çevirdiğini, geceleri gizli gizli birisiyle buluştuğunu, kızın babasına anlatmış. Babası kızını öldüresiye dövmüş, kızını boyunduruğa koşup çift bile sürmüş. Bu kadar zulüm ve işkencelere rağmen kız bir türlü, geceleri nereye gittiğini söylememiş (K.K.59).

Babası bunun üzerine evin önünde taştan yapılmış, fırını yakıp, kızını içine atmış. Kız fırına atılır atılmaz, fırının içi çayır çimen olmuş. Kız beyaz bir güvercin olmuş, uçup fırının yanındaki bir ağaca konmuş. Beni arayan, soran burada bulsun demiş. Üvey annesi ve babası bu olay üzerine gözlerine inanamamışlar kızın erenlerden biri olduğunu görmüşler ve tövbe etmişler.

O günden sonra bu türbe şifa arayanların uğrak yeri haline gelmiştir. Türbeye mutlaka abdesti alarak girilir. Türbede normalde görevli yoktur ancak köydeki herkes, türbe ziyareti sırasında size yardımcı olabilir.

Yatıra gelenler, yanlarında tereyağı getirirler. Fırının yanında bulunan bakır bir tencerenin içine getirilen yağ bırakılır. Gelen hastalar bu yağdan hasta olan yerlerine sürerler. Bazen hasta olanlar yanlarında hastaya ait birkaç saç teli; hayvanı hasta olanlar ise birkaç hayvan kılı getirip yatırın içine koyar (K.K.59), (K.K.60).

Çocuğu olmayan bayanlarında uğrak yeridir. Çocuğu olmayan kadın yatıra gelince, yatırın içine sadece çocuğu olmayan kadın ve oranın görevlisi bir bayan girebilir. Görevli kadın ile yatırın başucunda dururlar, görevli kadın bir ip alıp, ipi kadının beline üç defa bağlayıp çözer. Çocuğu olmayan kadın yatırın yanında iki rekât namaz kılar ve çocuğu olması için dua eder. Daha sonra kadından alınan, birkaç tane saç teli yatırın bulunduğu odaya asılır ve çocuğu olması için adakta bulunulur.

Askere gidecek olan gençler bu yatırın yanına toplanırlar. Yatırdan alınan tereyağı, bu gençlerin alınlarına sürülür ve sağ salim askerden dönsünler diye dua edilir.

Çocuğu yaşamayanlar bu yatıra gelirler kendileri çocukları yaşasın diye Allaha dua eder burada adakta bulunurlar. Adakta bulunduktan sonra yedi yaşına kadar mutlaka bu adak yerine getirilmelidir. Kendisi gelemeyenler ise saç telinden bir tutam bu yatıra gönderir. Yatır görevlisi o kişi için dua edip bu saç tutamını yatırın yanına bırakır.

Buzağısını emzirmeyen inekleri için de buraya gelenler vardır. Gelirken hayvan sahibi bir miktar tereyağı ve buzağının kuyruğundan biraz kıl getirir. Tereyağı yatırın yanındaki bakır kabın içine, kuyruk kılı ise yatırın yanına bırakılır. Hayvan sahibi giderken bakır kaptan bir miktar tereyağını götürüp emzirmeyen hayvanın yiyeceğine karıştırır (K.K.60).

Annesini emmeyen veya ememeyen çocuklar için bu yatıra gelinir. Çocuk fırının önüne annesi veya başka bir kadın tarafından yatırılır; diğer kişi ise çocuğu kaldırır. Çocuğu yatıran kişi kaldırmaz. Daha sonra çocuğun ağzına bir miktar yağ sürülür. Çocuğun emmesi için dua edilir (K.K.59).

Yeni araba alanlar buradaki yağdan alıp araçlarının tekerlerine sürerlerse kaza olmayacağına inanılır (K.K.59).

4.1.2. Nurullah Efendi Türbesi

Nurullah Efendi o bölgede yaşamış, evliya, ermiş, eren vs. olduğuna inanılır. Nurullah Efendi türbesi özellikle çocuğu olmayan kişilerin uğrak yeri haline gelmiştir.

Türbeye girmeden önce abdest alınır. Daha sonra yatırım etrafında çocukları olmayan karı ve koca üç defa tur atar. Tur atma işi bittikten sonra karı ve koca sıra ile yanlarında getirdikleri yazma ile mezar taşına bellerinden bağlanıp çözülür. Bağlama işlemi karı ve koca için ayrı ayrı üç defa tekrar edilir. Çocuğu olmayanlar, mezarın yanlarında bulunan oyuk yerlere ellerini sokarak oyuktan böcek çıkarmaya çalışırlar. Oyuktan bir tutam toprak veya ot alınıp içiresinde böcek var mı diye kontrol edilir. Böcek çıkarsa, hemen koynunun içine koyar. Böcek çıkmaz ise bu işlem birkaç kez tekrar edilir. Eğer çıkan böcek karınca ise kızı olacak anlamına gelmektedir. Oyuktan karıncanın dışında böcek çıkarsa erkek evlat olacağına işaret eder (K.K.37).

Türbenin yanında iki rekât şükür namazı kılınıp, dualar edilir ve adakta bulunulur. Eğer hastanın maddi durumu iyi ise; genellikle yedi tane adak adanır. Her bir adak yaşına bastıkça kesilmek suretiyle, yedi yaşına kadar her yıl bir tane kesilerek, yedisi de tamamlanır. Maddi durumu iyi olmayanlar ise bir veya üç adakta adayabilir. Çocuğu olan kişiler evlatlarına kız olursa Fadime, erkek olursa Nurullah isimlerini verirler (K.K.37).

4.1.3. Ömer Dede Türbesi

Ömer Dede türbesi, Selendi ilçe mezarlığının zirvesinde bulunmaktadır. Ömer dedeni ilçeye tam olarak ne zaman geldiği bilinmemektedir. İlçeye gelip yerleşen Ömer Dede, halka iyiliklerde bulunmuş, çok değerli bir âlim olarak bilinir. Bazı rivayetlere göre evliya olduğu söyleyenlerde bulunmaktadır. Hastalığı, sıkıntısı, dileği olan birçok kişi türbeyi ziyaret eder. Türbede dualar edilir. Dilekte bulunulur. Türbenin yanında bulunan ağaca kim için dilekte bulunuluyorsa, o kişinin elbisesinden alınan küçük bir bez parçası bağlanır (K.K.61).

4.1.4. Zeynel Abidin Türbesi

Yağcı Dağı'nın zirvesinde bir türbedir. Rivayete göre Zeynel-i Abidin buraya gelerek yerleşmiştir. Yağcı dağı zamanında askeri ve güvenlik olarak haberleşmenin olmadığı ve

eski dille haberleşmenin yapıldığı zamanlarda çok önemli bir yerleşim alanıydı. Burayı Bizanslılar, Osmanlılar ve Cumhuriyet döneminde Demirci Akıncıları kitabında da belirtildiği gibi gözetleme kulesi olarak Mehmet Efe ve kuvvetleri tarafından Kurtuluş mücadelesinde kullanılmıştır. Düşmanın nerelerde ne yaptıkları bu dağdan ateş yakarak haber ediliyordu. Zeynel Abidin de burada ikamet eden Bir vatanperver âlim ve askerdir. Buraya gelenlere kana kana su bulup içirdiği için bu dedenin adına kandırmış dede de denilmektedir. Kandırmış dedenin bu gün Yağcı köyü sakinlerinde torunları yaşamaktadır. Buradaki mezar değişik rivayetlere göre kandırmış dedenin mi yoksa başka birine mi ait olduğu kesinlik kazanmamıştır. Ama halk burada yatan zatın ululuğuna inanırlar ve ona saygı duyarlar (Zeynel Abidin, 2017).

Halk burada mezarı bulunan zata Kandırmış Sultanı(Karataş sultanı demektir.) diye hitap etmektedir. Son yıllarda yapıldığı anlaşılan mezar vardır. Üzerinde Karataş Sultanı diye hitabet vardır. Halk burada yatan kişinin Anadolu erenlerinden olduğunu saymaktadır. Hakkında söylenen birçok olay vardır. Mezarında herhangi bir tarih yoktur buraya ne zaman geldiğine dair kesin bir tarih yoktur. Kazıklıda bulunan Nurullah Efendi ile kardeş olduğu söylenmektedir (Argaç, 2008: 5).

Halk arasında ermiş olarak bilinen bir zattır. Bu nedenle ziyaret edip dua edenler, dilekte bulunanlar olur (K.K.37).

4.2. ŞİFALI SULAR

Su, canlıların yaşam kaynağıdır. Genellikle atalarımız yerleşim olarak ırmak, göl, dere kenarı gibi mekânlara yerleşerek yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Araştırmamıza konu olan Selendi halkı da bir çay kenarını seçip yerleşmiştir. Yöre halkı ilçede buluna bazı suların hastalıklara şifa olduğunu tespitinden beri tedavi amaçlı da kullanmaktadır. Yörede tespit edilen şifalı suları araştırıp, anlatmaya çalıştık.

4.2.1. Sarılık suyu

Sarılık hastasında, halsizlik, iştahsızlık, mide bulantısı, karnın sağ üst kısmında ağrı, derinin ve gözünün sararması ve idrarın koyulaşması gibi belirtiler görülür. Kısa süren ateş olabilir. Özellikle yeni doğan çocuklarda görülen bir rahatsızlıktır. Bu tür hastalığa yakalananların büyük çoğunluğu, Karabeyler köyünün, Kafalar mahallesinde bulunan sarılık kuyusunu şifa aramak için gitmektedir.

Hastalar yanlarında getirdikleri; soğan, yumurta ve ekmeği kuyunun başında yer ve kuyu suyundan içerler. Ayrıca hastalar kuyu başında şifa bulmak için iki rekât namaz kılıp dua etmektedir. Eğer hasta çocuk ise kuyunun başında banyo yaptırılır ve çocuk su içme yaşında ise suyundan da içirirler.

Hastaların çoğu yanlarında getirdiği kaplara bu şifalı sudan doldurup evlerine götürür. Göttürdükleri suyu içerler ve artan suyla da banyo yaparlar. İsteyen kuyu başında da banyo yapabilir.

Hasta daha sonra şifa bulmak için kuyunun yanına bir iki lira bırakır, Parayı kuyunun içine atan hastalar da olmaktadır. Hasta kuyunun başından ayrılmadan önce yakınında bulunan bir ağaca elbisesinden bir parça yırtıp, bağlar. Hasta olanlar birbirini takip eden üç cumartesi bu işlemi tekrar eder (K.K.56).

4.2.2. Kusuru Çeşmesi

Vücudun değişik yerlerinde çıkan sulu yaraların ve egzama gibi hastalıkların tedavisinde başvurulan şifalı çeşme olarak bilinmektedir. Hasta çeşmenin önündeki çamurdan alıp sulu yaralara sürer. Çamur yarım gün kadar bekletilir. Bu uygulama yara iyileşinceye kadar uygulanabilir. Hasta yanında gelirken bir soğan getirip çeşmenin başında ikiye kesip orada bırakır. Soğanı bırakmasındaki amaç; hastalığının acısının orda kalması içindir. Bazen şeker ve bozuk para bıraktıkları da olmaktadır. Hasta mutlaka çeşmeden su içer. Eve giderken de yaralara sürmek için çamur ve banyo yapmak için su götürmektedir (K.K.62).

4.2.3. Damlarca

Kayalıkların aralarından damlayan sular, nedeniyle 'Damlarca' ismini almaktadır. Vücudun değişik yerlerinde çıkan yaralara ve kızamık hastalığına iyi geldiği bilinmektedir. Vücudunda alerjik ve kaşıntılı yaralar ve kızamık çıktığında yöre halkı damlayan suların oluşturduğu yosun ve çamurlardan alıp yaraların üzerlerine sürmektedir. Çamur kuruyana kadar bekletilir. Uygulama ara sıra yapılabilir (K.K.57).

SONUÇ

Halk hekimliği ve ocaklar ÷lkemizin diğer b÷lgelerinde olduğu gibi Selendi'de de varlığını devam ettirmektedir. Halk hekimliği konusunda yapılan çalışmalar taranmış ve bu bilgiler ışıkında y÷rede halk ile y÷z y÷ze g÷r÷ř÷lm÷ř, ocaklar ve geleneksel tedavi y÷ntemleri hakkında bilgiler toplanmış ve bir araya getirilmiştir.

Çalışmada Selendi merkez ve k÷ylerinde ocaklar ve geleneksel tedavi y÷ntemleri tanıtılmaya çalışılmıştır. Selendi y÷resindeki ocakların, geleneksel tedavi şekillerinin, t÷rbe ve şifalı suların derlenip kayıt altına alınması ve gelecek kuşaklara bırakılması için bu çalışma yapılmıştır.

Y÷rede bulunan ocaklar konusunda ön araştırma yapılarak, ocaklıların evde olabileceği zamanlarda gidilip y÷z y÷ze g÷r÷ř÷lm÷ř ve bazı uygulamalar bizzat izlenmiş, ses kaydı ve fotoğraflarla kayıt altına alınmıştır. Araştırmalarımız sonucunda y÷rede yirmi yedi tane ocak tespit edilmiş ve bu ocakların tedavi şekilleri ve tedavide kullandığı malzemeler kayıt altına alınmıştır.

Y÷rede halk arasında “kocakarı”, “ocaklı”, “÷f÷r÷k÷” vs. isimleri ile anılan kişiler tedavi y÷ntemlerini b÷y÷klerinden g÷rerek ve ÷đrenmiřlerdir. Ocaklıların oğu ‘El alma’ y÷ntemi ile ocaklı olmuşlardır. Bu kişilerin yapmış olduğu uygulama neticesinde birçok hastalığa şifa bulunmaktadır. Ocaklarda ‘Ara kesme’ olarak isimlendirilen sembolik bir ÷cret karşılığında bu iş yapılmaktadır.

Araştırmalarımız neticesinde y÷rede kullanılan tedavilerde; bitkiler, bitkisel çaylar, hayvansal ÷r÷nler, t÷rbeler, şifalı sular, g÷m÷ř para, taş, ateş, t÷k÷r÷k, k÷l, toprak önemli bir yer tutmaktadır.

Halkın tedavi için direk başvurduğu şifalı sular ve dini y÷nden şifa aradığı t÷rbeler hakkında bilgilerin çoğu y÷z y÷ze g÷r÷şme ile elde edilmiş ve “Ziyaret Yerleri ve şifalı Sular” başlığı altında anlatılmıştır.

Gelişen kitle iletişim araçları halk hekimliği tedavi y÷ntemlerini etkilemektedir. Halk ÷zellikle televizyonlarda çıkan bitkisel tedavi yapan kişileri takip etmekte ve bu bilgileri yaşamlarında uygulamaktadır. Bu nedenle de geleneksel tedavi y÷ntemleri ve ocaklar yavaş yavaş değişmekte ve yok olmaktadır. Bu iletişim araçları b÷lgeler arasındaki uygulama farklılıklarını ortadan kaldırmaya ve hepsini birbirine benzetmeye başlamıştır. G÷n÷m÷zde kaybolmaya y÷z tutan ocakları ve halk hekimliği uygulamalarının kayıt altına alarak kaynak haline getirdik.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1969). Türkiye folklorunda halk hekimliği ve özellikleri, DTCF Dergisi, XXVI:1-9
- Acıpayamlı, O. (1989), Türkiye Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönden İncelenmesi. Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri (s.1-9). Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2010). Türk Halk Hikâyelerinde Halk Hekimliği. Milli Folklor Dergisi. Ankara: Geleneksel Yay. 11. S.86. ss.5-19
- Araz, R. (1995). Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: s.180.
- Arğaç, N. (2008). Yörük-Ani Selendi Tarihi. İstanbul: s.5-151
- Artun, E. (2005). Türk Halkbilimi. İstanbul: Kitabevi Yayını,
- Ataman, M. (1973). Halk Hekimliği: Türk Folklor Araştırmaları Dergisi. 15, 290:6742.
- Bayat A. H. (1989). Türk Dünyasında Özellikle Anadolu Tıbbi Folklorunda Akıl Hastalıklarının Tedavi Yolları ve Kaynakları, Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları. s. 59-83
- Boratav, P. N. (1994), 100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul: Gerçek Yayınevi. s.122-123
- Çevik, B. (2008). Konya'da Halk Hekimliği Uygulamalarının Dünü ve Bugünü. Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çopuroğlu, C. (2003) İnsan-Çevre-Kültür İlişkisi Çerçevesinde ' Fırat Havzasında Halk Hekimliği. s.21-22
- Durmuş, İ. (2012). Türk Kültür Çevresinde Dağlanma Geleneği, Folklor. 95, s. 114-121
- Efe, A. (1993) Rahmanlar(Selendi-MANİSA)Kurşun-Çinko Yataklarının Jeolojisi. Oluşumu ve Kökeni. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Emecen, F. (2002). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Fetret Döneminde Türkler, C.9, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları. s. 28-48
- Ergül, T. (2007). Kurtuluş Savaşı'nda Manisa. Ankara: 2. Baskı.
- Artun, E. (2009). Türk Halkbilimi. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Filizok, R. (1991). Ziya Gökalp'ın Edebî Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. s.75.
- İyiyol, F. (2012). Bosna-Hersek'te Ocaklar: Živčić-Vukeljić ve Mesudije Tekkeleri. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 63. s.191-193

- Karakaş, A. (2012). Osmaniye Halk Hekimliğinde Ocaklar ve Bunlara Bağlı Uygulamalar/Ocaks and Their Applications in Osmaniye Folk Medicine. Mustafa Kemal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 12.32 s.321
- Kumartaşlıoğlu, S.(2015). Fatma Ana Üzerine Anlatılan Efsaneler. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi 6,6, s.106
- Ocak, A. Y. (1984). Türk Halk İnanç ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri. Ankara, s.3
- Ocak, A. Y. (2012) Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri. İstanbul: İletişim Yay. s.148
- Öngel, G. (1997). Denizli Halk Hekimliğinde Ocaklar, T.C. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli.
- Özaslan, A. (2012). Halk Hekimliğinde Ocaklık Kurumu ve Araban (Gaziantep) İlçesi Örneğinde kadın ocaklılar, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, H. H. (1995). *Sivas Ulaş'ta Halk Hekimliği Uygulamaları*. Ankara: Ürün Yayın. S.1
- Salihli Belediyesi, (2004) *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Fotoğraflarla Salihli*, Salihli: Çağlayan Matbaacılık. s.141.
- Şar, S. (2008). Anadolu'da Rastlanan Halk hekimliği Uygulamalarına Genel Bir Bakış. s.1167.1168
- Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi*, Ankara: Bilgi Yayınevi. s. 100- 104
- Turan, Ş.(1993). *Çukurova Kına Geleneğinde Ağıt Türküleri Geleneği*. II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri.1991. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Türkdoğan, O. (1991). *Kültür ve sağlık-hastalık sistemi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:2213, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 522, Araştırma ve İnceleme Dizisi: 17, İstanbul.
- Türkyılmaz, Ş. (2007). *Selendi (Manisa) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü*. Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Umar, B. (1993). Türkiye'deki Tarihsel Adlar. İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayını.
- Üçer, M. (1973). Ocaklar. Sivas Folkloru. 1: s.3-5

İnternet Kaynakları

Böbrek rahatsızlığı, (2018). <http://bobrekagrasi.com/dogal-tedavi/bobrek-tasi-dusuren-bitki-ve-caylar>. Erişim tarihi: 18.6.2018

Gıda zehirlenmeleri, (2018) Gıda zehirlenme belirtileri

<https://www.medikalakademi.com.tr/gida-zehirlenmesi-belirtileri-ve-tedavisi/> Erişim tarihi: 17.06.2018

Kansızlık, (2018). Kansızlık <https://bilgihanem.com/anemi-kansizlik-nedir>. Erişim tarihi: 18.06.2018

Korku hasatlığı, (2018). <https://www.mailce.com/korku-hastaligi-nedir-ve-nasil-tedavi-edilir.html>. Erişim tarihi: 18.6.2018

Ocak, 2016. Ocak kavramı http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56a544f2a430d2.35048479. Erişim tarihi: 25.01.2016

Selendi 2015. Selendi tarihi. http://www.selendi.gov.tr/default_B0.aspx?content=191. Erişim Tarihi: 07.09.2015

Selendi, 2015 Selendi Hakkında bilgi <http://www.selendi.bel.tr/index.php?md=showpage&pID=12&navi=subMenu2&link=subMenuItem5>. Erişim tarihi: 07.09.2015

Selendi, 2015. selendi coğrafi konum. http://www.selendi.gov.tr/default_B0.aspx?content=195 Erişim Tarihi: 08.09.2015

Selendi, 2015. Selendi Kültür ve turizm http://www.selendi.gov.tr/default_B0.aspx?content=209 Erişim Tarihi: 08.09.2015

Selendi, 2015. Selendi Nüfusu. http://www.selendi.gov.tr/default_B0.aspx?content=194. Erişim tarihi: 07.09.2015

Selendi, 2015. Selendi Ulaşım. http://www.selendi.gov.tr/default_B0.aspx?content=269 Erişim tarihi: 08.09.2015

Zeynel Abidin. (2017). Zeynel Abidin hakkında bilgi. (http://www.sehiralem.com/Manisa/Selendi/Gezilecek_Yerler/2238/selendi-omer-Dede-Ve-Zenel-i-Abidin-Turbesi.html) Erişim tarihi: 17.09.2017

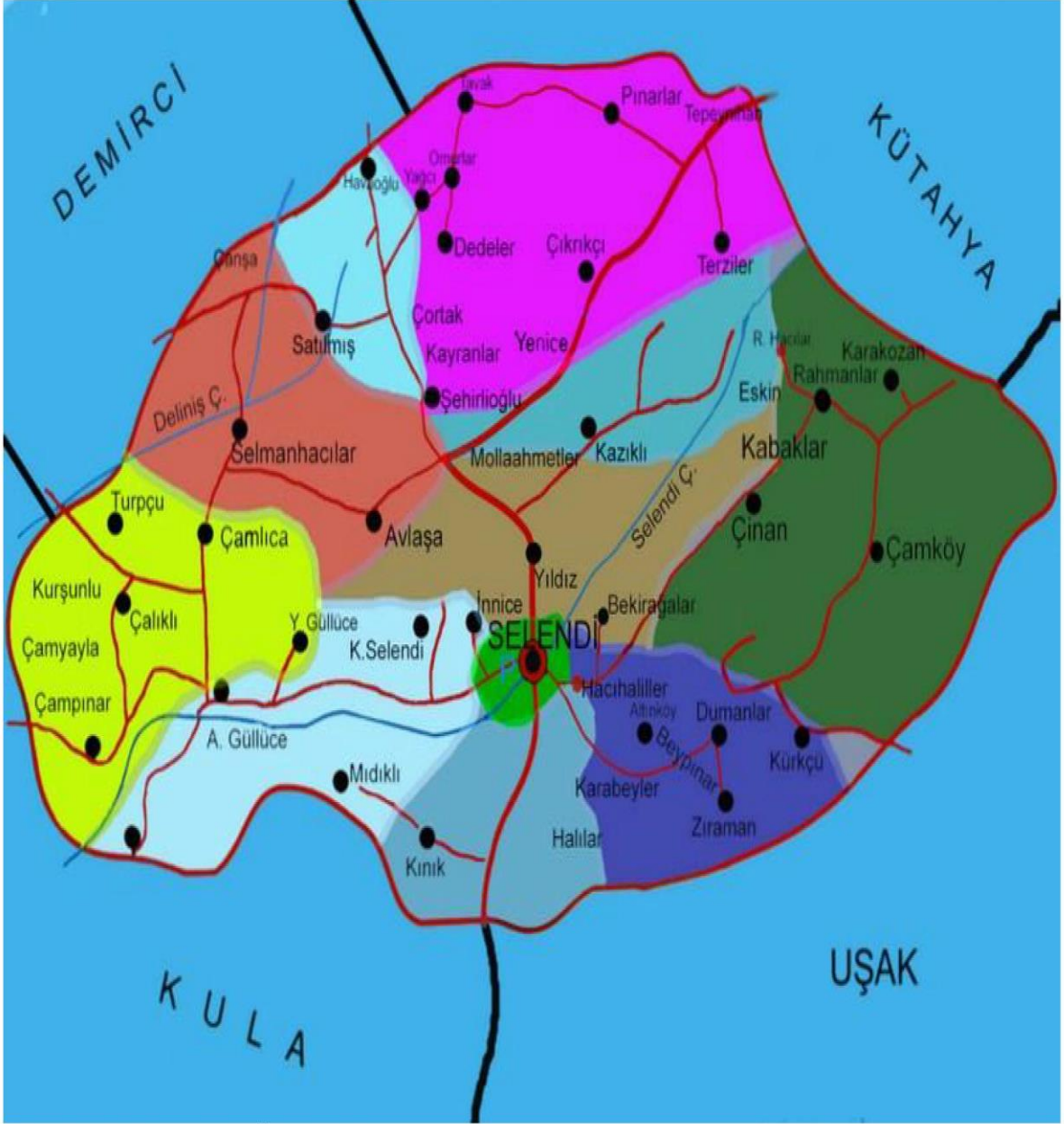
KİŞİ NO	ADI SOYADI	YAŞI	ÖĞRENİM DURUMU	YAŞADIĞI YER
K.K. 1	Nazmi KAHRAMAN	57	İlkokul	Karabeyler Mah.
K.K. 2	Fadime KAHRAMAN	55	İlkokul	Karabeyler Mah.
K.K. 3	Emin SEMİZ	83	İlkokul	Yenice Mah.
K.K. 4	Ayşe ÖZCAN	76	Okuma-yazma yok	Karaselendi Mah.
K.K. 5	Bayram AKARSU	81	Okuma-yazma yok	Yenice Mah.
K.K. 6	Neslihan KAKIZ	71	Okuma-yazma yok	Mollaahmetler Mah.
K.K. 7	Selver USLU	69	İlkokul	Karabeyler Mah.
K.K. 8	Ahmet KUM	73	Okuma-yazma yok	Mollaahmetler Mah.
K.K. 9	Mehmet Ali KARAKUŞ	59	İlkokul	Yıldız Mah.
K.K. 10	Hafize ATEŞ	60	Okuma-yazma yok	Kınık Mah.
K.K. 11	Münevver İNCE	60	Okuma-yazma yok	Mıdıklı Mah.
K.K. 12	Tevfik GÜRBÜZ	80	Okuma-yazma yok	Karabeyler Mah.
K.K. 13	Burhan ÜNAL	70	İlkokul	Dumanlar Mah.
K.K. 14	Cennet ATAŞMAN	85	Okuma-yazma yok	Yakuplar Mah.
K.K. 15	Ayşe KILIÇ	83	Okuma-yazma yok	Mıdıklı Mah.
K.K. 16	İbrahim KAÇAR	64	İlkokul	Halılar Mah.
K.K. 17	Seyhan KARACA	68	İlkokul	Beypınar Mah.
K.K. 18	Kamil KAHRAMAN	81	Lise	Selendi/Merkez
K.K. 19	Nazmiye ATAŞMAN	56	İlkokul	Yakuplar Mah.
K.K. 20	Fatma KOŞER	66	Okuma-yazma yok	Avlaşa Mah.
K.K. 21	Ahmet KAYGISIZ	92	Okuma-yazma yok	Dumanlar Mah.
K.K. 22	Hüseyin YÜKSEL	56	İlkokul	Selendi/Merkez
K.K. 23	Dudu ŞAHİNKAYA	68	Okuma-yazma yok	Dedeler Mah.
K.K. 24	Cemal ŞAHİNKAYA	73	İlkokul	Dedeler Mah.
K.K. 25	Tahsin ÇANLI	73	İlkokul	Kınık Mah.
K.K. 26	Teslime ÇANLI	70	Okuma-yazma yok	Kınık Mah.
K.K. 27	Şükriye ŞENTÜRK	67	Okuma-yazma yok	Kınık Mah.
K.K. 28	Döndü ÖZCAN	73	Okuma-yazma yok	Karaselendi Mah.
K.K. 29	Raziye GÜRBÜZ	79	Okuma-yazma yok	Karabeyler Mah.
K.K. 30	Hatice ACUN	100	Okuma-yazma yok	Karabeyler Mah.
K.K. 31	İsmail ACUN	80	Okuma-yazma yok	Kayranlar Mah.
K.K. 32	Sultan ÇELİK	83	Okuma-yazma yok	Yenice Mah.
K.K. 33	Fadime KAKIZ	77	Okuma-yazma yok	Mollaahmetler Mah.
K.K. 34	Elif SEMİZ	73	Okuma-yazma yok	Yenice Mah.
K.K. 35	Fikri KILIÇ	56	İlkokul	Mıdıklı Mah.
K.K. 36	Zeynep AKKOÇ	86	Okuma-yazma yok	Ramazanlar Mah.
K.K. 37	Durdu KARAKUŞ	84	Okuma-yazma yok	Kazıklı Mah.
K.K. 38	Fadime GÖKBUĞA	71	Okuma-yazma yok	Eskin Mah.

K.K. 39	Nurullah GÖKBUĞA	76	İlkokul	Eskin Mah.
K.K. 40	Mustafa ÖZDEMİR	81	İlkokul	Çortak Mah.
K.K. 41	Mürşide ŞENTÜRK	48	İlkokul	Selendi/Merkez
K.K. 42	Mustafa ÖZDEMİR	87	İlkokul	Dumanlar Mah.
K.K. 43	Hüseyin ÖZDEMİR	77	İlkokul	Satılmış Mah.
K.K. 44	Ayşe TUTAR	51	İlkokul	Çinan Mah.
K.K. 45	Meliha ÖZKAN	35	İlkokul	Selendi/Merkez
K.K. 46	Gülistan ÖZKAN	38	İlkokul	Selendi/Merkez
K.K. 47	Ekrem USLU	70	İlkokul	Karabeyler Mah.
K.K. 48	M. Ali ÖZKAN	96	Okuma-yazma yok	Karabeyler Mah.
K.K. 49	Fadime ÇALIŞKAN	86	Okuma-yazma yok	Selendi/Merkez
K.K. 50	Ahmet ZIRAMAN	76	İlkokul	Zıraman Mah.
K.K. 51	Fatma ÖZDEMİR	85	Okuma-yazma yok	Çıkrıkçı Mah.
K.K. 52	Salih DOYMUŞ	67	İlkokul	Çortak Mah.
K.K. 53	Hüseyin ATAŞMAN	87	Okur-yazar	Yakuplar Mah.
K.K. 54	Nurullah TUTAR	54	Lise	Çinan Mah.
K.K. 55	İsmet AKINCI	68	İlkokul	Mıdıklı Mah.
K.K. 56	Durmuş GÜRBÜZ	67	İlkokul	Karabeyler Mah.
K.K. 57	Nurettin KAHRAMAN	80	İlkokul	Karabeyler Mah.
K.K. 58	Firdevs SÖĞÜT	60	İlkokul	Kınık Mah.
K.K. 59	Hasan DEĞİRMENCİ	76	İlkokul	Çaşa Mah.
K.K. 60	Halime DEĞİRMENCİ	73	Okuma-yazma yok	Çaşa Mah.
K.K. 61	Osman ÇALIŞKAN	60	İlkokul	Selendi/Merkez
K.K. 62	İbrahim KARAKUŞ	63	Lise	Yıldız Mah.

Tablo 1: Kaynak kişiler tablosu.

EKLER DİZİNİ

Fotoğraf- 1: Selendi İlçe Haritası

Fotoğraf- 2 :Damlarca: Kızamık tedavisinde kullanılan şifalı su.

Fotoğraf- 3 : Köstebek tedavisinde kullanılan çamur toplar.

Fotoğraf- 4: Romatizma tedavisi uygulanmış bir hasta.

Fotoğraf- 5: Romatizma tedavisinde kullanılan malzemeler.

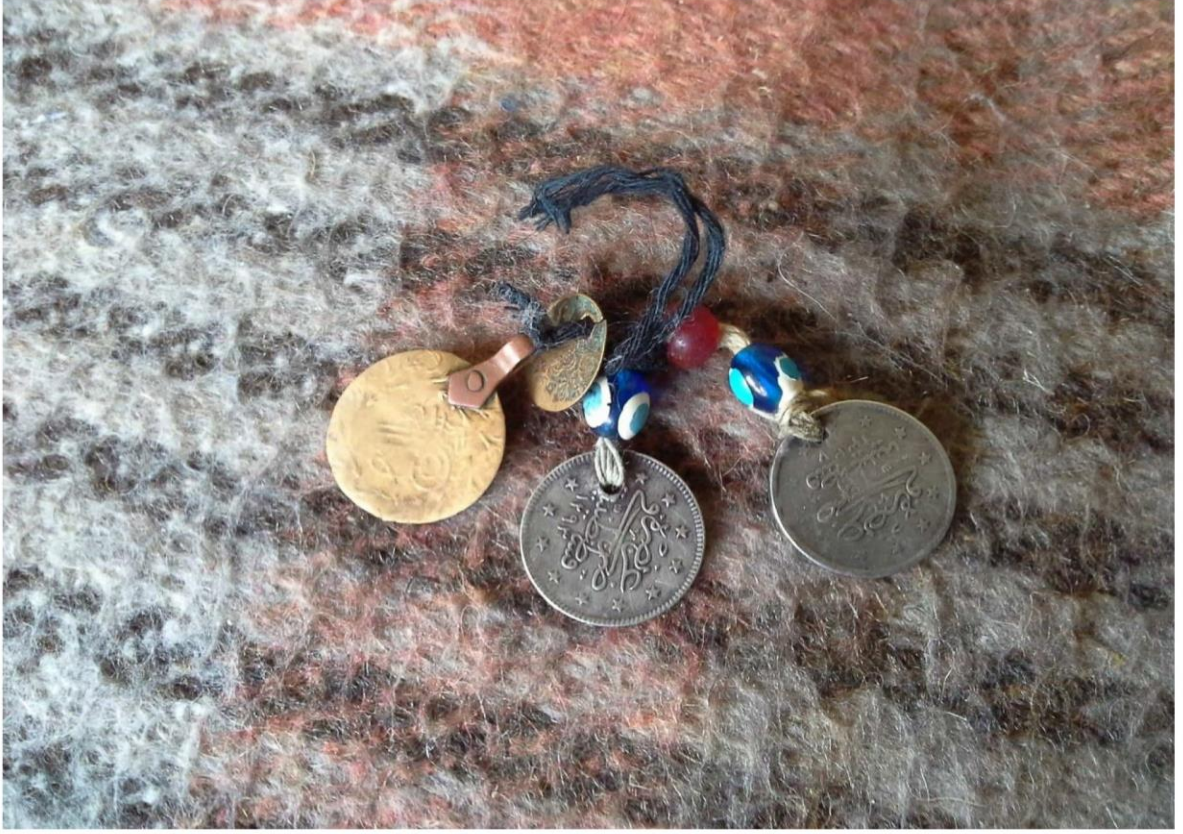

Fotoğraf- 6: Sarılık tedavisinde kullanılan kuyu ve ağaç.

Fotoğraf- 7: Diş ocağında kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 8: Göz silme ocağında kullanılan gümüş para

Fotoğraf- 9: Nazar tedavisinde kullanılan üzerlik bitkisi.

Fotoğraf- 10: Yılcık taşı

Fotoğraf- 11: Bıçak çevirme ocağında kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 12: Temre ocağında kullanılan ibrik.

Fotoğraf- 13: Örükleme tedavisinden bir görünüş.

Fotoğraf- 14: Sarılık ocağında kullanılan ustura.

Fotoğraf- 15: Aydaş tedavisinde kullanılan ağaç.

Fotoğraf- 16: Çakma ocağında kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 17: Göz silme ocağında kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 18: Yakma ocağında kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 19: Nurullah Efendi mezarı.

Fotoğraf- 20: Siğil tedavisinde kullanılan kırmızı yün ip.

Fotoğraf- 21: Şarbon hastalığı

Fotoğraf- 22: Öksürük taşı.

Fotoğraf- 23: Çaltı bitkisi.

Fotoğraf- 24: Kusuru çeşmesi.

Fotoğraf- 25: Hacamat tedavisinde kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 26: Kuru köstebek ocağında kullanılan malzemeler.

Fotoğraf- 27: Ömer Dede türbesi.

Fotoğraf- 28: Ayvadana bitkisi.

Fotoğraf- 29: Bozşabula bitkisi.

Fotoğraf- 30: Tedavilerde kullanılan kil.

Fotoğraf- 31: Çirak abla yatır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Erol ÇANLI
Doğum Yeri ve Tarihi : Selendi- 1977

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk dili ve Edebiyatı Bölümü.
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel :
Faaliyet/Yayınlar

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı, Bartın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İletişim

E-Posta Adresi : erolcanli45@gmail.com

Tarih : 03.09.2018 (Tez Sınav Tarihi)